

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GENÇ YETİŞKİNLERDE ŞİDDET İÇEREN VE
İÇERMİYEN SUÇ DAVRANIŞLARI İLE ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMALARI VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Merve KOÇAK

**DİSİPLİNERARASI ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN**

ANKARA-2017

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**GENÇ YETİŞKİNLERDE ŞİDDET İÇEREN VE
İÇERMEYEN SUÇ DAVRANIŞLARI İLE ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMALARI VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Merve KOÇAK

**DİSİPLİNERARASI ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN**

ANKARA-2017

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan ilişkisel araştırma tarafımdan yapılmış olup, alıntılar dışındaki cümleler ve yorumlar bana aittir. Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Merve KOÇAK

Tarih: .../.../.....

İmza:

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı
Adli Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında

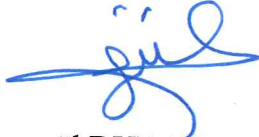
Merve KOÇAK tarafından hazırlanan

“Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Çocukluk Çağı
Travmaları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” adlı tez çalışması
aşağıdaki jüri tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak
OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

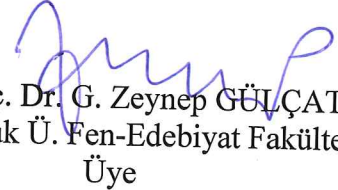
20.01.2017

Prof.Dr. H. Gülsen ERDEN
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Üye

Yrd. Doç. Dr. G. Zeynep GÜLÇAT
Ufuk Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof.Dr.K.Zafer KARAER
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Çizelgeler	ix
Şekiller	x
1.GİRİŞ	1
1.1. Suç, Psikoloji ve Kriminoloji	3
1.2. Suç, Cinsiyet ve Toplumsal Roller	5
1.3. Şiddet İçeren Suçlar	6
1.3.1. Yakın İlişkilerde Şiddet	7
1.3.2. Yakın İlişkilerde Şiddet Kuramları	8
1.3.3. Genel Şiddet	11
1.3.4. Genel Şiddet Davranışı Kuramları	12
1.4. Şiddet İçermeyen Suçlar	13
1.5. Yakın İlişkilerde Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen Suç Davranışları Arasında Örtüşme	14
1.6. Demografik Değişkenler ve Suç	16
1.7. Erken Dönem Mağduriyet: Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları	19
1.7.1. Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları ve Suç	25
1.8. Kişilik ve Suç	32
1.8.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı	34
1.8.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı ve Suç	38
1.9. Araştırmanın Amacı ve Önemi	42
2. GEREÇ VE YÖNTEM	44
2.1. Ön Çalışma: Ölçek Uyarlama Çalışması	44
2.1.1. Örneklem	44
2.1.2. Veri Toplama Araçları	46
2.1.2.1. Bilgilendirilmiş Onam ve Demografik Bilgi Formu	46

2.1.2.2. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)	46
2.1.2.3. Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBÖÖ)	47
2.1.2.4. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği (ŞİSDÖ)	48
2.1.3. İşlem	49
2.1.3.1. Çeviri Çalışması	50
2.1.3.2. Uygulamalar	50
2.1.3.3. Verilerin Analizi	51
2.2. Ana Çalışma	51
2.2.1. Örneklem	51
2.2.2. Veri Toplama Araçları	56
2.2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam ve Sosyo-Demografik Bilgi Formu	56
2.2.2.2. Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ)	57
2.2.2.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği (ÇRTÖ)	58
2.2.2.4. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği (ŞİSDÖ)	59
2.3. İşlem	59
2.4. Verilerin analizi	60
3. BULGULAR	61
3.1. Ön Çalışma: Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin (ŞİSDÖ) Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular	61
3.1.1. Geçerlik Bulguları	61
3.1.2. Güvenirlik Bulguları	66
3.2. Ana Çalışma Bulguları	67
3.2.1. Yakın İlişkide Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	67
3.2.1.1. Cinsiyet, Yaş, Gelir Düzeyi Farklılıklarına İlişkin Bulgular	67
3.2.1.2. Eğitim Düzeyi Farklılıklarına İlişkin Bulgular	74
3.2.1.3. Medeni Durum Farklılıklarına İlişkin Bulgular	76
3.2.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Bulguları	78
3.2.3. Suç Davranışlarını Yordayan Değişkenler (Regresyon Analizi)	82

4. TARTIŞMA	87
4.1. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç davranışları Ölçeği'nin Güvenirlik ve Geçerlik Bulgularının Tartışılması	87
4.2. Yakın İlişkide Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması	89
4.3. Korelasyon Bulgularının Tartışılması	95
4.4. Regresyon Analizlerine İlişkin Bulguların Tartışılması	98
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	105
ÖZET	108
SUMMARY	109
KAYNAKLAR	110
EKLER	141
Ek-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu 1	141
Ek-2: Demografik Bilgi Formu	142
Ek-3: Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	143
Ek-4: Çok Boyutlu Öfke Ölçeği	144
Ek-5: Şiddet İçeren ve İçermeyen suç Davranışları Ölçeği	150
Ek-6: 'Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği' Kullanım İzni Raporları	155
Ek-7: Bilgilendirilmiş Onam Formu 2	157
Ek-8: Sosyo-Demografik Bilgi Formu	158
Ek-9: Beş Faktör Kişilik Ölçeği	160
Ek-10: Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği	161
Ek-11: Etik Kurul Onay Formu	163
Ek-12: Tez Önerisi Kabul Formu	164
ÖZGEÇMİŞ	165

ÖNSÖZ

Toplumsal bir sorun olan suç, psikoloji araştırmalarında bir davranış olarak ele alınmakta ve suç ile ilişkili siyasal ya da ekonomik süreçlerden çok bireyler üzerinde odaklanmaktadır. Bireyi suça yönelten sosyal ve psikolojik nedenlerin araştırılması koruyucu ve önleyici müdahalelerin tespit edilerek adli psikoloji alanına katkıda bulunmaktadır. Suç Psikolojisi araştırmaları kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları demografik değişkenler, kişilik özellikleri ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları ile birlikte kapsamlı olarak değerlendirilmiştir.

Tez çalışmamın her aşamasında desteğini yanımda hissettiğim, samimi ve sıcak yaklaşımı ile beni rahatlatan ve sorularımı içtenlikle yanıtlayan, bu süreçte kendisinden çok şey öğrendiğim, öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli danışmanım Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN'e teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alan Prof. Dr. H. Gülsen ERDEN ve Yrd. Doç. Dr. G. Zeynep GÜLÇAT hocalarıma tezimin son halini almasındaki değerleri katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Enstitü Müdürümüz Prof. Dr. H. Sinan SÜZEN Hocama, tezimin gidişatı ile yakından ilgilendiği, katılımcılara ulaşmamadaki katkısı ve deneyimlerini paylaşarak tez sürecimi kolaylaştırdığı için teşekkür ederim.

Dr. Dilek AKYÜZLÜ Hocama, zorlu tez sürecinde gerek anne gerek bir hoca olarak yaklaşımıyla gösterdiği manevi desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

İş arkadaşlığımızın yanında kardeş olarak benimsediğim Sevgili Hilal KAYA, Merve VATANSEVER ve Gökçe BAYKUZU'ya her zaman yanımda oldukları için, duygusal destekleri için, en yoğun anlarında bile yardım eli uzattıkları için, tez sürecinin en zorlu zamanlarını bile eğlenceli hale getirdikleri için teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmamın veri toplama aşamasında katılımcılara ulaşmamda yardımcı olan, desteklerini eksik etmeyen ve her zaman varlıklarını hissettiren arkadaşlarıma; Ayberk Furkan ÖZTÜRK'e, Sinan TETİK'e, Çiğdem ÜNLÜ ÇEBER'e, Tuğçe ALBAN YILMAZ'a, Merve CESUR'a, Çağrı SAYAN'a, Ozan KAYAR'a, Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ'ye, İ. Altan TÜLÜ'ye, Nazlı BARAN'a ve Deniz TAŞ'a, sonsuz teşekkürler...

Ayrıca, bu araştırmaya gönüllü olarak katılan ve sabırla tüm anketleri dolduran tüm genç yetişkinlere içtenlikle teşekkür ederim.

Son olarak, bu tez sürecinde benimle birlikte çabalayan, sabırla destekleyen ve umut aşılaman, eğitimim boyunca her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hep hissettiğim canım annem ve babama, biricik kardeşlerim Sefa ve Meltem'e yürekten teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

WHO	Dünya Sağlık Örgütü
SKÖ	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
ÇBÖÖ	Çok Boyutlu Öfke Ölçeği
ŞİSDÖ	Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği
BFKÖ	Beş Faktör Kişilik Ölçeği
ÇRTÖ	Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1.	Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına Katılan Örnekleme Ait Demografik Bilgiler	45
Çizelge 2.2.	Asıl Çalışma Örnekleme Ait Demografik Bilgiler	52
Çizelge 2.3.	Asıl Çalışma Örnekleme Ait Demografik Bilgiler	53
Çizelge 2.4.	Katılımcılara Ait İlişkin Diğer Demografik Bilgiler	54
Çizelge 2.5.	Katılımcıların Ailelerine İlişkin Demografik Bilgiler	55
Çizelge 2.6.	Katılımcıların Aile Öyküsüne İlişkin Diğer Demografik Bilgiler	56
Çizelge 3.1.	Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği Faktör Yapısı	63
Çizelge 3.2.	ŞİSDÖ'nün Ölçüt Bağıntılı Geçerliğine İlişkin Korelasyon Çizelgesi	64
Çizelge 3.3.	ŞİSDÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Yaş ve Gelir Düzeyi Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	69
Çizelge 3.4.	ŞİSDÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Yaş ve Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	70
Çizelge 3.5.	'Cinsiyet x Yaş' Değişkenlerine İlişkin Tukey Kramer Testi Sonuçları	71
Çizelge 3.6.	'Cinsiyet x Gelir' Değişkenlerine İlişkin Tukey Kramer Testi Sonuçları	73
Çizelge 3.7.	Suç Davranışlarının Düzeyine Göre İncelenmesi (Tek Yönlü ANOVA Sonuçları)	75
Çizelge 3.8.	İlişkisi Olan Bekar ve Evli Katılımcıların Suç Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	77
Çizelge 3.9.	Kadınlara Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	80
Çizelge 3.10.	Erkeklerle Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	81
Çizelge 3.11.	Kadınlarda Suç Davranışlarını Yordayan Değişkenler	83
Çizelge 3.12.	Erkeklerde Suç Davranışlarını Yordayan Değişkenler	85

ŞEKİLLER

- Şekil 3.1.** Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarına İlişkin ‘Cinsiyet x Yaş’ Etkileşim Etkisi 72
- Şekil 3.2.** Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarına ilişkin ‘Cinsiyet x Gelir Düzeyi’ Etkileşim Etkisi 74

1. GİRİŞ

Suç, insanlığın var oluşundan bu yana birlikte yaşamının bir sonucu olarak ortaya çıkan ve toplum içerisinde yıkıcı etkileri olan önemli bir sorundur. Dünyanın her yerinde varlığı kabul edilen suç, üzerinde çalışılması gereken önemli bir konudur. ‘İnsanlar neden suç işler?’ sorusuna yanıt arayan birçok araştırma yapılmakta ve suç azaltmak adına kanun ve yasalarla önlemler alınmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda suç çalışmaları birçok bilim dalının da ilgi odağında yer almaktadır. Antropoloji, ekonomi, hukuk, tıp, felsefe, sosyoloji ile psikoloji ve bu alanda çalışan araştırmacılar suç olgusuna ilişkin çeşitli açıklamalarda bulunmuşlardır (Hollin, 2002).

Suç, topluma vereceği zarardan dolayı hukuken yasaklanan ve bir ceza yaptırımı olan yasadışı hareketlerdir (Andrews ve Bonta 2010). Psikoloji bilimi suçu bir davranış olarak görür ve suç ile ilgili toplumsal, siyasal ya da ekonomik süreçlerden çok bireyler üzerinde odaklanmaktadır. Suç davranışı gösteren kişiler göstermeyenlerden farklı olarak bazı özelliklere sahip olabilir, bu farklılıklar suç ile ilişkilendirilebilir, aynı zamanda suça neden olan faktörler olarak gösterilebilir (Pakes ve Winstone, 2007). Suç davranışı, bütün diğer insan davranışları gibi çok yönlü bir kavramdır ve tek bir nedene atfedilemez (Hollin ve Palmer, 2006), birey ya da çevreden kaynaklı iç ve dış değişkenlerin etkileşimi sonucu görülebilmektedir (Palmer, 2003).

Suç davranışı göstermek bireysel bir karar ve seçim olmakla birlikte suç davranışının nedenleri çok çeşitlidir. Suçun nedenlerini açıklamada biyolojik bulgular yeterli olmamaktadır. Bu nedenle, suç alanında çalışma yapan araştırmacılar tarafından bireyi suça yönelten sosyal ve psikolojik etmenler üzerinde durulmaktadır. Suça ilişkin davranışların ortaya çıkma sürecinde yer alan bilişsel, duygusal ve kişilerarası etkenlerin anlaşılması psikoloji biliminin konusu olup, suç psikolojisinin bilinmesi koruyucu ve önleyici müdahaleler açısından önem taşımaktadır.

Psikolojinin yeni alt alanlarından biri olan adli psikolojinin temel araştırma konularından biri olan suç psikolojisi son yıllarda dikkat çekmektedir. Suç psikolojisi çerçevesinde yapılan araştırmalar, etik kurallar çerçevesinde psikoloji kuramları ve yöntemleri ışığında suçu önceden tahmin etme ve azaltabilme açısından ceza adalet sistemine yardımcı olur (Andrews ve Bonta, 2010).

Alanyazında, suçu sınıflandıran ve farklı suç kategorileri içerisinde her bir suç davranışını ayrı ayrı değerlendiren çalışmalar bulunmaktadır. Suçu tek bir boyutta ele alan çalışmalar suçun temelinde aynı psikososyal nedenlerin olduğunu öne sürerken (Agnew, 1999 ve Cornish ve Clarke, 1987) diğer çalışmalar ise suç türlerinin yaygınlığını, sıklığını ve ciddiyetini göz önünde bulundurarak her bir suç türünün altında farklı risk faktörleri olduğunu belirtmektedir (Brame ve ark., 2005, Elliott, 1994 ve Falliott, 1997).

Suçta yönelmede psikolojik nedenlere odaklanan kuramlar ve araştırmalar genel olarak bireysel ve ailesel faktörlerin üzerinde durmaktadır. Suça yönelen bireylerde farklılaşan özelliklerin ve risk etmenlerinin tespiti, suçlu profillemeye (offender profiling), yeniden suç işleme eğilimi (recidivism) ve risk analizi (risk assessment) konularında alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırma kapsamında suç davranışları olarak ele alınan şiddet içeren (genel şiddet ve yakın ilişkilerde şiddet) ve şiddet içermeyen suç davranışları kişilik özellikleri ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları ile farklı çalışmalarda ayrı ayrı ilişkilendirilmektedir (Maxfield ve Widom, 1996 ve Samuels ve ark., 2004).

Bireysel farklılıklar ve suça yönelme üzerine son yıllarda yapılan araştırmalar işlevsel olmayan kişilik özellikleri ve suç davranışlarını ilişkilendirmektedir. Uluslararası yazında geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanan Beş Faktör Kişilik Modeli kapsamındaki beş kişilik faktörünün suç ile ilişkili olabileceğinin yanı sıra, yakın dönemde suç türlerine göre ilişkinin farklılık gösterebileceği vurgulanmaktadır (Fuller, 2012). Bununla birlikte, ailevi faktörlerin suç üzerindeki etkisini ortaya koyan araştırmalarda, çocukluk dönemindeki ruhsal travma yaşantılarının diğer bir deyişle ihmal ve istismar öyküsünün suç davranışı göstermede risk faktörü

oluşturabileceği bildirilmektedir. Çocukluk dönemindeki ihmal ve istismar öyküsü türleri, şiddet içeren ve içermeyen suç davranışlarını farklı şekillerde yordamaktadır.

Şiddet içeren suç davranışlarından araştırma kapsamında ele alınan yakın ilişkilerde şiddet, alanyazında diğer şiddet davranışlarından sıklıkla ayrı, tek bir suç davranışı olarak ele alınmaktadır. Genel şiddet davranışı ise araştırmalarda çoğunlukla şiddet içermeyen suç davranışlarıyla karşılaştırmalı olarak incelenmekle birlikte yakın ilişkilerde şiddet ve şiddet içermeyen suçlardan bağımsız olarak da araştırmalara konu olmaktadır. Ancak; son yıllarda yapılan araştırma bulguları bu üç suç davranışı türünün ortak noktaları olabileceğine işaret etmektedir (Moffitt ve ark., 2000; Straus ve Ramirez; 2004 ve Thornton, ark., 2015). Ayrıca, kadın ve erkeklerde suç davranışının sıklığı ve türleri ile yordayıcıları farklılık gösterebilmektedir (Heaven, 1996; Mazerolle ve ark., 2000 ve Topitzes ve ark., 2011). Bu çalışmada ise genç yetişkin örnekleminde cinsiyete göre yakın ilişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının Beş Faktör Kişilik Modelinin önerdiği kişilik özellikleriyle ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantı türleriyle ilişkisi ile bu üç suç davranışının yordayıcıları araştırılmıştır.

Bu bölümde ise ilk olarak şiddet içeren suç davranışları tanıtılıp, araştırma kapsamında ele alınan yakın ilişkilerde şiddet ve genel şiddet davranışları üzerine kuramsal bilgiler ve araştırma bulgularına yer verilmiştir. İkinci olarak ise şiddet içermeyen suç davranışları ele alınmıştır. Daha sonra, araştırmada bağımsız değişkenler olarak ele alınan Beş Faktör kişilik özellikleri ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları aktarılmış olup suç ile ilişkisi üzerine araştırma bulgularına yer verilmiş ve son olarak bu araştırmanın amaçları ve önemine değinilmiştir.

1.1. Suç, Kriminoloji ve Psikoloji

Suç denilince akla ilk gelen toplumda ‘yasaklanan’ veya ‘cezalandırılan’ davranışlardır (Demirbaş, 2014). Yasak olan ve ceza yaptırımı olan her davranış suç olarak kabul edilebilir; ancak suçun herkes tarafından kabul edilebilir tek bir tanımı

yoktur. Suç kavramı ve bu kavramın hukuksal tanımı kültürel faktörler ve toplumsal normlara göre farklılıklar gösterebilmektedir (Fieldman, 2002).

Suçun hukuksal tanımı ve toplumsal yönleri üzerine bilimsel bakış açısıyla yaklaşan kriminoloji bilimi suç eylemlerini tanımlar ve kanunlarca suçlu olarak kabul edilen kişiler ile toplum açısından bu kişileri kontrol etme ve suçu önleme müdahaleleri üzerine çalışır (Blackburn, 2000). Kriminoloji bilimi suçu toplumsal bakış açısıyla ‘makro’ düzeyde ele alırken psikoloji bilimi ise suçu farklı yerlerde ve zamanlarda ortaya çıkabilen bir davranış olarak görür ve objektif bir bakış açısıyla bireysel düzeyde inceler, sosyal ve çevresel faktörleri ihmal etmeden suç davranışını anlamak ve önlemek adına nedenleri, süreç ve sonuçları üzerine psikolojik araştırmalarını adli alanda uygulamaya koyar (McGuire, 2004). Suç psikolojisi kapsamında psikoloji bilimi araştırmaları, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumsuz sonuçlar doğuran ve bireyin diğerlerine ya da topluma yönelik tehlike oluşturan zarar verici suç davranışlarını anlamada önemlidir.

Suç psikolojisi araştırmalarında, suçun nedenlerini anlamak adına suç davranışlarının sıklığını belirlemek önemli bir noktadır. Sıklık araştırmalarında suça yönelmiş kişilerin özelliklerinin tespiti özbildirime dayalı çalışmalarla yapılabilmektedir. Özbildirime dayalı olarak yapılan araştırmalar, bireysel görüşme ya da anketler aracılığıyla, belirli bir dönemde belirli suç davranışlarının ne sıklıkta yapıldığının bildirilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Özbildirime dayalı araştırmalar, yasal organlara bildirilmeyen daha az ciddi suç davranışlarının tespitinde önemli olmakta ve suçun nedenlerini anlamada katkı sağlayabilmektedir (Blackburn, 2000). Farklı örneklemler ile yapılan özbildirime dayalı araştırmalarda ise her bir suç davranışının farklı etiyolojik faktörlere sahip olabileceği bildirilmektedir (Loeber ve ark., 2005 ve Thornton ve ark., 2015).

1.2. Suç, Cinsiyet ve Toplumsal Roller

Psikoloji ve kriminoloji araştırmaları, suç davranışının etiyolojisini anlamada cinsiyetin ve toplumsal rollerin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Birçok alışma erkeklerin kadınlara göre daha fazla suç davranışı gösterdiğini bildirirken, son yıllarda ise bu bakış açısı değişim göstermektedir. Kimi araştırmalar kadın ve erkek suç davranışı sıklığındaki farkın azaldığını söylerken (rneğin; Lauritsen ve ark., 2009), diğer araştırmacılar ise suç türüne göre bazı suç davranışlarını kadın ve erkeklerin aynı sıklıkta gösterebildiğini bildirmektedir (rneğin; Straus ve Ramirez, 2007).

Kadın ve erkeklerin suç davranışına yönelme sıklığı üzerine özbildirime dayalı ya da yasal kayıtlar üzerinden yapılan araştırma sonuçları farklılıklar göstermektedir. zbildirime dayalı araştırmalar suça yönelmede cinsiyete göre sıklık farkını daha az bildirirken, yasal kayıtlar erkeklerin kadınlara göre çok daha fazla suça yöneldiğini göstermektedir (Steffensmeier ve Allan, 1996). Örneğin; zbildirime dayalı yakın ilişkilerde şiddet üzerine yapılan araştırmalar kadın ve erkeklerin aynı sıklıkla bu suç davranışına yöneldiğini bulgularken hırsızlık, kamu malına zarar verme, yasadışı madde kullanımı gibi suçlara erkeklerin daha fazla yöneldiği bulgulanmaktadır (Thornton ve ark., 2015). Suçun ciddiyeti göz önünde bulundurulduğunda, kadınlar ve erkekler ciddiyeti daha az olan suçları aynı sıklıkta gösterirken; erkekler ciddi suçlara çok daha fazla yönelebilmektedir (Steffensmeier ve Allan, 1996).

Kadın ve erkekler suç türlerine göre suç davranışına yönelmede benzer oranlar gösterebilse de (rneğin; yakın ilişkilerde şiddet) suçun etiyolojisi aıcından bu durum farklı nedenlerle açıklanabilmektedir. Örneğin; şiddet davranışı gösteren kadın ve erkekler şiddete farklı nedenlerle başvurabilmektedir. Bu araştırma kapsamında ele alınan suç davranışı türleri ve sıklığının cinsiyete göre farklılaşması ve nedenlerine yönelik araştırma bulguları ve kuramsal açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

1.3. Şiddet İçeren Suçlar

Her yıl birçok insan şiddet nedeniyle hayatını kaybetmekte, çok daha fazlası da kişilerarası veya toplumsal şiddet nedeniyle ölümcül olmayan yaralanmalara maruz kalmaktadır. Şiddet içeren davranışlara maruz kalmak fiziksel bir acı doğurmakla birlikte, duygusal olarak da yaralayıcı olmaktadır. Aynı zamanda yalnızca mağdura değil, şiddete tanık olan bireylere, diğer kişilerin aile, okul, işyeri ve toplum yaşantısına da zarar vermektedir.

Dünyanın her yerinde şiddetin herhangi bir çeşidi ve etkisi görülebilir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (2002) göre şiddet kişinin kendisine, bir başkasına veya bir grup ya da topluluğa karşı kasıtlı olarak gösterdiği fiziksel güç kullanımı veya tehdit içeren ve büyük olasılıkla yaralanma, ölüm veya psikolojik yıkımla sonuçlanan eylemlerdir.

Şiddet içeren suçlar ise bir kişinin fiziksel bütünlüğüne zarar vermeyi amaçlayan suçlardır (Tzoumakis, 2012). Adam öldürme, cinayet girişimi, kişiye yönelik şiddet (yaralama gibi), kişiye yönelik fiziksel saldırılar (aile içi şiddet gibi), yasa dışı silah kullanma ve tecavüz bu kategoride değerlendirilebilir. Şiddet içeren suçların en önemli ayırt edici özelliği mağdura yönelik güç kullanımını içermesi ve fiziksel bütünlüğe zarar verme amaçlı olmasıdır (Fuller, 2012). Şiddet içeren suç davranışları kasıtlı olarak vurma, tekmeleme, itme, hırpalama, bıçaklama gibi mağdur üzerinde herhangi bir yaralamaya yol açabilecek ve ölümlle sonuçlanabilecek tehdit ya da davranışları içermektedir (Smith ve ark., 2011). Bu araştırmada ise, kişiye yönelik şiddet içeren suç davranışlarından yalnızca yakın ilişkilerde şiddet ve genel şiddet davranışı ele alınmıştır.

1.3.1. Yakın İlişkilerde Şiddet

Yakın ilişkilerde şiddet, genel bir kavram olup devam eden bir birliktelik esnasında partnerlerden birinin (fail) diğerine (mağdur) yönelik gösterdiği istismar ve şiddet davranışını ifade etmektedir. Tehdit, duygusal ve ekonomik istismar, cinsel saldırı, taciz, fiziksel şiddet gibi davranışları içermektedir (Smith ve ark., 2011). Bununla birlikte hangi davranışların şiddet kapsamında olduğu ve şiddetin düzeyi kültürel farklılıklar gösterebilmektedir (Garcia-Moreno ve ark., 2006).

Yakın ilişkilerde şiddet kavramı, sıklıkla aile içi şiddet, partner istismarı gibi kavramlarla kullanılmakla birlikte hepsi aynı anlamı taşımamaktadır. Aile içi şiddet, ev içerisinde herhangi bir üyeye karşı (eş, çocuklar, kardeş, anne, baba gibi) gösterilen şiddeti ifade ederken (Cooper ve Vetere, 2006), partner istismarı ise devam eden veya sonlanmış romantik ilişkilerdeki partnere yönelik zarar verici davranışları temsil etmektedir (Smith ve ark., 2011). Yakın ilişkilerde şiddet ise nötr bir kavram olup devam eden romantik ilişki ya da evlilik içerisinde partner veya eşe karşı fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddeti kapsamaktadır. Partnerler, bir çift kimliği içerisinde duygusal olarak birbirlerine bağlı, birbirleri hakkında bilgi sahibi ve birbirlerinin yaşantılarına dahil olmuş, düzenli fiziksel veya cinsel temas içerisinde olan ve bir birliktelik sürdüren kişilerdir. Yakın ilişkilerde şiddet, devam eden veya sonlanmış evlilik (evli bireyler, evlilik kararı almış kişiler ya da nişanlılar, birlikte yaşayan çiftler) veya romantik ilişkiler (kız/erkek arkadaşlık) içerisindeki şiddet davranışlarını içermektedir (Breiding ve ark., 2015). Bu araştırmada ise geniş kapsamlı bir kavram olan yakın ilişkilerde şiddet davranışının yalnızca devam eden romantik ilişki ve evlilik içerisinde gösterilen fiziksel şiddet davranışları bölümü ele alınmıştır.

Bireysel olduğu kadar toplumsal olarak da zararlı sonuçlar doğuran yakın ilişkilerde şiddet üzerine yapılan araştırmalar, oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Afrika'da erkeklerle yapılan bir araştırmada, her iki kişiden biri birliktelikleri boyunca partnerine fiziksel şiddet uyguladığını, katılımcıların %43'ü partnerine birden fazla kez fiziksel şiddet gösterdiğini, %5'i ise son bir yılda

partnerine fiziksel şiddet uyguladığını bildirmekte ve erkeklerin fiziksel şiddeti çoğunlukla yanlış bir davranışı düzeltmek adına kullandıkları bildirilmektedir (Genderlinks, 2013). Kanada’da yapılan bir araştırmada, kadınların %28’i erkeklerin ise %22’si daha önceki yakın ilişkilerinde şiddet deneyimi bildirirken; kadınların ve erkeklerin %4’ü devam eden romantik ilişkilerinde benzer sıklıkta şiddet deneyimlediğini bildirmektedir (Pottie-Bunge ve Locke, 2000). Amerika’da yapılan bir araştırmada, yaklaşık olarak her 3 kadından birinin ve her 4 erkekten birinin yaşamları boyunca yakın ilişkilerinde şiddet deneyimlediği; kadınların %4’ünün erkeklerin ise %4.7’sinin son bir yıl içerisinde partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya konmaktadır (Breiding ve ark., 2015).

Ülkemizde yapılan araştırmaların ise yalnızca kadınlar ile gerçekleştirildiği görülmektedir. 2009 yılında yapılan bir çalışmada kadınların %39.3’ü yaşamının herhangi bir döneminde, %9.9’u ise son 12 ay içerisinde eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını bildirmektedir (Henrica ve ark., 2009). Bir diğer araştırmada Türkiye genelinde evli kadınların %19’unun orta dercede fiziksel şiddete, %16’sının ağır düzeyde eşleri tarafından şiddet gördüğü, evli kadınların %33’ünün yaşamları boyunca en az bir defa, %7’sinin ise son bir yılda fiziksel şiddete maruz kaldığı görülmüştür (Yüksel-Kaptanoğlu ve ark., 2015). Ülkemizde sıklık araştırmalarının tek bir cinsiyete özgü yapılmış olması ve her iki cinsiyete göre bulguların karşılaştırılmamış olması bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir.

1.3.2. Yakın İlişkilerde Şiddet Kuramları

Yakın ilişkilerde şiddet davranışını açıklayan kuramlar, temel olarak iki bakış açısına sahiptir. İlki yakın ilişkilerde şiddet davranışının faillerinin erkek, mağdurlarının ise kadınlar olduğunu ve sıklıkla tek taraflı bir davranış olduğunu bildirirken (Feminizm Kuramı, Evrim Kuramı), diğeri ise bir ilişkide her iki tarafın birbirlerine karşı şiddet gösterebildiğini; yani her iki partnerin de hem mağdur hem fail konumunda olabileceğini (Aile Çatışma Kuramı) vurgulamaktadır.

1970li yıllardan itibaren gündeme gelen Feminizm Kuramı, yakın ilişkilerde şiddetin ataerkil toplum yapısının bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve şiddetin erkekler tarafından kadınlar üzerinde bir baskı oluşturma ve kontrol etme aracı olarak kullanıldığı temeline dayanmaktadır (Dobash ve ark. 2007 ve Walker ve ark., 2009). Kuram, yakın ilişkilerde şiddet kavramını kadına yönelik şiddet ya da aile içi şiddet bakış açısıyla ele almakta ve tek cinsiyete özgü bir davranış olarak kabul etmektedir. Kurama göre çocukluk döneminde öğrenilen toplumsal cinsiyet rolleri gereği erkeklerin kadınlardan üstün olduğu düşüncesi kadına yönelik şiddetin altında yatan en önemli faktördür (Mihalic ve Elliott, 1997 ve Pence ve Paymer, 1993). Ancak Feminizm Kuramı, yakın ilişkilerde şiddet davranışını açıklamak konusunda eksik kalmaktadır. Sınırlı bir kapsamda olması, ampirik bulguların kuramı desteklemede yetersiz kalması, eşcinsel çiftlerin birbirlerine yönelik şiddet davranışını açıklayamaması, esnek bir bakış açısına sahip olmaması ve yakın ilişkilerde şiddet davranışını önleme tedavilerinde ve programlarında işlevsiz olması nedeniyle eleştirilmektedir (Bell ve Naugle, 2008).

Evrim Kuramı, yakın ilişkilerde şiddeti Feminizm Kuramı gibi tek taraflı bir şiddet davranışı olarak ele alır ve erkeklerin kadınlar üzerinde kurmak istediği baskı nedeniyle ortaya çıktığını öne sürer. Feminizm Kuramından farklı olarak Evrim Kuramı bu şiddetin cinsel kıskançlık ve kadınların aldatma ihtimaline karşı bir vazgeçirme yolu olarak kullanıldığını söylemektedir (Wilson ve Daily, 1992). Evrim Kuramı, erkekler tarafından yakın ilişkilerde şiddet davranışının neslin güvenli bir şekilde devam ettirme amacıyla kullanıldığını öne sürerek farklı bir bakış açısıyla ele almaktadır; ancak tek başına yeterli görünmemektedir.

Feminizm Kuramı ve Evrim Kuramı, yakın ilişkilerde şiddeti tek bir cinsiyete özgü davranış olarak açıklasalar da yakın dönemde yapılan psikoloji ve kriminoloji araştırmaları her iki cinsiyetin de yakın ilişkilerde şiddet davranışını gösterebildiğini belirtmektedir. Bu bakış açısıyla oluşan Aile Çatışma Kuramı (Straus, 1979), yakın ilişkilerde şiddet davranışının hem kadınlarda hem de erkeklerde simetrik bir şekilde aynı sıklıkta görüldüğünü vurgulamaktadır. Kuram, çiftler arasında çatışmaların kaçınılmaz olduğunu ve çatışmalar büyüdüğünde çiftlerin her ikisinin de bu

çatışmaları kontrol etmek ve baskılamak adına fiziksel şiddete başvurabileceğini belirtmektedir (Graham-Kevan ve Archer, 2009). Araştırma bulguları da kuramsal bilgiyi destekliyor görünmektedir. Yapılan meta-analitik bir çalışmada, genel popülasyonda yapılan 82 araştırma incelenmiş ve cinsiyete göre yakın ilişkide şiddet davranışı sıklığının birbirine yakın ortalamalar göstermekle birlikte kadınların erkeklere göre biraz daha fazla şiddete başvurduğunu ancak yakın ilişkilerde şiddet davranışının kadınlar açısından daha fazla ciddi yaralanmalarla sonuçlandığını bildirmektedir (Archer, 2000). Straus (2009) ise 200 araştırma bulgusunu inceleyerek erkeklerin %1.3 ile %27 arasında, kadınların ise %0.9 ile %34 arasında bir sıklıkla partnerlerine şiddet davranışı gösterdiğini ortaya koymaktadır. Moffitt ve ark. (2001) ise boylamsal bir araştırma ile Aile Çatışma Kuramını destekleyen bulgular elde etmektedir. Araştırmada, kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddetin düzeyi ve cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiş, ağır şiddet davranışları açısından kadın ve erkekler arasında bir fark bulunamazken hafif şiddet davranışlarını kadınların erkeklere göre daha fazla gösterdiği bulunmuştur.

Yakın ilişkilerde şiddet davranışını tek cinsiyete özgü bir davranış (kadına yönelik şiddet) ya da her iki cinsiyete göre ele alan yaklaşımlara karşın Johnson (1995), her iki yaklaşımın bulgularının farklı olmasının nedeninin örneklem ve yöntem farklılıkları olduğunu belirtmektedir. Johnson'a göre (1995), Feminizm araştırmacıları çalışmalarını çoğunlukla seçilmiş örneklem gruplarıyla gerçekleştirirken (eşinden şiddet görüp Kolluk Kuvvetleri, Emniyet Güçleri, hastaneler ya da kadın konukevlerine başvuran kadınlar), Aile Çatışma Yaklaşımını benimseyen araştırmacılar ise özbildirime dayalı anketler aracılığıyla genel popülasyon ile çalışmalarını yürütmektedir. Bu farklılıklara karşın yakın ilişkilerde şiddetin partner terörizmi (patriachial terrörism ya da intimate terrörism) ve yaygın çift şiddeti (common couple violence) olmak üzere iki türü olduğunu bildirmektedir (Johnson, 1995 ve Johnson ve Ferraro, 2000). Partner terörizmi; erkeklerin eşlerini kontrol etmek ve yönetmek amacıyla uyguladıkları süreklilik gösteren ve kasıtlı olarak yapılan tek taraflı şiddeti ifade etmektedir. Bu şiddet türü, yalnızca fiziksel şiddeti değil ayrıca kadına yönelik ekonomik şiddet, tehdit ve izole etmeyi de içermektedir. Yaygın çift şiddeti ise, tartışmalar esnasında kontrolünü kaybeden

çiftlerin, çoğunlukla birbirlerine yönelik gösterdiği şiddet davranışını içermektedir. Yaygın çift şiddeti, sıklıkla hafif düzeyde şiddet davranışları şeklinde olup nadiren ciddi yaralanmalarla sonuçlanmakta ve devamlılık göstermemektedir.

Johnson (2006), oluşturduğu tipolojisine şiddet direnci (violent resistance) ve karşılıklı şiddet kontrolü (mutual couple violence) olmak üzere iki farklı yakın ilişkilerde şiddet türü eklemektedir. Şiddet direnci, partner terörüne karşı kadınların kendini savunmak amaçlı partnerini kontrol etme güdüsü içeren şiddet türü iken karşılıklı şiddet kontrolü ise partnerlerin her ikisinin de ilişkinin kontrolünü elinde tutmak amacıyla gösterdiği nadir sıklıkta ortaya çıkan şiddet türü olup yaygın partner şiddeti gibi sıklık açısından cinsiyetler arasında simetrik bulgular göstermektedir (Johnson, 2006).

Görüldüğü üzere, yakın ilişkilerde şiddet davranışı genel olarak tek bir partnere özgü veya karşılıklı olarak her iki partnerin birbirlerine yönelik gösterebildiği bir davranış olarak kuramsal bağlamda açıklanmaktadır. Alanyazındaki bulgular, en yaygın yakın ilişkilerde şiddet davranışının karşılıklı olduğunu bulgulamaktadır (Field ve Caetano, 2005; Próspero ve Kim, 2009 ve Williams ve Frieze, 2005). Bununla birlikte hem hafif hem de ağır düzeyde yakın ilişkilerde şiddetin baskın bir şekilde çiftlerin karşılıklı olarak gösterdiği (Straus, 2008) ve kadın mağdurlar açısından tedavi gerektiren ağır yaralanmalarla daha fazla sonuçlandığı belirtilmektedir (Ehrensaft ve ark., 2004).

1.3.3. Genel Şiddet

Araştırma kapsamında genel şiddet davranışı, kişinin partneri ya da eşi dışındaki kişilere gösterdiği zarar verici şiddet içerikli davranışlar olarak karakterize edilmiştir. Dolayısıyla diğer aile üyeleri, arkadaşlar, iş arkadaşları, tanıdıklar veya yabancı kişilere yönelik şiddet davranışlarını kapsamaktadır.

Genel şiddet davranışı, yakın ilişkilerde şiddet davranışından farklı olarak çoğunlukla erkeklerin kadınlardan daha fazla gösterdiği bir davranış biçimidir. İlişkiler ve evlilikler dışında erkekler şiddet içerikli davranışları kadınlardan daha fazla göstermektedir. Archer (2004), öz bildirime dayalı çalışmalar, gözlemsel çalışmalar, akran ve öğretmenlerin bildirimine dayalı çalışmaları bir arada ele alan meta-analitik bir çalışma ile, 13 ülkede erkeklerin kadınlara göre daha fazla fiziksel şiddete başvurduğunu ve cinsiyetler arasındaki farkın en fazla üniversite öğrencilerinde olduğunu bildirmektedir. Felson ve Cares (2005), yetişkin örnekleme yaptıkları araştırmada ise kadınların şiddeti en fazla eşlerine ve partnerlerine gösterdiğini; erkeklerin ise tanıdıklar ve yabancı kişilere kadınlara göre daha fazla şiddet uyguladığını bulgulamaktadır.

Kadın ve erkekler arasındaki genel şiddet davranışına yönelme sıklığı üzerine araştırma bulguları saldırgan ve şiddet içerikli davranışların gelişim dönemleri arasında anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kokko ve Pulkkinen (2005), boylamsal bir araştırmada hem kadınlarda hem de erkeklerde çocukluk dönemindeki (8 yaş) saldırganlık ve yetişkinlik dönemindeki (42 yaş) şiddet arasında; Pulkkinen ve Pitkänen (1993) ise ergenlik dönemindeki (18 yaş) saldırgan tutumlar ve yetişkinlik dönemindeki (27 yaş) saldırgan tutumlar arasında anlamlı ilişkiler bildirmektedir. Huessman ve ark. (2009) ise, kadın ve erkeklerde çocukluk dönemindeki saldırganlığın yetişkinlik dönemi fiziksel şiddet davranışlarıyla orta düzeyde anlamlı ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır.

1.3.4. Genel Şiddet Davranışı Kuramları

Kadın ve erkekler arasındaki genel şiddete yönelme sıklığı arasındaki farklılıklar kuramsal olarak da açıklanmaktadır. Evrim Kuramı çerçevesinde Cinsel Seçim hipotezine göre erkeklerin aile dışında şiddet davranışı göstermesi üreme mücadelesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Daly ve Wilson, 1988; akt., Archer, 2004). Dolayısıyla erkeklerin genel şiddet davranışı göstermesi karakteristik bir özelliktir, kültürlerarası farklılıklar göstermez ve ergenlik dönemi ile birlikte

yaşamın her döneminde görülür. Sosyal Roller Kuramı ise, erkekler ve kadınlar arasındaki şiddete yönelme sıklığındaki farkı cinsiyet rolleriyle açıklamaktadır. Sosyal roller gereği olarak ev dışındaki yaşantıda daha aktif olan erkekler ile ev hanımı konumundaki kadınlar arasında genel şiddet davranışı sıklığı açısından farklılıklar olacaktır ve ev dışı yaşantıda erkeklerin daha aktif olması nedeniyle erkekler genel şiddet davranışını kadınlara göre daha fazla göstermektedir (Eagly, 1987; akt., Archer, 2004). Görüldüğü üzere kuramsal açıklamalar, genel şiddet davranışını erkeklere atfetmektedir; fakat şiddet davranışının yordayıcılarını belirlemede ve kadınların genel şiddet davranışını açıklamada eksik kaldığı düşünülmektedir.

1.4. Şiddet İçermeyen Suçlar

Şiddet içermeyen suçlar; hırsızlık, soygun, dolandırıcılık, sahtecilik, çalıntı eşya kullanma, haneye tecavüz gibi herhangi bir mağdura yönelik tehdit, saldırı veya şiddet içermeyen, mala karşı ya da toplum düzenine yönelik suçlardır (Durose ve Mumola, 2004; Farrington, 1997; Goldstein ve Higgins-D'alessandro, 2001; Holland et. al., 1982 ve MacDonald ve ark., 2009). Yasadışı uyuşturucu kullanma, bulundurma veya satma, kamu düzenine zarar verme, kundakçılık suçları da şiddet içermeyen suçlar olarak nitelendirilmektedir (Farrington, 1997; Holland ve ark., 1982 ve MacDonald ve ark., 2009). Alanyazında mala karşı suçlar (property crime) ya da mağdursuz suçlar (victimless crimes) olarak da adlandırılabilir. Madde kullanımı, fuhuş gibi kişinin kendisine yönelik suçlar da bu kategoride yer almaktadır. Bununla birlikte şiddet içermeyen suçlar da kişiye yönelik olabilir; ancak herhangi bir kişiye yönelik fiziksel zararlar sonuçlanmamış olması ayırıcı özelliğidir. Örneğin, hırsızlık suçu ele alındığında yalnızca bir eşyayı çalmak şiddet içermeyen bir suç olarak kabul edilirken, hırsızlık esnasında bir kişiyi yaralamak, zarar vermek veya tehdit etmek şiddet içermeyen bir suç olarak kabul edilmemektedir. Bu araştırmada kapsamında şiddet içermeyen suç davranışları olarak, madde kullanımı, hırsızlık ve kriminal zarar davranışları (mala karşı suçlar, kamu malına zarar verme, kamu düzenini bozma) ele alınmıştır.

Alanyazında şiddet içermeyen suç davranışlarına erkeklerin kadınlardan daha fazla yöneldiği bildirilmektedir (örn.; Friedman ve ark., 2005 ve Thornton ve ark., 2010). Broidy ve Agnew (1997), Genel Gerilim Kuramı çerçevesinde özellikle hırsızlık, soygun gibi suçlara erkeklerin daha fazla yönelmesini ekonomik problemler ile açıklamaktadır. Erkekler, ekonomik problemlerin çözümünde kadınlara göre daha başarısızdır. Kadınlar sosyal ilişkilerde daha aktif olarak ekonomik problemler ile daha kolay baş ederler ve bu nedenle hırsızlık, soygun gibi suçlara erkeklere göre daha az yönelirler. Evrim Kuramı ise, kadınların aile düzenini koruma ve çocukların temel bakımını sağlama içgüdülerinden dolayı riskli davranışlarda bulunma eğilimlerinin erkeklere göre daha düşük düzeyde olduğunu ve şiddet içermeyen suç davranışlarına daha az yöneldiklerini bildirmektedir (Campbell, 1999). Öte yandan suç türlerine göre değişen risk faktörleri gibi, kadınlar ve erkekler arasındaki şiddet içermeyen suç davranışlarına yönelme sıklığı farklı risk faktörleriyle açıklanabilir.

1.5. Yakın İlişkilerde Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen Suç Davranışları Arasında Örtüşme

Suça yönelmiş bireyler kimi zaman yalnızca tek bir davranışı gösterirken kimi zaman birden fazla suç davranışı gösterebilmektedir. Gottfredson ve Hirschi (1990), suça yönelmiş bireylerin büyük çoğunluğunun farklı ortamlarda ve durumlarda birden fazla suç türüne yöneldiğini (generalists), tek bir suç davranışı gösteren bireylerin (specialists) ise azınlıkta olduğunu ve bu bireylerin aynı suç davranışını zamanla tekrarladığını bildirmektedir (akt., Baker ve ark., 2013). Alanyazında sıklıkla ayrı ayrı çalışılan yakın ilişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarını birlikte ele alan karşılaştırmalı araştırmalar bireylerin birden fazla suç türüne birlikte yönelebildiğini göstermektedir.

Delson ve ark., (2003) genel popülasyonda yaptıkları bir araştırmada, genel şiddet davranışı gösteren erkeklerin yarısının aynı zamanda yakın ilişkilerinde de şiddete başvurduğunu, psikolojik stres ve olumsuz yaşam olayları puanlarının yalnızca yakın ilişkilerinde şiddet gösteren kişilere göre anlamlı düzeyde daha

yüksek olduğunu bildirmektedir. Straus ve Ramirez (2004), yakın ilişkilerde şiddet gösteren bireylerin geçmiş suç öykülerini incelediğinde, %68'inin daha önce de suç davranışında bulunduğunu ve şiddet içeren suç davranışlarını şiddet içermeyen suç davranışlarına göre daha fazla gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Moffitt et al. (2000) ise yakın ilişkilerde şiddet ile genel şiddet arasında orta düzeyde anlamlı ilişki ($r = .39$) olduğunu bulgulamaktadır. Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994) ise yakın ilişkilerde şiddet gösteren erkeklerin %50'sinin yalnızca aile içinde şiddet gösterdiğini, %25'inin orta düzeyde aile içi şiddet göstermekle birlikte psikopatoloji veya kişilik bozukluğu belirtileri bulunduğunu, antisosyal eğilimler gösteren %25'inin ise hem aile içinde hem de ev dışında genel şiddet davranışına yöneldiğini söylemektedir. Benzer bir araştırmada, Dixon ve Browne (2003) ise bir alanyazın taraması yaparak erkeklerin %50'sinin yalnızca eşlerine yönelik şiddet gösterdiğini, %20'sinin çoğunlukla aile içi şiddet ile birlikte düşük düzeyde genel şiddet davranışı gösterdiğini, %30'unun ise çoğunlukla aile dışında şiddete başvurduğunu bildirmektedir. Walsh ve ark. (2010) ise genel antisosyal eğilimler ve şiddet gösteren grubun kadınlarda daha fazla olmak üzere yeniden suç işleme eğiliminin diğer gruplara göre daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Şiddet içeren ve içermeyen suç davranışı üzerine yapılan araştırmalarda, genel şiddet ile şiddet içermeyen suç davranışlarının birlikte görüldüğünü bulgulanmaktadır. Torok ve ark. (2014), madde kullanan bireylerin yalnızca %24'ünün şiddet içeren suç davranışlarında bulunmadığını, %76'sının ise şiddet içeren suç davranışlarında bulunduğunu bildirmektedir. Thornton ve ark. (2012) tarafından özbildirime dayalı üniversite öğrencileriyle yürütülen çalışmada son 1 yılda kadınların %59.9'unun genel şiddet, %58.1'inin yakın ilişkilerde şiddet, %85.6'sının ise şiddet içermeyen suç davranışlarına bildirdikleri ve üç suç davranışının örtüştüğünü bulgulamaktadır. Thornton ve ark. (2010), erkeklerde genel şiddet ile yakın ilişkilerde şiddet davranışı ($r = .20$) ve madde kullanımı ($r = .18$) arasında anlamlı düzeyde düşük ilişki, kriminal zarar ($r = .35$) ve hırsızlık ($r = .33$) ile orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulgulamaktadır. Aynı araştırmada kadınlarda ise genel şiddet ile yakın ilişkilerde şiddet davranışı ($r = .28$), madde kullanımı ($r = .31$) ve hırsızlık ($r = .26$) arasında anlamlı düzeyde düşük ilişki, kriminal zarar ($r = .31$) ile

orta düzeyde anlamlı ilişki bildirilmektedir (Thornton ve ark., 2010). Görüldüğü üzere, üç suç davranışının birlikte ele alındığı az sayıda araştırma suç davranışlarının örtüştüğünü göstermektedir. Örtüşen suç davranışları ortak risk faktörlerine işaret etmektedir.

Aşağıda bu çalışma kapsamında bağımsız değişkenler olarak ele alınan demografik değişkenler, çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ve kişilik özellikleri üzerine araştırma bulgularına yer verilmiştir.

1.6. Demografik Değişkenler ve Suç

Suç davranışlarının cinsiyete göre farklılaşmasının yanı sıra alanyazında yaş, gelir ve eğitim düzeyi ile medeni durum gibi demografik değişkenler de suç araştırmalarında yer almaktadır.

Yaş ve suç ilişkisi, alanyazında ‘Yaş-Suç Eğrisi’ olarak sıklıkla ele alınmakta ve yaşa bağlı olarak suç davranışlarının azaldığı belirtilmektedir (Hirschi ve Gottfredson 1983). Bununla birlikte, yaş ve suç davranışları üzerine yapılan araştırmalar farklı gelişim dönemlerine dikkat çekmektedir. Gelişim ve yaşam boyu suç kuramlarına göre belli yaşam dönemlerinde suç davranışlarının sıklığı artarken belli dönemlerde ise azalabilmekte ya da ortadan kalkmaktadır. Moffitt (1993), suç davranışları üzerine oluşturduğu taksonomisinde, yaşam dönemlerine göre suç davranışlarını ergenlik döneminde son bulanlar (adolescence-limited) ve yaşam boyu devam edenler (life course-persistent) olarak ikiye ayırmaktadır. Moffitt’e göre (1993), çocukluk döneminde başlayan antisosyal davranışlar ergenlik döneminde artarak devam eder ve zamanla azalarak, yetişkinlik dönemi ile son bulur. Ergenlik döneminde son bulan suç davranışları durumsal ve geçici iken, yaşam boyu devam eden suç davranışları kalıcı ve süreklilik gösterir. Yaşam boyu suç davranışı gösteren kişilerin yaygınlığı çok düşüktür. Bunlar, çocukluk dönemi itibariyle antisosyal davranış göstermeye başlarlar ve belli dönemlerde artarak ya da azalarak devam eden antisosyal davranışlar ile birlikte yaşam boyu farklı suç davranışları sergilerler

(Moffitt ve ark., 2002). Moffitt (1993), ergenlik döneminde son bulmayıp yaşam boyu devam ederek suça yönelen bireyler için özellikle ailesel risk faktörleri (aşırı disiplin, ailede suç öyküsü, düşük sosyo-ekonomik düzey gibi) olmak üzere bireysel faktörlere (hiperaktivite, zor mizaç, düşük zekâ gibi) dikkat çekmektedir.

Yaş ve suç ilişkisinin yanı sıra cinsiyet ve yaş değişkenlerinin birlikte alındığı bir araştırmada ise her iki cinsiyette de yaş ile birlikte suç davranışlarda düşüş yaşandığı ancak bu azalmanın kadınlarda iki kat daha fazla olduğu bildirilmektedir (Wikström, 1999). Kadınlarda suç davranışlarının sıklığındaki bu azalma toplumsal cinsiyet rolleri ile açıklanmaktadır. Kadınlara çocukluk döneminde gösterdikleri suç davranışlarına karşı erkeklere göre daha fazla onaylanmama ve ciddi cezalarla karşılaşmalar ve bu nedenle yetişkinlik dönemlerinde özdenetimleri erkeklere göre daha yüksek olur (Title ve ark., 2003). Suç türlerine göre bakıldığında ise Rodriguez ve ark., (2006), mahkumlar ile ceza süresi üzerine yaptığı araştırmada, kadınlar ve erkekler arasında şiddet suçları açısından bir fark bulunmadığını, mala karşı suçlar ve madde kullanımı ile ilgili suçlar açısından ise erkeklerin kadınlara göre 2 kat fazla ceza aldıklarını bulgulamaktadır.

Gelir düzeyi suç temelli araştırmalarda karşılaşılan bir diğer değişkendir. Gelir, bireylerin yaşamını olumlu yönde olduğu kadar olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Kriminoloji araştırmalarında gelir durumu ile düzenli bir işte çalışma veya gelir eşitsizliği birlikte yer almaktadır. Düzenli bir işte çalışmanın ve gelir eşitsizliğinin olmadığı durumlarda suç oranının düştüğü bildirilmektedir. Örneğin, yasa dışı madde kullanımı ile sabit bir işte çalışma (uzun süredir aynı işi devam etme) arasında negatif ilişki bildirilmektedir (Nagin ve ark., 1995). Amerika'da 15 farklı bölgede gerçekleştirilen bir diğer araştırmada, bölgeler arasındaki şiddet davranışları farklılığını yordayan en önemli değişkenin ekonomik eşitsizlikler olduğu bildirilmektedir (Blau ve Blau, 1982). Uggen (2000), yeniden suç işleme eğilimi üzerine yaptığı araştırmada 27 yaş sonrasında iyi bir iş imkanı ve düzenli gelire sahip olan kişilerin suça yönelmelerinde azalma olduğunu bulgulamaktadır. Zara ve Farrington (2010) yaptıkları boylamsal bir araştırmada, ergenlik döneminden itibaren suç davranışları gösteren kişiler için risk faktörleri

olarak şunları belirlemişlerdir: düşük gelirli işte çalışma, kısa süreli işlerde çalışma, geçmişteki işsizlik ve mevcut işsizlik.

Alanyazında suç ile ilişkilendirilen bir diğer demografik değişken ise **eğitim düzeyidir**. Kadınlar ile yapılan kültürlerarası bir araştırmada eğitim düzeyinin hem mağdur hem de failler açısından koruyucu olabileceği bulgulanmaktadır. Yakın ilişkide şiddet, faillerin ve mağdurların eğitim durumlarının yüksek olduğu koşulda en az, düşük olduğu durumda ise en fazla yaşanmaktadır (Amramsky ve ark., 2011). Lochner ve Moretti (2004), suç davranışları ve eğitim düzeyi arasında doğrusal bir ilişki olmadığını; ancak yüksek okul mezunu olan katılımcıların diğer eğitim gruplarına (ilköğretim, lise) göre suça ilişkin süreç ve davranışlarda anlamlı olarak daha az yer aldıklarını bildirmektedir. Yaşa göre suç profillerinin araştırıldığı bir çalışmada, şiddet içeren ve içermeyen suç davranışlarının bütün yaş gruplarında 16 yaşından sonra eğitimine devam etmeyen grupta daha yüksek görüldüğü bildirilmektedir (Hansen, 2003). Bir diğer araştırmada ise okulu bırakma yaşı ile mala karşı suçlara yönelme arasında anlamlı negatif ilişki saptanmıştır, diğer bir deyişle okulu erken bırakan yetişkinlerin mala karşı suçlara daha fazla yöneldiği bulunmuştur (Machin ve ark., 2011).

Demografik değişkenlerden **medeni durum** (bekar ya da evli olmak), alanyazında suç ile birlikte ele alınan bir diğer değişkendir. Suç psikolojisi araştırmalarında yaş, gelir gibi demografik değişkenlere göre daha az rastlanılan bir değişkendir; ancak suçu önleme ve müdahale çalışmalarında dikkat çekmektedir. Laub ve ark. (1998), suç öyküsüne göre incelediği katılımcılarda yaşamda uzun süreli ve kaliteli bir evlilik süreci yaşayan faillerin tekrar suça yönelme eğiliminde azalma olduğunu bildirmektedir. Warr (1998), bu bulguya benzer şekilde, evli olmayıp ailelerinden ayrı yaşayan kişilerin daha fazla suça yöneldiğini bildirmektedir. Evli bireylerin suç davranışlarına daha az yönelmesi ‘Sosyal Bağlar Kuramı’ ile açıklanmaktadır. Bu kurama göre her bireyin suç davranışlarına yönelme potansiyeli vardır; ancak bireyin toplumla ve sosyal gruplarla geliştirdiği bağların gücü suça yönelmesinde ketleyici rol üstlenecektir (Schroeder, 2016). Aile ve arkadaş ilişkilerinin yanında yaşamda bir dönüm noktası olan evlilik deneyimi ile devam ettirilen sosyal bağlar ile suça yönelme riski azalacaktır. Alanyazın incelendiğinde

kuramı destekleyen araştırmalara rastlanmıştır. Maume ve ark. (2015), evlilikte yaşanan bağlanma ile madde kullanımından vazgeçme arasında anlamlı ilişki olduğunu bildirmektedir. Forrest ve Hay (2011) madde kullanımı üzerine gerçekteştirdikleri araştırmada, evlilik ile suç arasında doprudan bir ilişki olmadığını, evlilik ile özdenetimde bir artma olduğunu ve özdenetim ile suç arasındaki negatif ilişki düşünöldüğünde evliliğin kendini kontrol etmeyi sağlayarak suça yönelme olasılığını azalttığını belirtmektedir.

Alanyazın incelendiğinde yakın ilişkide şiddet davranışı medeni duruma göre farklılık göstermekte ve diğer suç davranışlarından farklı olarak bekar katılımcıların daha fazla deneyimlediği bir suç türü olarak karşılaşılmaktadır. Gin ve ark. (1991) yakın ilişkide şiddet değişkeni üzerine gerçekteştirdiği araştırmada bekar katılımcıların evli katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek yakın ilişkide şiddet deneyimlediklerini bulgulamıştır. Frias ve Angel (2005), kadınlar ile yaptığı araştırmada, evli kadınların daha az yakın ilişkilerinde şiddet deneyimlediklerini belirtmiştir. Öte yandan Magdol ve arkadaşları (1998), birlikte yaşayan çiftler ile ayrı yaşayan çiftler karşılaştırıldığında, birlikte yaşayan çiftlerin anlamlı düzeyde daha yüksek yakın ilişkide şiddet deneyimlediklerini belirtmişlerdir. Brown Bulanda (2008), “devam eden romantik ilişkisi olan ancak ayrı yaşayan”, “birlikte yaşayan ancak evli olmayan” ile “evli ve birlikte yaşayan” olmak üzere üç grup ile gerçekteştirdikleri araştırmada ise, hem kadın hem de erkeklerde yakın ilişkide şiddet puanlarının “evli olmayıp birlikte yaşayan” katılımcılarda en yüksek olduğunu belirtmektedir. Yakın ilişkide şiddet araştırma bulguları göstermektedir ki diğer suç davranışlarından farklı olarak yakın ilişkide şiddet davranışı bekar katılımcılarda daha yüksek oranda görölmektedir.

1.7. Erken Dönem Mağduriyet: Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları

Dünyada milyonlarca birey, çocukluk döneminde travmatik deneyimler yaşamaktadır. Her dört kişiden biri 18 yaşından önce travmatik bir olay (fiziksel veya cinsel istismar, aile içi, okul ve sosyal çevre içerisinde şiddet maruz kalma veya tanık

olma, yakın birinin ölümü gibi) deneyimlediğini bildirmektedir (Dvir ve ark., 2013). Çocukluk dönemindeki travmatik olumsuz yaşantılar, bireyin hem kısa dönemde hem de uzun dönemde fiziksel, sosyal, bilişsel, duygusal ve davranışsal fonksiyonları üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Çocukluk dönemi olumsuz yaşantılardan farklı olarak (trafik kazaları, doğal afetler, ebeveynlerin boşanması, akran zorbalığı gibi) çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları çocuğa kötü muamele, çocuk istismarı ve ihmali gibi kavramlarla birlikte alanyazında yer almaktadır.

Çocuk istismarı ve ihmali bireyin ruh sağlığı üzerinde büyük bir etki bırakabilmektedir. Çocukluk dönemi yaşam olayları (anne ve babanın boşanması, ebeveynlerden birinin vefatı, aileden uzakta büyüme gibi) ve çocukluk çağı ruhsal travmaları (duygusal, psikolojik, fiziksel, cinsel istismar) ile yetişkin psikopatolojisi (kaygı bozukluğu ve depresyon) üzerine yapılan bir araştırmada, çocukluk dönemi yaşam olayları ile yetişkin psikopatolojisi arasında bir ilişki bulunmazken, bütün çocukluk çağı travma türlerinin kaygı bozuklukları ve depresyon ile ilişkili olduğu görülmüştür (Hovens ve ark., 2010).

Çocuklara kötü muamele konusu, 1960lı yıllarda çocukların kaza dışı yaralanmalarının dikkat çekmesiyle “Hırpalanmış Çocuk Sendromu” (battered child syndrome) adı altında araştırmalarda yer almaya başlamıştır (Kempe ve ark., 1962). Hırpalanmış çocuk sendromu ya da çocuğa bakım veren kişiler tarafından çocuğa yönelik her türlü fiziksel şiddet (Kempe ve ark., 1962), o yıllardan itibaren dünya gündeminde ve kanunlarda yer almaya başlamış (Pfohl, 1976) ve çocuk ihmali veya istismarı birçok araştırmaya konu olmuştur.

Çocuk istismarı ve ihmali, kanun ve yasalarda, ülkeler arasında ya da araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir; ancak en çok kabul gören tanım Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan “Bir sorumluluk, güven ya da güç ilişkisi bağlamında; çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi ya da onuru açısından, fiilen zararlı veya potansiyel olarak zararlı sonuçlar verebilecek her tür fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal ya da ihmalkar davranış veya ticari amaçlı, ya da diğer her türlü sömürü” tanımıdır. (World Health Organization-

WHO, 2006). Çocuğa kötü muamelenin en çok ebeveynler ya da çocuğa birinci dereceden bakım veren kişiler tarafından gösterildiği bildirilmektedir; ancak Dünya Sağlık Örgütü'ne göre diğer aile üyeleri, tanıdıklar, öğretmenler, işverenler, sağlık çalışanları ya da diğer çocuklar tarafından da ihmal ve istismar bildirilmektedir (Topçu, 2009; Troucme, 2001 ve WHO, 2006). Çocuğa yönelik cinsel istismar suçu nedeniyle cezaevinde kalan mahkumlar ile yapılan bir araştırmada, faillerin %53'ünün aile içinde cinsel istismar suçu işledikleri, %62'sinin ise kendileriyle biyolojik bağı olmayan diğer çocuklara yönelik cinsel istismarda buldukları bulgulanmıştır (Studer ve ark., 2000).

Alanyazında, çocuk istismarı ve ihmali konusunda farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Bu çalışmada ele alınan ve birçok araştırmada kullanılan sınıflandırmada çocuk ihmali ve istismarı genel olarak fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere beş kategoride ele alınmaktadır (Arnou ve ark., 2011; Bernstein ve ark., 1994; Duhig ve ark., 2015 ve Huh ve ark., 2014). Fiziksel istismar, bir ebeveyn ya da ebeveyn statüsünde bulunan kişi tarafından çocuğun ya da ergenin fiziksel açıdan zarar görmesine neden olabilecek veya çocuğun bedensel bütünlüğüne yönelik risk oluşturabilecek her türlü eylemdir (Kaplan ve ark., 1999 ve Kara ve ark., 2004;). Tekmeleme, ısırma, tokat atma, sarsma, sürüklenme, zehirleme gibi eylemler şeklinde olabileceği gibi bir cisim yardımıyla da (sopa, cetvel gibi) gerçekleştirilebilir (Al-Qaisy, 2007). Cinsel istismar, gelişimsel olarak hazır olmayan çocuğun veya ergenin bir yetişkin tarafından cinsel doyum sağlama amacıyla güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yolu ile cinsel aktivitelerde kullanılmasıdır (Aktepe, 2009). Tecavüz, ensest, cinsel organların ellenmesi, teşhircilik, pornografik film seyrettirme, fuhuşa zorlama, cinsel içerikli ifadelerle maruz bırakmaya kadar değişen eylemler cinsel istismardır (Güner ve ark., 2010). Duygusal istismar; çocuk ya da ergenlerin ihtiyacı olan ilgi sevgi ve bakımdan mahrum bırakılması, psikolojik sağlığını olumsuz etkileyen sözel yaptırımlar ve emirlerde bulunulması ya da çocuğun yetenekleri üzerinde istek ve beklentilerde bulunularak çocuk üzerinde baskı oluşturma gibi çocuğun duygusal bütünlüğünü bozan eylemlerdir (Özer ve ark., 2007). Sürekli eleştiri, tehdit, suçlama, aşağılama, hakaret etme, korkutma gibi ifadelerle çocuğun duygusal açıdan

yıpratılmasının yanı sıra reddetme, dışlama, yokmuş gibi davranma, çocuğu aile içi uyuşmazlıklarda taraf tutmaya zorlama, aile içi şiddet içerisinde yer almasına izin verme vb. davranışlar duygusal istismara örnek olarak gösterilebilir (Polat, 2007). En sık rastlanan ve tespit edilmesi en zor istismar türü olduğu bildirilmektedir (Glaser, 2002 ve Turhan ve ark., 2006). Fiziksel ihmal, genel olarak çocuğun yaşam için gerekli beslenme, eğitim, sağlık, giyim korunma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak ifade edilmektedir (Ünal, 2009; Emery ve Laumann-Billings, 2002 ve Skuse, 1989). Yetersiz beslenme, uygun olmayan bir fiziki çevrede yaşama, ev içi ve dışı kazalara karşı önlem alınmaması, uygun ve temiz giydirilmemesi, eğitiminde sürekliliğin sağlanamaması gibi en sık karşılaşılan fiziksel ihmal türleridir (Acehan ve ark., 2013 ve Hilyard ve Wolfe, 2002). Görülme sıklığı fiziksel istismara göre daha fazla olan fiziksel ihmal, tanısının çok daha soyut olması nedeniyle fark edilme olasılığının düşük olduğu bildirilmektedir (Kara ve ark., 2004). Duygusal ihmal; genel olarak çocuğun ihtiyacı olan yeterli ilgi ve sevgiyi gösterilmemesi, çocuğa duygusal desteğin sağlanmaması olarak tanımlanabilir. (Legano ve ark., 2009). Ebeveynlerin çocuğun ya da ergenin olumsuz davranışlarına karşı duyarsız kalması (örneğin; çocuğun alkol veya madde kötüye kullanımına izin verme), aile içi şiddete tanıklık etmesine izin vermesi duygusal ihmalin diğer örnekleridir (Dubowitz, 2011).

Çocuk ihmali ve istismarının sıklığı üzerine dünyada ve ülkemizde yapılan araştırmalar, çocuğa kötü muamelenin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Yapılan yaygınlık araştırmaları, çocukla, ergenle veya ebeveynlerle görüşme ya da yetişkinlik döneminde bireyden geriye dönük bilgi alma şeklinde gerçekleştirilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü 2013 verilerine göre, fiziksel istismar %22.9, duygusal istismar %29.1, cinsel istismar %19.1, fiziksel ihmal %16.3, duygusal ihmal ise %18.4 olarak bildirilmektedir (Sethi ve ark., 2013). Hollanda'da çocuklarla yapılan bir araştırmada, çocukların en yüksek duygusal ihmale (%56), en düşük ise cinsel istismara (%4) maruz kaldığı belirtilmekte; ebeveynlerin eğitim düzeyinin ve ekonomik durumunun düşük olması ise en önemli risk faktörleri olarak gösterilmektedir (Euser ve ark., 2009). Kanada'da yapılan bir araştırmada ise fiziksel istismar %31, cinsel istismar %11, duygusal istismar %19, ihmal %40 olarak

bildirilmektedir (Trocmé ve ark., 2001). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada, bütün istismar türlerini kadınların erkeklerden daha fazla bildirdiği ve duygusal istismarın en yaygın istismar türü olduğu vurgulanmaktadır (Al-Qaisy, 2007). Ülkemizde UNICEF tarafından yürütülen ve 7-18 yaş grubu çocuklar ile yapılan bir araştırmada ise, son bir yıl içerisinde çocukların %3'ünün cinsel istismara, %43'nün fiziksel istismara ve %25'inin ihmale maruz kaldığı ve her iki çocuktan birinin duygusal olarak istismar edildiği bulgulanmıştır (Korkmazlar-Oral ve ark. 2010). Lise öğrencileriyle yapılan bir diğer araştırmada, ergenlerin %15'i duygusal, %13'ü fiziksel, %10'u cinsel istismar, %16'sı ise ihmal öyküsü belirtmiş ve tüm ihmal ve istismar türlerinin kızlarda erkeklerden daha fazla olduğu görülmüştür (Zoroğlu ve ark., 2001). Yapılan epidemiyolojik araştırmalar, çocuk ihmali ve istismarının sıklığını ortaya koymakla birlikte konunun bildirilmemesi ve gizli tutulmaya çalışılması, tespit edilmesinin güç oluşu gibi nedenlerden dolayı çocuğa kötü muamelenin belirtilenden daha fazla olduğunu düşündürmektedir.

Çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları bildirimini cinsiyete göre farklılık gösterebilmektedir. Dube ve ark. (2005), geniş bir örnekle gerçekleştirdiği araştırmasında (9367 kadın ve 7970 erkek) cinsel istismar bildirimini kadınlarda %25, erkeklerde %16, duygusal istismar bildirimini kadınlarda %13.1, erkeklerde %7,6, fiziksel istismar bildirimini kadınlarda %27, erkeklerde %27.9 olarak belirtmektedirler. Thompson ve ark. (2004), erkekler ve kadınlar arasında fiziksel istismar bildirimini açısından anlamlı bir fark olduğunu, erkeklerin kadınlara göre daha fazla çocukluk döneminde fiziksel istismar bildirdiğini; ancak sonuçlar açısından kadınlarda daha fazla sağlık problemlerine yol açtığını bildirmektedir. Macmillan ve ark. (2001) ise cinsel istismar öyküsünün kadınlarda daha fazla, fiziksel istismar öyküsünün erkeklerde daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocuk istismarı ve ihmali ya da çocuğa kötü muamele çocuğun fiziksel ve ruh sağlığı açısından bulunduğu yaştan itibaren bir risk faktörü oluşturmaktadır. Alanyazındaki çalışmalar bu durumu destekler görünmektedir. Örneğin; Silverman ve ark., (1996), çocukluk döneminde istismar öyküsü bulunan ve bulunmayan kişilerle yaptıkları boylamsal bir araştırmada, istismar öyküsü olan katılımcıların, 15

yaşında daha fazla depresyon, anksiyete, duygusal ve davranışsal problemler, intihar düşüncesi ve intihar girişimleri bildirdiklerini, 21 yaşında ise %80'inin DSM-III'e göre en az bir psikiyatrik bozukluk tanı kriterini karşıladıklarını bildirmektedir.

Çocuğa kötü muamelenin bütün türleri dünyanın her yerinde ruh sağlığı üzerinde bir risk faktörü olarak farklı gelişim dönemlerinde etkisini gösterebilmektedir. Kısa dönemde istismar ve ihmal yaşantısı deneyimleyen çocuklarda öğrenme problemleri (örneğin; dikkatsizlik, yürütücü işlevlerde bozulmalar), düşük akademik performans, sosyal ilişkilerde problemler (örneğin; akranları tarafından reddedilme), davranış problemleri (örneğin; öfke tepkileri ve saldırganlık), işlevsel olmayan cinsel davranışlar, alkol ve madde tüketimi, depresyon ve kaygı, travma sonrası stres bozukluğu, intihar girişimi bildirilmektedir (Biere ve Hodges, 2010; English, 1998; Rogosch ve ark., 1995; Finkerhor, 1990). Alanyazında, ihmal ve istismar yaşantısının uzun dönemde ise depresyon ve kaygı bozuklukları (Spinhoven ve ark., 2010; Heim ve Nemeroff, 2001), travma sonrası stres bozukluğu (Zlotnick ve ark., 2008; Yehuda ve ark., 2001), bilişsel çarpıtmalar (örneğin; düşük benlik saygısı, kendini suçlama eğilimi gibi) (Foa ve ark., 1999), işlevsel olmayan inançlar (Wenninger ve Ehler, 1998) somatoform bozukluklar (Spitzer ve ark., 2008; Brown ve ark., 2005), disosiyatif belirtiler (Chu ve ark., 1999; Mulder ve ark. 1998) cinsel ilgide artma ve cinsel çatışmalar (Bruggen ve ark., 2006), intihar (Thompson ve ark., 2000), madde kötüye kullanımı veya madde bağımlılığı (Dube ve ark. 2003; Wilsnack ve ark., 1997) ve kişilik bozuklukları (Lobbestael ve ark., 2010; Bandelow ve ark., 2005; Zanarini ve ark., 1997; Berenbaum, 1996) ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

İhmal ve istismar öyküsü bireyin fiziksel ve ruh sağlığını etkilemekle birlikte ileriki yaşantıda kişilerarası ilişkilerinde de olumsuz etkiye sahip olabilmektedir. Colman ve Widom (2004), çocukluk döneminde kötü muamele öyküsü bulunan (fiziksel veya cinsel istismar ya da ihmal) hem kadın hem de erkek yetişkinlerin sağlıklı bir yakın ilişki kurmak ve sürdürmek konusunda problemler yaşadıklarını bildirmektedir. Yapılan bir araştırmada, eşinden ayrılmış veya boşanmış kişilerin çocukluk döneminde daha fazla fiziksel istismar ve tecavüz bildirdiği, evlilik

sürecinde olan ve cinsel taciz veya tecavüz öyküsü bulunan gruptaki kişilerin ise evlilik doyumunun daha düşük olduğu bulgulanmaktadır (Whisman, 2006). Son bir yıl içerisinde eşinden fiziksel ve psikolojik şiddet gördüğünü bildiren kadınlarla yapılan bir araştırmada, çocukluk döneminde travmatik öykü bildiren kadınların şiddet deneyiminin ardında daha fazla travma ile ilişkili suçluluk duygusu hissettiği ve daha fazla kaçınmacı baş etme yöntemlerini kullandığı görülmüştür (Street ve ark., 2005).

1.7.1. Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları ve Suç

Bir çocukluk çağı ruhsal travma yaşantısı olarak çocuk istismarı ve ihmali (Çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel istismar veya ihmal edilmesi) ya da çocuğa kötü muamelenin alanyazında birçok araştırmada etiyolojik bir faktör olarak bireyin ruh sağlığı üzerindeki etkisi bulgulanmaktadır. Aynı zamanda, suç psikolojisi araştırmalarında çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ve suç davranışları arasındaki ilişki üzerinde durulmaktadır. Suç davranışı gösteren yetişkin bireylerle geriye dönük olarak yapılan araştırmalarda çocuk ihmali ve istismarının suç yönelme riskini artırdığı görülmektedir. Yetişkin gruplarla yapılan araştırmalarda suç davranışı gösteren bireylerin göstermeyenlere göre daha fazla istismar ve ihmal öyküsü bildirdiğine değinilmektedir (Reavis ve ark., 2013 ve Teague ve ark., 2008).

Suçu gelişimsel ve yaşam boyu perspektif üzerinden ele alan suç kuramları, önemli yaşam olaylarını ve gelişimsel geçiş süreçlerini risk faktörü olarak ele almaktadır. Bu bakış açısıyla yetişkin suç davranışlarının nedenleri üzerine iki hipotez öne sürülmektedir: İlk hipotez, yetişkin suçluluğunun çocukluk dönemindeki antisosyal davranışların bir sonucu olduğunu; ikinci hipotez ise aile ve sosyal bağların zayıf olmasının suçu ortaya çıkardığını öne sürmektedir (Gaarder ve Belknap, 2002). Ancak çocukluk dönemindeki antisosyal davranışların çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları (ihmal, istismar veya kötü muamele) ile ilişkisi düşünüldüğünde her iki hipotez de ailesel faktörleri vurguluyor görünmektedir.

Çocukluk dönemindeki olumsuz yaşam olaylarının oluşturduğu gelişimsel farklılıkların suç üzerindeki etkisine değinen araştırmacılar, çocuk istismarı ve ihmalinin farklı gelişim dönemlerindeki (ergenlik ve yetişkinlik dönemleri) suça yönelme riskini artırabileceğini öne sürmektedir. English ve ark. (2002), yaptıkları boylamsal bir araştırmada, ihmal ve istismar öyküsü bulunan bireylerin kontrol grubuna göre çocukluk döneminde 4.8 kat daha fazla suça yönelmeleri nedeniyle güvenlik birimlerine geldiğini, yetişkinlik döneminde 2 kat daha fazla tutuklandığını ve 3.1 kat daha fazla şiddet içeren suça yöneldiklerini bildirmektedir. Aile açısından, tek ebeveynli aile, aile büyüklüğü, ailenin sosyoekonomik durumu ve gelir düzeyi gibi aile yapısına özgü değişkenler de suç ile ilişkilendirilmektedir (Farrington, 1998). Bununla birlikte ebeveyn davranışları ve tutumları (örneğin; ebeveynin suç öyküsü, çocuk yetiştirme davranışları, çocuğa yönelik yetersiz ilgi veya aşırı disiplin tutumları gibi) ile aile etkileşim stilleri (örneğin; ebeveynlerin çatışması gibi) genellikle suç ile ilişkilendirilmektedir (Farrington, 1998 ve Loeber ve Dishion, 1983).

Alanyazında şiddetin öğrenilen bir davranış olduğunun kabulüyle, çocuk istismarı ve ihmalinin davranışsal sonuçları açısından fiziksel istismar ile şiddet içeren suç davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmaktadır (Maxfield ve Widom, 1996). Şiddet içeren suç davranışlarıyla en yüksek ilişki gösteren ihmal ve istismar türü fiziksel istismar olarak görülmektedir (Mass ve ark., 2008). Ancak, Fagan (2005) fiziksel istismarın yalnızca şiddet içeren suç davranışları açısından değil şiddet içermeyen suç davranışları (madde kullanımı, hırsızlık) açısından da risk faktörü oluşturduğunu bulgulamaktadır. Bununla birlikte son yıllarda yapılan araştırmalar diğer istismar türlerinin de suç üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Örneğin; Smith ve arkadaşları (2005), ihmale maruz kalma ile şiddet içeren ve içermeyen suç davranışı arasında pozitif ilişki bildirmektedir. Reckdenwald ve arkadaşları (2013) ise genel suç davranışı ile en yüksek ilişki gösteren çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantısının ihmal olduğunu; suç türlerine göre bakıldığında ise fiziksel istismarın şiddet içeren suç davranışıyla en yüksek ilişkiyi gösterdiğini bulgulamaktadır. Paat ve Markham (2016), aile içi şiddete tanıklık etme ve ihmal öyküsünün yakın ilişkilerde şiddet davranışı gösterme

riskini artırdığını bulgulamaktadır. Mersky ve Reynolds (2007), ihmal ve istismarın hem şiddet içeren hem de şiddet içermeyen suç davranışları ile anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Görüldüğü üzere araştırma bulguları yalnızca fiziksel istismarın değil diğer çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantılarının da suç davranışı için risk faktörü oluşturduğunu ve suç türlerinin de istismar türlerine göre farklılıklar gösterebileceğini bulgulamaktadır.

Araştırma kapsamında ele alınan şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları üzerine yapılan araştırmalarda, ihmal ve istismar deneyimlerinin her iki suç sürü için de risk faktörü olabileceği görülmektedir. Maxfield and Widom (1996), şiddet içeren suç nedeniyle tutuklanan bireylerin çocukluk dönemindeki fiziksel istismar bildirimlerinin %20, ihmal bildirimlerinin ise %20 olduğunu bulgulamaktadır. Loeber ve arkadaşları (2005), şiddet içeren suç davranışı gösteren ergenlerin şiddet içermeyen suç davranışı gösteren ergenlere göre daha fazla duygusal ihmal (yetersiz ilgi ve iletişim), fiziksel istismar (aşırı fiziksel cezalara maruz kalma) bildirdiğini ortaya koymaktadır. Rabellon ve Van-Gundy (2005), fiziksel istismar öyküsünün hem şiddet içeren hem de şiddet içermeyen suç davranışlarıyla ilişkili olduğunu; ancak şiddet içeren suç davranışlarını daha fazla yordadığını bulgulamaktadır. Bulgular genel olarak çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ile şiddet içeren suç davranışları arasındaki ilişkiyi bulgularken ihmal ve istismarın şiddet içermeyen suç davranışları ile ilişkili olduğunu da göstermektedir.

Yakın ilişkilerde şiddet üzerine yapılan araştırmalarda genel şiddet davranışı ile benzer olarak fiziksel ve duygusal istismar ile ihmal üzerine anlamlı bulgular ortaya koymaktadır. Kunitz ve arkadaşları (1998), fiziksel istismar öyküsü ile yakın ilişkilerde şiddet davranışı arasında pozitif bir ilişki olduğunu, cinsel istismar öyküsü ile yakın ilişkilerde şiddet davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığını bildirmektedir. Rapoza ve Baker (2008), çiftlerle yaptıkları araştırmada, yakın ilişkilerinde şiddet gösteren kadınların babaları tarafından daha fazla fiziksel ve psikolojik istismara, yakın ilişkilerinde şiddet gösteren erkeklerin ise anneleri

tarafından daha fazla fiziksel istismara maruz kaldıklarını bildirmektedir. Fang ve Corso (2007), ihmal ve fiziksel istismar ile genel şiddet davranışı arasında pozitif bir ilişki olduğunu; kadınlarda ihmal ve fiziksel istismar, erkeklerde ise cinsel istismar öyküsünün yakın ilişkilerde şiddet davranışı ile pozitif ilişki gösterdiğini bulgulamaktadır. Widom ve arkadaşları (2014) ise yalnızca ihmal öyküsünün yakın ilişkilerde şiddet davranışını yordadığını bildirmektedir.

Alanyazında, ihmal ve istismar yaşantısı ile suç arasındaki ilişkide cinsiyetin de önemli bir değişken olduğu bildirilmektedir. İhmal ve istismar deneyiminin cinsiyete göre sıklığının ve türünün farklılaşmasının yanı sıra suç davranışı için oluşturduğu risk düzeyi değişebilmektedir. Örneğin; kadın hükümlüler çocukluk döneminde daha fazla fiziksel istismara maruz kaldığını bildirirken erkekler aile içi şiddete daha fazla tanıklık ettiklerini bildirmektedirler (Cauffman ve ark., 1998). McClellan ve arkadaşları (1997), benzer şekilde kadın mahkumların çocukluk döneminde erkeklere göre daha fazla kötü muamele bildirdiğini, ihmal ve istismar deneyiminin kadınların suça yönelmesinde daha güçlü bir etken olduğunu belirtmektedir. Widom ve arkadaşları (2006), orta yetişkinlik döneminde ihmal ve istismar öyküsü bildiren kişilerin 1.5 kat daha fazla yasadışı madde kullanımı bildirdiğini, cinsiyet açısından bakıldığında ise kadınlarda ihmal ve istismar deneyiminin yasadışı madde kullanımı daha güçlü bir şekilde yordadığını bulgulamaktadır.

İhmal ve istismar öyküsüne verilen duygusal ve davranışlar tepkiler cinsiyete göre farklılaşabilmektedir (Sullivan ve ark., 2006). Erkekler kötü muamele karşısında davranış problemleri, riskli cinsel aktiviteler, diğerlerine yönelik saldırgan davranışlar ve şiddet davranışları gösterirken; kadınlar içe çekilme, depresyon, kendini suçlama, intihar düşünceleri veya intihar girişimi gibi öfkelerini kendilerine yöneltirler (McClellan ve ark. 1997). Erkekler gibi kadınlarda da çocukluk dönemindeki ihmal ve istismar öfke için tetikleyici olabilir; ancak kadınlarda öfke ile birlikte duygusal içe çekilme, kaygı ve suçluluk duygusu görülmektedir (Leadbeater ve ark., 1999 ve Sharp ve ark., 2005). İhmal ve istismar öyküsüne verilen tepkilerdeki cinsiyete göre farklılaşma suç davranışındaki farklılıklarla benzerlik

göstermektedir. Widom ve White (1997), şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları nedeniyle tutuklu bireylerde gerçekleştirdiği araştırmada ihmal ve istismar öyküsünün her iki grupta da kontrol grubuna göre anlamlı farklar gösterdiğini, cinsiyete göre karşılaştırıldığında ise şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları gösteren kadınların ve yalnızca şiddet içermeyen suç davranışları gösteren erkeklerin kontrol grubuna göre daha fazla ihmal ve istismar öyküsü bildirdiğini bulgulamaktadır.

Topitzes ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan bir araştırmada, çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal yaşantısının kısa dönemde yalnızca erkeklerde davranış problemleri ve saldırganlık ile ilişkili olduğu belirtilirken, uzun dönemde suça yönelmiş hem kadın hem de erkeklerde suç ile ilişkili olduğu, ihmal ve istismarın uzun dönemde kadınlardaki suç davranışını daha fazla yordadığını bildirilmektedir. Aynı araştırmada, çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ve yetişkin suçluluğu arasındaki ilişkide kadın ve erkeklerde farklı mekanizmaların rol oynadığı belirtilmektedir. Erkeklerde ihmal ve istismar yaşantısı ile suç arasındaki ilişkide, aile tarafından kabul görmeme, düşük akademik başarı, çocukluk dönemindeki davranış problemleri, ergenlik döneminde okula devamsızlık ile sosyal ve duygusal becerilerde bozulmalar aracı rol oynarken; kadınlarda, aile tarafından kabul edilmeme, düşük akademik başarı, ergenlik dönemindeki okul değişiklikleri, bilişsel bozulmalar ve düşük eğitim düzeyi aracı değişkenler olmaktadır (Topitzes ve ark., 2011). Widom (1989), erkeklerde şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları gösteren bireylerin, kadınlarda ise yalnızca şiddet içermeyen suç davranışı gösteren bireylerin karşılaştırma grubuna göre daha fazla ihmal ve istismar öyküsü bildirdiğini göstermektedir. Kadın ve erkeklerde, çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ve suç arasındaki ilişki anlamlı olmakla birlikte sonuç açısından suç türüne göre farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

İhmal ve istismarın boyutları ve bunların etkilerine odaklanan araştırmacılar, gelişimsel dönemler içerisinde (çocukluk veya ergenlik), ihmal ve istismarın gerçekleştiği dönemin de sonuçlar açısından önemli olduğunu aktarmaktadır. Örneğin; Ireland ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, yalnızca

çocukluk döneminde kötü muamele görenler (11 yaş ve öncesi), yalnızca ergenlik döneminde kötü muamele görenler (12-17 yaş) ve hem çocukluk hem de ergenlik döneminde kötü muamele görenler olmak üzere üç gruba ayrılan ergenler karşılaştırıldığında, yalnızca ergenlik döneminde kötü muamele görmüş kişiler ile hem çocukluk hem de ergenlik döneminde kötü muamele maruz kalmış kişilerin daha fazla suç bildirdiği, yalnızca çocukluk döneminde kötü muamele maruz kalma ile suç arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. Smith ve arkadaşları (2005) ise ergenlik dönemi kötü muamele öyküsü ile yetişkinlik dönemindeki genel suç davranışı, şiddet içeren suç davranışı ve yasadışı madde kullanımı arasında anlamlı ilişkiler bulgulamaktadır. Öte yandan Stewart ve arkadaşları (2008), ihmal ve istismarın sıklığının da önemli olduğunu ve çocukluk döneminde başlayan ve ergenlik döneminde devam eden ihmal istismar yaşantısının suç ile en yüksek ilişkiyi gösterdiğini bildirmektedir. Bazı araştırmalar, gelişimsel dönemlerin (ergenlik veya çocukluk) önemli olduğunu vurgulasa da ergenlik veya çocukluk döneminde deneyimlenen ihmal ve istismarın sıklığı ve devamlılığı bireyin suça yönelmesiyle ilişkili görünmektedir. Bu nedenle bu araştırmada 18 yaş öncesi deneyimlenen çocukluk dönemi ruhsal yaşantılarının suç davranışları ile ilişkisi ele alınmaktadır.

Çocukluk dönemindeki ruhsal travma yaşantılarının ileriki yaşantıda suç üzerindeki etkisini gösteren çalışmaların yanı sıra, kuramsal olarak da bu ilişkiyi açıklamaya çalışan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Kabul gören yaklaşımlardan biri olan sosyal öğrenme modeline göre önemli bir rol model olan ebeveynleri tarafından fiziksel istismara maruz bırakılan ya da aile içerisinde şiddete tanık olan çocuklar, baskı ve şiddet ile diğerlerini kontrol etmeyi öğrenerek ileriki yaşantılarında antisosyal davranışlar gösterme ve suç eylemlerinde bulunma eğiliminde olacaktır (Bandura, 1977; akt. Dodge ve ark., 1990). Modele ilişkin “Şiddet Döngüsü” hipotezi, aile içerisinde şiddete maruz kalan veya tanıklık eden kişilerin çocukları ile partnerlerine yönelik şiddet göstereceğini ve şiddet içeren suç davranışlarında daha fazla bulunacaklarını; şiddetin aile içinde öğrenilerek nesilden nesile aktarıldığını bildirmektedir (Kaufman ve Zigler, 1987; Straus, 1991 ve Widom, 1989). Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar diğer istismar türlerinin de

(örn. cinsel istismar, duygusal istismar) nesilden nesile ileildiğini göstermektedir (Pears ve Capaldi, 2001).

Bir diğer yaklaşım olan Bağlanma Kuramına göre, çocukluk döneminde deneyimlenen ruhsal travmatik yaşantılar sonucu ebeveynleriyle güvenli bağlanma geliştiremeyen çocuklar, yetişkinlik döneminde diğer kişilerle sağlıklı ilişkiler kuramazlar ve çatışmalar yaşayabilirler (Milan ve ark., 2004). Kuram çerçevesinde, suç davranışı ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar özellikle yakın ilişkilerde şiddet üzerine yoğunlaşmış görünmektedir. Çocukluk döneminde istismar ve ihmal yaşantısı ile bağlanma türleri arasında belirtilen ilişkinin yanı sıra (Barnett ve ark., 1999; Morton ve Browne, 1998; George, 1996) güvensiz bağlanma ve yakın ilişkilerde şiddet ilişkisini konu alan araştırmalar alanyazında yer almaktadır (Babcock ve ark., 2000 ve Goldenson ve ark., 2007). Yakın ilişkilerde şiddet gösteren kişilerin çocukluk döneminde ruhsal travmatik yaşantıya bağlı güvensiz bağlanma bildirdiği ve güvensiz bağlanmanın çocukluk döneminde fiziksel şiddete tanık olma ile yakın ilişkilerde şiddet arasındaki ilişkiyi dolaylı olarak etkilediği bildirilmektedir (Gay ve ark., 2013 ve Godbout ve ark., 2009).

Son olarak, çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ve suç ilişkisini ele alan bir diğer yaklaşımda, travmatik bir yaşantı olan istismar ve ihmale maruz kalmanın, kişide biyolojik temelli bir yapı olan kendini düzenleme (self-regulation) süreçlerinde bozulmalar ortaya çıkaracağını, bireyin duygusal ve davranışsal tepkilerini düzenlemede sıkıntılar yaşayacağını öne sürmektedir (van der Kolk, 1994). Kendini düzenleme mekanizmasının alt boyutu olarak kabul edilen özdenetim (self-control) mekanizmasında yaşanan sorunlar kişinin, hem kendine yönelik zarar verme davranışlarında hem diğerlerine yönelik tepkilerini kontrol etmede eksikliklere neden olmaktadır ve birey suça ya da antisosyal davranışlara yönelebilmektedir (Cole ve Putnam, 1992 ve Tangney ve ark., 2004). Ireland and Widom (1994), alkol ve madde kötüye kullanımına bağlı suç davranışına yönelen kişiler ile yaptığı araştırmada, alkol ve madde kötüye kullanımının bir olumsuz baş etme stili olarak çocukluk döneminde kötü mumaleye maruz kalma sonucu ortaya çıktığını bildirmektedir. Finkel ve arkadaşları (2009) ise özdenetimdeki başarısızlık

ile yakın ilişkilerde şiddet arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Ergenlerle yapılan bir diğer araştırmada, ebeveynlerin tutumları (aşırı disiplin uygulama, destekleyici davranışlar göstermeme, duygusal ihmal gibi) ve ergenin davranış problemleri (suç ve saldırganlık) arasındaki ilişkide özdenetimin aracı rolü olduğu gösterilmektedir (Finkenauer ve ark., 2005).

Alanyazın incelendiğinde yapılan kesitsel ve boylamsal araştırma bulguları fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmalin (duygusal ve fiziksel) suç davranışıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, suç türlerine göre incelendiğinde şiddet içeren (genel şiddet ve yakın ilişkilerde şiddet) ile şiddet içermeyen suç davranışları için ihmal ve istismar öyküsünün bir risk faktörü oluşturduğu bulgulanmaktadır; ancak çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarından cinsel istismar ile şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları arasında ilişkiyi gösteren araştırma bulguları farklılaşmaktadır. Örneğin; Ames (1994) cinsel istismar ile yalnızca cinsel suçlar arasında bir ilişki olduğunu bildirmektedir. Siegel ve Williams (2003) kadınlar ile gerçekleştirdikleri araştırmada cinsel istismar deneyiminin diğer ihmal ve istismar türleri gibi hem şiddet suçları ve mala karşı suça yönelmiş kişilerde önemli bir yordayıcı olduğunu bildirmektedir. Brassard ve ark. (2014) ise erkeklerde cinsel istismar deneyiminin güvenli bağlanma, öfke kontrolü ve duygu düzenlemede sıkıntılara yol açtığını ve erkeklerin yakın ilişkilerinde gösterdikleri şiddet davranışlarını yordadığını bulgulamaktadır.

1.8. Kişilik ve Suç

Bireylerin kendilerine özgü duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin bir bütünü olarak ele alınan kişilik, psikolojinin önemli araştırma konularından biridir. Uzun yıllardır, aynı durumlarda bireylerin neden farklı tepkiler verdiği sorusuna yanıt arayan araştırmalar, bu farklılığı kişilik çatısı altında açıklamaya çalışmaktadırlar. Latince 'persona' (Yunan tiyatrolarında Romalı aktörler tarafından giyilen bir maske) kelimesinden türediği öne sürülen 'Kişilik' terimi, günümüzde bilimsel

araştırmalarda bir maskeden çok farklı anlamlar ifade etmektedir (Feist ve Feist, 2008).

Kişilik araştırmalarının başlangıcı ile birlikte bu alandaki araştırmacılar tarafından farklı kişilik tanımlamaları yapılmaktadır. Burger (2006) kişiliği, ‘Bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler (bilişsel, duygusal ve güdüsel süreçler) olarak tanımlamaktadır. Feist ve Feist (2008), kişiliği bireyin davranışlarına yön veren kişiye özgü zamanla kalıcı ve srekliлик gösteren karakteristik özellikler olarak betimlemektedir. Raykman (2012)’a göre kişilik, bireyin farklı durumlarda ve ortamlarda bilişsel süreçlerini, motivasyonlarını ve davranışlarını etkileyen dinamik ve organize bir dizi özelliklerin bir araya gelmesiyle oluşmuş psikolojik bir yapıdır. İnanç ve Yerlikaya (2012) ise kişiliği ‘‘bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü’’ olarak açıklamaktadır. Araştırmacılar tarafından kişilik konusunda tek bir tanım sunulmamakla birlikte yapılan farklı tanımlarda ortak noktalar bulunmaktadır. Bireyin kendine özgü olması, tutarlılık göstermesi ve bir bütün olması bütün tanımlarda vurgulanmaktadır.

Kişilik tek başına bireysel eşsiz bir yapı olarak birbiriyle ilişkili birçok özelliğin bir araya gelmesiyle oluşan bir sistemdir (Farrington ve Jolliffe, 2004). Bu zellikler (traits), bireyin belirli durumlara belirli şekillerde davranması ile ilişkilendirilmektedir. Kişilik zellikleri insanların dünyayı nasıl algıladığını, farklı durumlarda ve ortamlardaki fiziksel ve psikolojik tepkilerini şekillendirmektedir (Roberts, 2009). Kişilik zellikleri, bireylerin davranışlarındaki farklılıkları ve zamanla görülen tutarlılıkları, aynı durumlarda bireyin verdiği benzer tepkileri açıklamak açısından önemlidir (Feist ve Feist, 2008). Bununla birlikte aynı durumdaki belirli bir davranış için tek bir kişilik özelliğinden farklı olarak birden fazla kişilik özelliği belirleyici olmaktadır.

Bireysel farklılıklar ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan araştırmacılar, kişilik üzerine odaklanmaktadır. Alanyazında, kişilik özellikleri çerçevesinde suçu açıklamaya çalışan birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Aynı zamanda, kişilik

bozuklukları ile suç davranışlarını ilişkilendiren çalışmaların (Blair ve ark., 2005; Monahan, 1991; Pagano ve ark., 2004 ve Ullrich ve ark., 2001) yanı sıra suç üzerine son yıllarda yapılan araştırmalarda kişilik bozuklukları yerine suç ile ilişkili olabilecek kişilik özelliklerine vurgu yapıldığı görülmektedir (Beauver ve ark., 2015; Ireland ve ark, 2006; Krueger ve ark, 1994 ve Thornton ve ark. 2010).

Suç ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar, kişilik özelliklerini beş faktörde sınıflandıran ve kültürler arası geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış Beş Faktör Kişilik Modelinin önerdiği beş kişilik boyutunun suç ile ilişkisi üzerinde durmaktadır (Kamaluddin ve ark. 2014; O’Riordan ve O’Connell, 2014 ve Wiebe, 2004). Bundan sonraki kısımda ‘Beş Faktör Kişilik Kuramı’ tanıtılacak, kuramın önerdiği kişilik boyutları ile suç arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalara değinilecektir.

1.8.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Kişilik, psikolojide sıkça ele alınan bir kavram olmasına rağmen ne olduğu konusunda kabul gören bir tanım bulunamamakta ve araştırmacılar tarafından farklı kuramlar çerçevesinde farklı şekillerde betimlenmeye çalışılmaktadır. Oluşturulan kuramlar ile bireyin kişiliğinin altında yatan mekanizmaları ve bu mekanizmaların bireye özgü davranışların ortaya çıkmasından nasıl sorumlu olduğunu açıklanmaya çalışılmaktadır (Burger, 2006). Kişilik kuramları, insan davranışlarını anlamak ve tahmin etmek açısından bilimsel bir çerçeve sunmaktadır. Günümüzde kabul gören kişilik kuramlarının ortak yönü ise referans noktası olarak bireysel farklılıklara odaklanmalarıdır.

Bireysel farklılıklar temelinde oluşturulan kişilik kuramları, tarihsel sırayla önemli kuramcılar Goldon Allport (Ayrırcı Özellik Kuramı), Raymond B. Cattell (Faktör Analitik Ayrırcı Özellik Kuramı) ile başlayan Hans J. Eysenck (Biyoloji Temelli Analitik Ayrırcı Özellik Kuramı) ile devam eden ve son olarak Robert R.

McCrae ve Paul T. Costa (Beş Faktör Kişilik Modeli) tarafından son noktaya getirilmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Eynseck'in önerdiği üç faktörlü kişilik yapısının (Dışadönüklük, Nevrotiklik ve Psikotiklik) geliştirilmiş versiyonu olarak McCrae ve Costa (1992), beş faktörlü bir model önermiştir. Bireysel farklılıklar üzerine odaklanan kuramcılardan McCrae ve Costa (1985), çalışmalarına faktör analizi yöntemiyle temel kişilik özelliklerini tanımlayarak ve kişiliğin yapısını oluşturan bileşenleri belirleyerek beş faktörlü kişilik modelini oluşturmuşlardır. Birçok araştırmanın neticesinde oluşturulan model, davranışı betimleyen ve açıklayan 'Beş Faktör Kişilik Kuramı'na zamanla dönüşmüştür (Feist ve Feist, 2008). Costa ve McCrae (1992), beş faktörlü yapının kesitsel ve boylamsal araştırmalarda geçerli ve güvenilir olduğunu ve faktörlerin devamlılık gösterdiğini, faktörlerin içerdiği kişilik özelliklerinin günlük dilde karşılığının olduğunu, yaş, cinsiyet, etnik köken ve dilsel farklılıklar nedeniyle farklı şekillerde ifade edildiğini ve faktör yapılarının biyolojik kökenlerinin olduğunu bildirmektedir.

Beş Faktör Kişilik Modeli, kişiliği faktörlere ayırarak her bir faktörün içerisinde birbiriyle ilişkili kişilik özelliklerini hiyerarşik bir şekilde bir araya getirerek kişiliği açıklamaktadır (Tatlıoğlu, 2014). Beş Faktörlü Kişilik Modeli, bireysel farklılıklardan kaynaklı değişmeyen kişilik özelliklerinin farklı toplumlarda farklı dillerde ifade edilebilir olduğu varsayımına dayanmaktadır (Costa ve Widiger, 2002). Model, farklı alanlarda çalışan psikologlar için ortak bir dil, araştırmacılar için temel oluşturabilecek bir yapı ve kapsamlı bir kişilik değerlendirmesi için bir rehber niteliğindedir (McCrae ve John, 1992).

Beş Faktör Kişilik Kuramının önerdiği faktörlerin isimleri konusunda görüş ayrılıkları yaşansa da en sık kullanılan kavramlar; "Duygusal Dengesizlik", "Dışadönüklük", "Gelişime açıklık", "Yumuşak başlılık" ve "Özdenetim"dır. Peabody ve Goldberg (1989), beş faktörün karşılığı olarak sırasıyla duygulanım, güç, zeka, sevgi, iş ve zeka gibi terimlerle ifade etse de her bir faktör oldukça kapsamlıdır. *Duygusal dengesizlik*, duygulardaki süreksizliği ve değişkenliği, olumsuz veya

olumlu duygulara yatkınlığı belirtmektedir. Duygusal dengesizlik faktöründe insanlar duygusal kararlılık ve kişisel uyum sürekliliği üzerinde bir noktadır ve duyguları aşırı değişkenlik gösteren bireyler duygusal dengelilik faktöründen yüksek puan alan kişilerdir (Burger, 2006). Bu kişiler, duygusal denge kurmada sıkıntı yaşarlar ve kaygılı, güvensiz, içine kapanık, sinirli bir yapıda olup endişe, korku, üzüntü, suçluluk, utanç, öfke, tikslenme gibi olumsuz duyguları yoğun ve sıklıkla yaşama eğiliminde iken düşük puan alan kişiler ise duygusal denge kurmada daha başarılıdırlar, rahat, özgüvenli ve sabırlı olmakta ve sakin, soğukkanlı, rahat bir yapıdadırlar (Barrick ve Mount, 1991 ve Gunthert ve ark., 1999). Duygusal dengelilik, dürtüsellik ve savunmasızlıkla ilişkilendirilmektedir (Golberg, 1990). Gray (1981), duygusal dengesizlik boyutu yüksek kişilerin, olumsuz olaylara ve ceza ipuçlarına karşı daha yüksek bir duyarlılık gösterdiklerini bildirmektedir. Çatışma çözme stilleri ile duygusal dengelilik arasındaki ilişki üzerine yapılan bir araştırmada, duygusal dengesizlik puanı yüksek kişilerin çatışmalar karşısında kaçınmacı ve azaltıcı bir tutum sergilediklerini ve içedönük davrandıklarını, düşük kişilerin ise çatışmaya yaklaşmacı ve yüzleşmeci bir tutum izledikleri bildirilmektedir (Moberg, 2001).

Araştırmacılar ikinci kişilik alt boyutu olarak *dışadönüklüğü* belirtmişlerdir. Bu boyutun bir ucunda aşırı dışadönük kişiler diğer boyutunda ise aşırı içedönükler bulunur. Dışadönüklük puanı yüksek olanlar konuşkan, sevecen, neşeli, sosyal ve eğlenceyi seven iken düşük puan alanlar sessiz, sakin, çekingen, yalnızlığı tercih eden, pasif ve güçlü duygularını ifade etme yetisi olmayan kişilerdir (Feist ve Feist, 2008). Dışadönüklük, canlılık, hareketlilik, girişkenlik ve insanlarla etkileşimle bağdaştırılmaktadır (Smith ve ark., 2001) ve psikolojik iyi olma ile olumlu sosyal davranışla ilişkilendirilmektedir (Carlo ve ark., 2005 ve Jorm ve ark., 2000;). Yapılan bir araştırmada, dışadönüklük ile çatışma çözme stillerinden bütünleştirici stil ile pozitif ilişki, kaçınmacı stil ile negatif ilişki bulunmuştur (Antonioni, 1998).

Üçüncü faktör olan *gelişime açıklık* (yalnızca açıklık olarak adlandırılabilir), bilişsel yönü en fazla kişilik boyutu olup kişilerarası ilişkilerde açık olmak yerine farklı deneyimlere açık olmayı ifade etmektedir

(Burger, 2006). Gelişime açıklık, özgün olma, maceraperest, hayal gücü yüksek ve düşünceli olma ile birlikte kullanılmaktadır (Park ve Antonioni, 2007). Bu faktörden yüksek puan alan kişiler, geleneksel fikirleri sorgularlar, meraklı, yaratıcı, hayal gücü yüksek ve liberal kişiler iken düşük puan alanlar geleneklere bağlı kalmayı severler, riske girmeyi ve merak etmeyi sevmeyen, sabit fikirli ve tutucu kişilerdir (Feist ve Feist, 2008). Bono ve arkadaşları (2002), gelişime açık kişilerin aynı zamanda tartışmayı seven kişiler olması nedeniyle çatışmalar içerisinde sıklıklar bulduklarını ve kişisel çatışmalardan ziyade iş ile alakalı entelektüel çatışmalarda bulduklarını bildirmektedir. Diğer faktörler içerisinde zeka, kültür, çok boyutlu düşünme ve yaratıcılıkla en çok ilişkilendirilen boyuttur (McCrae, 1987).

Dördüncü faktör olan *yumuşak başlılık* (yumuşak başlılık ya da uzlaşmacılık olarak da adlandırılmaktadır), insanları uyum sağlama veya acımasızlık üzerinde bir noktaya yerleştirir (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu faktörden yüksek puan alan kişiler, cömert, hoşgörülü, insanlara güvenen ve kabul eden, yardımsever ve şefkatli kişiler iken düşük puan alan kişiler şüpheli, acımasız, düşmanca, muhalif, sürekli eleştiren ve kusur bulan, asabi ve öfkeli kişilerdir (Feist ve Feist, 2008). Yumuşak başlı bireyler işbirliğini rekabete tercih ederken, yumuşak başlı olmayan bireyler inançları ve çıkarları için kavgayı göze alabilirler (Burger, 2006). Kişilerarası ilişkilerde önemli bir boyut olan yumuşak başlılık, çatışmalardan doğabilecek olumsuz sonuçları en aza indirebilen bir özellik olup grup ortamlarına uyum sağlamayı kolaylaştırdığı bildirilmektedir (Jensen-Campell ve Graziano, 2001). Öte yandan sosyal bağlılıklar ve değerli birliktelikler için önemli olan yumuşak başlılık boyutu aşırı yüksek olan bireylerin daha kolay aldanabilir ve aldatılabilirler (Buss, 2008).

Son faktör *özdenetim* (Özdisiplin ya da sorumluluk olarak da isimlendirilmektedir) ise, kişinin ne ölçüde kontrollü, iradeli, disiplinli olduğunu belirten boyut olup bireyin başarıma isteği, motivasyonu, ve etkililiği ile ilişkilidir (İnanç ve Yerlikaya, 2012 ve Le Pine ve ark., 2000). Bu boyuttan yüksek puan alan kişiler; güven telkin eden ve ketum, kendini kontrol edebilen, hedeflerine ulaşmak için çok çalışan, kurallara ve normlara uyan, başarıma isteği yüksek, sorumluluk

duygusu gelişmiş, dikkatli ve titiz kişilerdir (George ve Zhou, 2001); ancak McCrea ve Costa (1992) bu boyuttan çok yüksek puan alan kişilerin aşırı işkolik, aşırı titiz ve düzenli, mükemmeliyetçi eğilimler gösterdiklerini bildirmektedir. Diğer taraftan bu boyuttan düşük puan alan kişiler ise tembel, amaçsız, güven telkin etmeyen, dikkatsiz ve dağınık, ihmalkar, haz ve zevk için yaşama eğilimi gösteren kişilerdir (Costa ve Widiger, 2002).

Alanyazında birçok araştırmada Beş Faktör Kişilik Kuramının önerdiği faktörlere yer verilmekte ve faktörlerin cinsiyetle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmaktadır. Costa ve arkadaşları (2001), üniversite öğrencileri ve yetişkin örneklerinde farklı kültürlerde gerçekleştirdiği bir araştırmada, kadınların erkeklerden nevroitiklik ve yumuşak başlılık boyutlarından daha yüksek puanlar aldığını ve her iki cinsiyette dışadönüklük ve özdisiplin faktör puanlarının benzer olduğunu bildirmektedir. 65 yaş üstü bireylerle yapılan bir diğer araştırmada aynı bulgular elde edilmiştir (Chapman ve ark., 2007). Schmitt ve arkadaşları (2008) ise, 55 farklı ülkede kadınların erkeklerden nevroitiklik, dışadönüklük, yumuşak başlılık ve özdisiplin boyutlarından daha yüksek puan aldıklarını bildirmektedir. Ülkemizde Üniversite öğrencileri ile yetişkin bireylerle yapılan bir araştırmada, kadınların erkeklerden daha yüksek nevroitiklik ve gelişime açıklık puanı bildirdikleri (Gülgöz, 2002), üniversite öğrencileriyle yapılan bir diğer araştırmada ise yalnızca nevroitiklik boyutunda kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark olduğu ve kadınların erkeklerden daha yüksek puan aldığı bildirilmektedir (Tatlıoğlu, 2014).

1.8.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı ve Suç

Kişilik araştırmaları, genel olarak belli bir kişilik ya da belirli kişilik özelliklerinin bir araya gelmesinin bir kişinin hayata bakışını belirleyeceğini ve dolayısıyla bütün davranışlarından sorumlu olduğu temel varsayımına dayanmaktadır. Suç gibi olumsuz davranışların temelinde olumsuz kişilik özellikleri olacaktır ve suç davranışı gösteren kişiler, işlevsel olmayan kişilik özelliklerine sahiptir (Shoemaker, 2010). Suç ve kişilik araştırmaları, hem bireysel hem de

toplumsal düzeyde zararlı olan suç davranışlarının psikolojik nedenlerini anlamada oldukça önemlidir (Krueger, 2002).

Alanyazında bireysel farklılıklar temelli, suç ve kişilik özellikleri ve suç üzerine yapılan ilk araştırmalarda suçun Eynseck'in önerdiği üç faktör (nevrotiklik, psikotiklik ve dışadönüklük) ile ilişkilendiği çalışmalara rastlanmaktadır. Her üç faktörde yükselen puanlar ile suç arasında pozitif bir ilişki olduğu bulgulanmaktadır (Boduzsek ve ark., 2013 ve Eynseck ve Gudjohnsson 1989); ancak bu hipotez bazı araştırmalarda desteklenirken bazı araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin; Blackburn (1993), yalnızca nevrotiklik ve dışadönüklük ile suç arasında anlamlı bir ilişki bildirirken; Heaven ve Virgen (2001) tarafından ergenlerde yalnızca psikotiklik ile suç arasında pozitif bir ilişki bulgulanmaktadır. Aleixo ve Norris, (2000) ise hükümlü bireylerde dışadönüklük ve psikotiklik ile suç arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Romero ve arkadaşları (2001) ise hükümlü bireylerin kontrol grubuna göre her üç faktörden de yüksek puan aldığını bulgularken, Daderman (1999) suç ile psikotiklik arasında pozitif, suç ile dışadönüklük ve nevrotiklik arasında negatif ilişki bildirmektedir.

Eynseck tarafından geliştirilen üç faktörlü kişilik modelinin önerdiği psikotiklik faktörünün yerine eklenen yumuşak başlılık, özdisiplin, gelişime açıklık faktörleri ile ortaya çıkan beş faktör kişilik modeli son yıllarda kişilik özellikleri ve suç ilişkisi üzerine yapılan araştırmalarda sıklıkla yer verilmektedir. Yapılan araştırmalar, suça yönelmiş tutuklu veya hükümlü bireylerin kişilik ölçekleri yardımıyla genel popülasyona göre farklılaşan kişilik özellikleri puanının belirlenmesi ya da öz bildirime dayalı suç davranışı ölçekleri ve kişilik özellikleri anketlerinden alınan puanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bazı araştırmalarda her iki kuramın da önerdiği dışadönüklük ve nevrotiklik ile suç arasında ilişki bildirilmektedir (Eynseck ve Eynseck, 1977 ve Samuels ve ark., 2004). Üç Faktörlü Model ve Beş Faktörlü Modelin önerdiği nevrotiklik ve dışadönüklük faktörleri benzerlik gösterirken psikotiklik faktörünün yumuşak başlılık ve özdisiplin ile negatif yönde ilişkili olduğu bulgulanmaktadır (Eynseck, 1992 ve McCrae ve Costa, 1992). Miller ve Lynam

(2001) ise düşük yumuşak başlılık ve özdisiplin puanlarının antisosyal davranışlarla ilişkili olduğunu bildirmektedir.

Genel olarak, Beş Faktörlü Kişilik Modeli ve suç davranışı üzerine yapılan araştırmalarda, önerilen beş faktör ile suçun ilişkilendirildiği görülmektedir; ancak sonuçlar farklılaşabilmektedir. Corff ve Toupin (2009) tarafından yapılan karşılaştırmalı bir araştırmada, suç işlemiş bireylerin daha yüksek nevroitiklik ve daha düşük yumuşak başlılık puanları aldıkları bildirilmektedir. Suça yönelmiş çocuklarla yapılan bir diğer araştırmada yüksek dışadönüklük, düşük özdisiplin ve yumuşak başlılık puanları görülmektedir (John ve ark., 1994). Yetişkin örnekleme yapılan bir çalışmada ise özdisiplin ve yumuşak başlılık ile özbildirime dayalı suç arasında negatif ilişki bululamamıştır (Wiebe, 2004). Jones ve arkadaşları (2011) ise meta-analitik bir çalışma ile suçun nevroitiklik ve dışadönüklük ile pozitif, yumuşak başlılık ve özdisiplin ile negatif ilişki gösterdiğini bildirmektedir. Araştırmalardaki bulgular genel olarak suçun nevroitiklik ile pozitif, özdisiplin ve yumuşak başlılık ile negatif ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dışadönüklük faktörünün suç ile ilişki gösterdiği az sayıda çalışma bulunmakla birlikte ilişkinin yönü de farklılık gösterebilmektedir (Gallo ve Smith, 1988; John ve ark., 1994 ve Sharpe ve Desai, 2001). Gelişime açıklık faktörü ise belirtilen araştırmalarda suç ile anlamlı ilişki göstermemektedir.

Beş Faktör Kişilik Modeli ve suç davranışı üzerine araştırmalar; şiddet içeren ve içermeyen suç davranışlarının farklı faktörlerle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Samuels ve arkadaşları (2004), şiddet içermeyen suç öyküsü bulunan kişilerin şiddet içeren suç öyküsü bulunan kişilere göre dışadönüklük ve gelişime açıklık puanlarının daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Fuller (2012), farklı suç davranışlarını ele alarak üniversitesi öğrencileriyle gerçekleştirdiği kültürlerarası bir çalışmada yalnızca özdisiplin faktörüyle şiddet içermeyen suç davranışı arasında negatif bir ilişki bululamamıştır.

Kişilik faktörleri aynı zamanda saldırganlık ve şiddet ile ilişkilendirilmektedir. Sharpe ve Desai (2001) ve Martin ve arkadaşları (2000) fiziksel şiddet ile yalnızca

yumuşak başlılık arasında negatif ilişki bildirirken, Caprara ve arkadaşları (1994) yüksek nevrotiklik puanları ve düşük yumuşak başlılık puanları ile, Trembley ve Ewart (2005) ise düşük özdisiplin ve yumuşak başlılık puanları ile şiddetin ilişkili olduğunu bulgulamaktadır. Kamuliddin ve arkadaşlarına göre (2014) ise fiziksel şiddet davranışı ve nevrotiklik pozitif ilişki gösterirken; özdisiplin ve yumuşak başlılık puanları negatif ilişki göstermektedir. Nevrotiklik, yumuşak başlılık ve özdisiplin ile ilişkili olan genel şiddet davranışı yakın ilişkilerde şiddet davranışıyla farklılık gösterebilmektedir. Yakın ilişkilerde şiddet üzerine yapılan araştırmalarda hem kadınlarda hem de erkeklerde yalnızca nevrotiklik faktörlerinden alınan yüksek puanlarla anlamlı ilişki bulgulanmaktadır (Moffitt ve ark., 2000 ve Robins ve ark., 2002). Öte yandan Buss (1991), erkeklerde düşük yumuşak başlılık ve gelişime açıklık ile yüksek nevrotiklik puanlarıyla; kadınlarda ise yüksek dışadönüklük puanlarıyla yakın ilişkilerde şiddet arasında anlamlı ilişki bildirmektedir.

Şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları ile kişilik faktörlerini ele alan çalışmalar cinsiyetin önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Heaven (1996) tarafından üniversite öğrencileriyle özbildirime dayalı suç davranışları üzerine yapılan araştırmada, erkeklerde özdisiplin ve yumuşak başlılık faktörlerinin negatif yönde, nevrotiklik faktörünün ise pozitif yönde şiddet içermeyen suç davranışıyla (hırsızlık); yumuşak başlılık faktörünün ise negatif yönde şiddet içeren suç davranışıyla ilişkili olduğunu bildirmektedir. Aynı araştırmada, kadınlarda ise özdisiplin ile şiddet içermeyen suç davranışı (hırsızlık) arasında negatif ilişki, şiddet içeren suç davranışı ile yumuşak başlılık arasında negatif, nevrotiklik arasında pozitif ilişki bulgulanmaktadır (Heaven, 1996). Walker ve Gudjonsson (2006), erkeklerde dışadönüklük ve psikotiklik, kadınlarda ise yalnızca psikotiklik ile şiddet içeren suç davranışları arasında pozitif ilişki, erkeklerde psikotiklik, nevrotiklik ve dışadönüklük, kadınlarda ise dışadönüklük ve psikotiklik ile şiddet içermeyen suç davranışları arasında pozitif ilişki bildirmektedir. Thornton ve arkadaşları (2010) ise erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışları ile özdisiplin faktörünün negatif yönde ilişkili olduğunu, kadınlarda genel şiddet davranışı ile yumuşak başlılık faktörünün negatif yönde ilişkili olduğunu bulgulamaktadır. Belirtilen araştırmalarda ortak bulgu olarak hem kadınlarda hem de erkeklerde şiddet içeren suç davranışlarının

yumuşak başlılık ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği, şiddet içermeyen suç davranışları ile özdisiplin faktörünün negatif, dışadönüklük faktörünün ise pozitif yönde ilişki gösterdiği görülmektedir.

1.9. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yukarıda belirtilen alanyazındaki bilgiler ışığında bu çalışmanın temel amacı, genç yetişkinlerde (20-40 yaş arası kişiler) görülebilecek şiddet içeren (yakın ilişkilerde şiddet ve genel şiddet) ve şiddet içermeyen suç davranışları ile kişilik özellikleri ve çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları arasındaki ilişkileri belirlemektir. Ayrıca, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve medeni durum gibi demografik değişkenler ile suç davranışları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi de çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, genel şiddet davranışının sıklıkla araştırmalarda tek başına ele alındığı ya da şiddet içermeyen suç davranışlarıyla birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiği görülmektedir. Aynı zamanda, yakın ilişkilerde şiddet davranışı ise çoğunlukla araştırmalarda tek bir suç davranışı türü olarak incelenmektedir. Üç suç türünün birlikte ele alındığı çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır olup kişilik özellikleri ve çocukluk çağı travma yaşantıları ayrı ayrı farklı araştırmalarda suç davranışlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte, cinsiyete göre genç yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları ve kişilik özelliklerinin birlikte ele alınarak şiddet içeren ve içermeyen suç davranışlarıyla ilişkisine bakıldığı bir çalışmaya rastlanmamış olup, alanyazının bir eksikliği olarak görülmektedir. Bu çalışmanın, ülkemizde genç yetişkin örnekleminde şiddet içeren ve şiddet içermeyen suç davranışlarını araştıran ilk çalışma olmakla birlikte üç suç davranışının kişilik özellikleri ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri ile ele alınarak uluslararası alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Yakın ilişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları sosyodemografik değişkenler (yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve medeni durum) açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Yakın ilişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları ile çocukluk çağı travmaları (fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve fiziksel ve duygusal ihmal) ve kişilik özellikleri (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, yumuşak başlılık, gelişime açıklık ve özdisiplin) arasında anlamlı ilişkiler mevcut mudur?
3. Sosyodemografik değişkenler (yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve medeni durum), çocukluk çağı travmaları (fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve fiziksel ve duygusal ihmal) ve kişilik özellikleri (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, yumuşak başlılık, gelişime açıklık ve özdisiplin) yakın ilişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarını yordamakta mıdır?

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, ön çalışma ve esas çalışmanın yürütüldüğü örneklem, veri toplama araçları, işlem ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Ön Çalışma: Ölçek Uyarlama Çalışması

Araştırma kapsamında yapılan ön çalışma, ‘Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği’ nin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını oluşturmaktadır. Ön çalışmanın örnekleme, veri toplama araçları, işlem ve verilerin analizine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1. Örneklem

Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik çalışmasının örneklemini 20-40 yaş arası en az 1 ay süre ile devam eden romantik ilişkisi olan bekar veya evli 137 kadın (%55.9) ve 108 erkek (%44.1), toplam 245 genç yetişkin oluşturmaktadır. Kadınların yaş ortalaması 27.82 (SS=6.02), erkeklerin yaş ortalaması 29.71 (SS=5.11), tüm katılımcıların yaş ortalaması ise 28.66 (SS=5.70) dir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmasına katılan katılımcıların eğitim düzeyi, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, gelir algısı ve medeni durumlarına yönelik demografik bilgiler Çizelge 2.1.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına Katılan Örneklemeye Ait Demografik Bilgiler

	Kadın		Erkek		Genel	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Eğitim						
İlköğretim	2	1.5	9	8.3	11	4.5
Ortaöğretim	7	5.1	6	5.6	13	5.3
Lise	16	11.7	14	13.0	30	12.2
Lisans (devam ediyor)	40	29.2	15	13.9	55	22.4
Lisans (mezun)	36	26.3	19	17.6	55	22.4
Lisansüstü (devam ediyor)	21	15.3	35	13.9	56	22.9
Lisansüstü (mezun)	15	10.9	10	9.3	25	10.2
Yerleşim						
Metropol	78	56.9	79	73.1	157	54.1
İl	38	27.7	20	18.5	58	23.7
İlçe	20	14.6	5	4.6	25	10.2
Kasaba	0	0	1	0.9	1	0.4
Köy	1	0.7	3	2.8	4	1.6
Gelir						
Düşük	13	9.5	17	15.71	30	12.2
Düşük-Orta	23	16.8	20	8.5	43	17.6
Orta	75	54.7	41	38.0	116	47.3
Orta-Yüksek	22	16.1	27	25.0	49	20.0
Yüksek	3	2.2	2	1.9	5	2.0
Belirtmemiş	1	0.7	1	0.9	2	0.8
Medeni Durum						
Kız arkadaş/erkek arkadaş	71	51.8	50	46.3	121	49.4
Nişanlı	11	8.0	8	7.4	19	7.8
Evli	55	40.1	50	46.3	105	42.9

2.1.2. Veri Toplama Araçları

2.1.2.1. Bilgilendirilmiş Onam ve Demografik Bilgi Formu

Ön çalışma kapsamında hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda, katılımcılara çalışmanın genel amacı bildirilmiş olup katılımın gönüllülük ve gizlilik esasına dayandığı, çalışmaya katılmayı kabul etmeleri halinde verdikleri bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılacağı ve toplu değerlendirileceği, araştırmacılar haricinde kimse ile paylaşılmayacağı ve istedikleri anda araştırmadan çekilebilecekleri konusunda bilgiler sunulmuştur (Ek 1'de yer almaktadır). Katılımcılardan, çalışma esnasında kendilerini rahat hissetmeleri adına kimlik bilgileri istenmemiştir.

Demografik Bilgi Formu'nda (Ek 2'de sunulmuştur) ise katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, en uzun süre yaşadığı yerleşim birimi, gelir düzeyi gibi kişisel bilgilerin araştırıldığı sorulara yer verilmiştir.

2.1.2.2. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin (Ek-3'de sunulmuştur) orijinal formu Gilbert ve ark. (1995) tarafından geliştirilen, kişilerin kendisini başkalarıyla kıyasladığında nasıl algıladıklarını değerlendiren iki kutuplu 5 maddeli bir ölçektir. Türkçe'ye uyarlanması Şahin ve Şahin (1992) tarafından yapılan ölçeğin madde sayısı artırılarak 18 maddeli çift kutuplu son formu oluşturulmuştur. 6'lı Likert tarzında puanlanan bu ölçekten alınan yüksek puanlar olumlu benlik şemasına, düşük puanlar ise olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .79 olarak bildirilmektedir. Bir diğer araştırmada Oktay ve Durak-Batıgün (2014), ölçeğin Cronbach Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısını .93 olarak bulgulamaktadır.

Şahin ve Durak (1994), ölçeğin Beck Depresyon Envanteri ile anlamlı ilişki gösterdiğini ($r=-.19$, $p<.001$), depresyonu düşük ve yüksek grupları başarılı bir biçimde ayırt edebildiğini ortaya koymuştur. Bir başka araştırmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı depresyon örnekleme için .88; psikosomatik örnekleme için .92; cinsel işlev bozukluğu örnekleme için ise .91 olarak bulunmuştur (Batıgün ve Şahin, 2009). Şahin ve ark. (2002) ise çalışmalarında Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile Kısa Semptom Envanterinin alt ölçekleri arasındaki korelasyonların $r=-.21$ (somatizasyon) ile $r=-.40$ (olumsuz benlik) arasında değiştiğini bildirmektedir.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin ön çalışmanın örnekleminde elde edilen verilere göre Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

2.1.2.3. Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBÖÖ)

Balkaya ve Şahin (2003) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Öfke Ölçeği, bireylerin öfke konusunda duygu, düşünce ve tutumlarını ölçen öz bildirim dayalı bir ölçektir. 'Öfke Belirtileri', 'Öfkeye Yol Açan Durumlar', 'Öfkeyle İlişkili Düşünceler', 'Öfkeyle İlişkili Davranışlar' ve 'Kişilerarası Öfke' olmak üzere 5 bölümden oluşan bu ölçek Likert tipi, 1-5 arası puanlanmakta ve katılımcıların sorulara "Hiç", "Nadiren", "Arada sırada", "Sıklıkla" ve "Her zaman" cevaplarından birinin verilmesi beklenmektedir.

'Öfkeye Belirtileri' bölümünde "Öfkelendiğinizde aşağıdaki belirtiler sizde ne sıklıkla ortaya çıkar" sorusu sorulmakta ve toplam 14 madde verilerek, öfkenin fiziksel belirtileri saptanmaya çalışılmaktadır. Bu bölümün Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .83 olarak bildirilmektedir. "Öfkeye Yol Açan Etmenler" adı verilen ikinci bölümde, öfkenin oluşmasına neden olan toplam 41 ifade sıralanmakta ve bu ifadelerin ne kadar öfke uyandırdığı sorulmaktadır. Bu bölümün Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .95 'tir ve ciddiye alınmama, haksızlığa uğrama ile eleştirilme faktör alt faktörlerinden oluşmaktadır. Üçüncü bölüme 'Öfke ile İlişkili Düşünceler'

adı verilmektedir ve “Aşağıdaki düşünceler aklınızdan ne sıklıkla geçer” sorusu sorulmakta ve toplam 30 madde verilmektedir. Bu boyutun Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .92’dir. öfkesine yönelik düşünceler, diğerlerine yönelik öfke düşünceleri, kendine yönelik öfke düşünceleri ve dünyaya yönelik öfke düşünceleri alt faktörlerinden bulunmaktadır. “*Kişilerarası Öfke Tepkileri*” adı verilen dördüncü bölüm 47 sorudan oluşmakta ve “Sizi öfkelendiren bir insan karşısında aşağıdaki davranışları ne sıklıkla gösterirsiniz” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu boyutun Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .93’tür ve pasif- agresif öfke tepkileri, içedönük tepkiler, umursamaz tepkiler ile içedönük tepkiler alt faktörlerinden oluşmaktadır. Beşinci bölüm ise “*Öfkeyle İlişkili Davranışlar*” olarak adlandırılmaktadır. “Sizi öfkelendiren bir durumda kaldığınızda aşağıdaki davranışları ne sıklıkla gösterirsiniz” sorusu altında toplam 26 ifade yer almaktadır. Bu bölümün Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ise .93’tür ve saldırgan davranışlar, sakin davranışlar ile kaygılı davranışlar alt faktörleri bulunmaktadır.

Bu çalışmada Çok Boyutlu Öfke Ölçeğinin Öfke Belirtileri, Öfkeye Yol Açan Etmenler, Kişilerarası Öfke Tepkileri ve Öfkeye İlişkin Davranışlar olmak üzere 4 boyutu kullanılmıştır (Ek 4’de sunulmuştur) Öfkeye İlişkin Belirtiler boyutunun Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .89, Öfkeye ilişkin davranışlar boyutunun Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .76, kişilerarası öfke düşünceleri boyutunun Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .95 ve öfkeye yol açan etmenler boyutunun ise Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .96 olarak bulgulanmıştır.

2.1.2.4. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği (ŞİSDÖ)

Çalışmada katılımcıların şiddet içeren ve içermeyen suçları ne düzeyde gösterdiklerini ölçmek amacıyla kullanılan özgün formu ‘Non-Violent and Violent Offending Behaviour Scale’ adıyla Thornton ve ark. (2013) tarafından geliştirilen Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği kullanılmıştır (Ek-5’te sunulmuştur). Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında alanyazında genel popülasyonda en sık görülen şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları ile ilgili maddelere yer

verilmiştir. 18-49 yaş arası üniversite öğrencileri ile yapılan geçerlik güvenilirlik çalışmasında ölçeğin 5 alt faktörden oluştuğu bildirilmektedir. Yakın ilişkide şiddet (intimate partner violence) ve genel şiddet (general violence) faktörleri şiddet içeren suç davranışlarını oluştururken; madde kullanımı (drug-related offences), kriminal zarar (criminal damage) ve hırsızlık (theft) ise şiddet içermeyen suç davranışlarını oluşturmaktadır. Ölçek 7'li Liket tipi formatındadır ve bireyden yaşamının son bir yılını düşünerek cevap vermesi beklenmektedir. Ölçekte, yakın ilişkide şiddet faktörü 8 madde, genel şiddet faktörü 12 madde, madde kullanımı alt faktörü 5 madde, kriminal zarar alt faktörü 4 madde ve hırsızlık alt faktörü 5 madde olmak üzere toplam 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte, her bir madde için 0 (hiç yapmadım), 1 (son bir yılda 1 kere yaptım), 2 (son bir yılda 2 kere yaptım), 3 (son bir yılda 3-5 kere) yaptım, 4 (son bir yılda 6-10 kere yaptım), 5 (son bir yılda 11-20 kere yaptım) ve 6 (son bir yılda 20 kereden daha fazla yaptım) şeklinde 0-6 arası cevaplardan birinin verilmesi beklenmektedir. Her bir alt faktörün puanları kendi içerisinde toplanarak o alt faktöre ait toplam puan elde edilebilirken, şiddet içeren ve içermeyen suç davranışlarını içeren alt faktörler de toplanarak da o suç ürüne ait toplam puan elde edilebilmektedir. Puanların artması o suç davranışının sıklığının arttığını göstermektedir.

Orijinal çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .76 olduğu ve bütün alt faktörleriyle birlikte toplam varyansın %46.95'ni açıkladığı görülmüştür. Yakın ilişkide şiddet alt faktörünün iç tutarlık katsayısı .74, genel şiddet alt faktörünün iç tutarlık katsayısı .89, madde kullanımı ile ilgili suçlar alt faktörünün alt faktörünün iç tutarlık katsayısı .79, maddeden oluşan kriminal zarar alt faktörünün iç tutarlık güvenilirlik katsayısı .71 ve hırsızlık alt faktörünün iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ise .70 olarak bildirilmektedir (Thornton ve ark., 2013).

2.1.3. İşlem

Ön çalışmada ilk olarak, 'Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin kullanım izni mail yoluyla ilgili yazardan ve geçerlik ve güvenilirlik

çalışmalarının yayınlandığı ve telif haklarını elinde bulunduran ‘WILEY Global Permissions’ dan alınmıştır (Ek-6’da sunulmuştur). Ardından ölçeğin Türkçe’ye çeviri işlemleri gerçekleştirilmiştir.

2.1.3.1. Çeviri Çalışması

Ölçek, ilk olarak İngilizce eğitim görmüş bir araştırma görevlisi, İngilizce kriminoloji eğitimi almış olan bir yüksek lisans öğrencisi ile bir mütercim tercüman tarafından birlikte Türkçe’ye çevirilmiştir. Oluşturulan Türkçe çeviri formu psikoloji alanında üç akademisyen tarafından kontrol edilmiş ve geri bildirimler doğrultusunda üç ayrı form oluşturulmuştur. Çeviriler içerisinde, her bir madde için o maddeyi en iyi temsil ettiği düşünülen çeviri uygun olarak kabul edilmiş ve ölçek bu maddeleri ile bir kez de her iki dili de iyi bilen psikoloji alanından bir uzmana verilerek geri çeviri çalışması yapılmıştır. Bu çeviri orijinal ölçek ile karşılaştırılmış, ifade ve içerik uyumlarına göre her maddeyi en iyi temsil eden çeviri ile son form oluşturulmuştur.

2.1.3.2. Uygulamalar

Ön çalışmada, oluşturulan Türkçe form ‘Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları’ adı ile araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırma örneklemini için uygun kriterleri sağlayan (20-40 yaş arası devam eden romantik ilişkisi olan, nişanlı veya evli kişiler) katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu’nun ve Demografik Bilgi Formunun ardından Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Çok Boyutlu Öfke Ölçeği ile birlikte bir batarya halinde kapalı bir zarf içerisinde verilmiştir. Katılımcılardan anketleri bireysel olarak yanıtlamaları istenmiş ve anket formları kapalı bir şekilde katılımcılardan geri alınmıştır. Katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri adına kimliklerine ait herhangi bir bilgi istenmemiştir.

Katılımcılara ulaşılmasında olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan istenen popülasyondaki her birimin örnekleme seçilme olasılığının eşit ve bağımsız

olduğu basit-tesadüfi (rastgele) örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Onwuegbuzie ve Collins, 2007). Bu kapsamda ön çalışma örnekleme için çeşitlilik oluşturması adına Ankara, İstanbul ve Bolu illerinden 2016 yılı Ocak ve Nisan tarihleri arasında veri toplanmıştır.

2.1.3.3. Verilerin Analizi

Ön çalışma sonucunda elde edilen veriler ile yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri “SPSS for Windows 20.0” istatistik paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

2.2. Ana Çalışma

Ana çalışma, araştırma kapsamında belirlenen bağımsız değişkenlerin (demografik değişkenler, kişilik özellikleri ve çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları) bağımlı değişkenler (yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar) ile ilişkisinin değerlendirildiği bölümdür. Ana çalışmanın yürütüldüğü örneklem, veri toplama araçları, işlem ve verilerin analizine ilişkin bilgiler aşağıda aktarılmıştır.

2.2.1. Örneklem

Asıl çalışmanın örneklemini 20-40 yaş arası en az 1 ay süre ile devam eden romantik ilişkisi olan bekar, nişanlı veya evli 238 kadın (%51.1) ve 228 (%48.9) erkek toplam 466 genç yetişkin oluşturmaktadır. Kadınların yaş ortalaması 27.87 (SS=6.23), erkeklerin yaş ortalaması 30.21 (SS=5.55) tüm katılımcıların yaş ortalaması 29.02 (SS=6.02) dir. Katılımcıların eğitim düzeyi, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, gelir algısı ve medeni durumlarına yönelik demografik bilgiler Çizelge 2.2’de yer almaktadır.

Çizelge 2.2. Asıl Çalışma Örneklemine Ait Demografik Bilgiler

	Kadın		Erkek		Genel	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Eğitim						
İlkokul	4	1.7	14	6.1	18	3.9
Ortaöğretim	6	2.5	15	6.6	21	4.5
Lise	26	10.9	36	15.8	62	13.3
Lisans (devam ediyor)	87	36.6	39	17.1	126	27
Lisans (mezun)	60	25.2	56	24.6	116	24.9
Lisansüstü (devam ediyor)	29	12.2	45	19.7	74	15.9
Lisansüstü (mezun)	26	10.9	22	9.6	48	10.3
Belirtmemiş	0	0	1	0.4	1	0.2
Yerleşim						
Metropol	121	50.8	148	64.9	269	53.8
İl	79	33.2	48	21.1	127	30.3
İlçe	30	12.6	21	9.2	51	12.0
Kasaba	2	0.8	2	0.9	4	0.8
Köy	6	2.5	8	3.5	14	3.1
Belirtmemiş	0	0	1	0.4	1	0.2
Gelir						
Düşük	19	8.0	33	14.5	52	11.2
Düşük-Orta	33	13.9	38	16.7	71	15.2
Orta	138	58	108	45.2	241	51.7
Orta-Yüksek	42	17.6	48	21.1	90	19.3
Yüksek	4	1.7	5	2.2	9	1.9
Belirtmemiş	2	0.8	1	0.4	3	0.6
Medeni Durum						
Kız arkadaş/erkek arkadaş	120	50.4	91	39.9	211	45.3
Nişanlı	17	7.1	13	5.7	30	6.4
Evli	77	42.4	124	54.4	225	48.2

Araştırmanın amacı ve hipotezleri doğrultusunda gruptaki katılımcı sayılarını dengelemek için yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyini ve medeni durum değişkenleri yeniden kodlanarak yaş değişkeni “20-29 yaş” ve “30-40 yaş” olarak; eğitim düzeyi değişkeni “ilköğretim-lise”, “üniversite öğrencisi” ve “üniversite mezunu” olarak yeniden kodlanmıştır. Gelir düzeyini düşük ve düşük-orta bildirenler birleştirilerek düşük grubu, orta-yüksek ve yüksek bildirenler yüksek grubu olarak değerlendirilmiş “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak üç grupta toplanmıştır. Medeni durumunu nişanlı olarak bildirenler ise bekâr olarak kabul edilmiş ve devam eden

ilişkisi olan katılımcılarla birlikte bekar adı altında tek bir grup olarak kabul edilmiş, sonuç olarak medeni durum değişkeni “devam eden romantik ilişkisi olan bekar” ve “evli” olarak iki grupta ele alınmıştır. Yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve medeni duruma ilişkin yeni dağılım Çizelge 2.3.’te yer almaktadır.

Çizelge 2.3: Asıl Çalışma Örneklemine Ait Oluşturulan Demografik Bilgiler

	Kadın		Erkek		Genel	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Yaş						
20-29 yaş	150	63	108	47.4	258	55.4
30-40 yaş	88	37	120	52.6	208	44.6
Eğitim						
İlköğretim-Lise	36	15.1	65	28.5	101	21.7
Üniversite Öğrencisi	87	36.6	39	17.1	126	27
Üniversite Mezunu	115	48.3	123	53.9	238	51.1
Belirtmemiş	0	0	1	0.4	1	0.2
Gelir						
Düşük	52	21.8	71	31.1	123	26.4
Orta	138	58	103	45.2	241	51.7
Yüksek	46	19.3	53	23.2	99	21.2
Belirtmemiş	2	0.8	1	0.4	3	0.6
Medeni Durum						
Bekar	137	57.6	104	45.6	241	51.7
Evli	101	42.4	124	54.4	225	48.3

Katılımcıların intihar, kendine zarar verme, alkol tüketimi ve suç davranışları öyküsüne ilişkin sorulara verdikleri yanıtlara göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

Çizelge 2.4. Katılımcılara Ait Diğer Demografik Bilgiler

	Kadın		Erkek		Genel	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
İntihar Girişimi						
Hayır	224	94.1	218	95.6	442	94.8
Evet, ergenlik döneminde	10	4.2	6	2.6	16	3.4
Evet, yetişkinlik döneminde	3	1.3	4	1.8	7	1.5
Evet, hem ergenlik hem yetişkinlik döneminde	1	0.4	0	0	1	0.2
Kendine zarar verme davranışı						
Hayır	212	89.1	197	86.4	409	87.8
Evet, ergenlik döneminde	19	8	19	8.3	38	8.2
Evet, yetişkinlik döneminde	6	2.5	10	4.4	16	3.4
Evet, hem ergenlik hem yetişkinlik döneminde	1	0,4	2	0.9	3	0.6
Alkol Tüketimi						
Hayır	140	58.8	117	51.3	257	55.2
Evet	98	41.2	111	48.7	209	44.8
<i>Alkollü iken yasal problemler yaşama</i>						
Hayır	98	100	96	86.5	194	92.8
Evet	0	0	15	13.5	15	7.2
Herhangi bir suçtan dolayı ceza alma						
Hayır	235	98.7	202	86.6	437	93.8
Evet, ergenlik döneminde	1	0.4	15	6.6	16	3.4
Evet, yetişkinlik döneminde	2	0.8	11	4.8	13	2.8
<i>Suç türü</i>						
Şiddet İçeren	0	0	8	30.8	8	27.6
Şiddet İçermeyen	3	0	8	30.8	11	37.9
Diğer	0	0	1	3.8	1	3.4
Belirtmemiş	0	0	9	34.6	9	31.1
Bugüne kadar işlenen ancak mahkeme tarafından yargılanılmayan suç öyküsü						
Hayır	234	98.3	199	85.4	433	92.9
Evet, ergenlik döneminde	3	1.3	16	7.6	19	4.1
Evet, yetişkinlik döneminde	1	0.4	13	6.3	14	3
<i>Suç türü</i>						
Şiddet İçeren	1	25	9	31	10	30.3
Şiddet İçermeyen	1	25	9	31	10	30.3
Diğer	0	50	1	3,4	1	3
Belirtmemiş	2	0	10	34.6	12	36.6

Katılımcıların yaşamının çoğunu kimlerle geçirdiği, anne-baba durumu, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim düzeyi ile aile gelir düzeyini gösteren bulgular Çizelge 2.5.'de yer almaktadır.

Çizelge 2.5. Katılımcıların Ailelerine İlişkin Demografik Bilgiler

	Kadın		Erkek		Genel	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Yaşamın çoğu kimlerle						
Aile ile birlikte	217	91.2	189	82.9	406	87.1
Akraba ile birlikte	4	1.7	4	1.8	8	1.7
Yalnız	3	1.4	5	2.2	8	1.7
Yetiştirme yurtları	1	1.3	1	0.4	2	0.4
Arkadaşlarla birlikte	12	5	25	11.0	37	7.9
Diğer	0	0	2	0.9	2	0.4
Belirtmemiş	1	0.4	2	0.9	3	0.6
Anne-baba durumu						
Ayrı	10	4.2	10	4.4	20	4.3
Birlikte	194	81.5	180	78.9	374	80.3
Anne hayatta değil	14	5.9	3	1.3	17	3.6
Baba hayatta değil	19	8	27	11.8	46	9.9
Her ikisi de hayatta değil	1	0.4	7	3.1	8	1.7
Belirtmemiş	0	0	1	0.4	1	0.2
Kardeş sayısı						
Tek Çocuk	7	2.9	10	4.4	17	3.6
1-3	190	79.8	179	78.5	369	79.2
+3	38	15.9	39	17	77	16.5
Belirtmemiş	3	1.4	0	0	3	0.7
Anne eğitim düzeyi						
Okur-yazar değil	19	8	32	14	51	10.9
İlköğretim	94	39.5	114	50	208	44.6
Ortaöğretim	38	16	24	10.5	62	13.3
Lise	51	21.4	23	10.1	74	15.9
Üniversite	30	12.6	27	11.8	57	12.2
Yükseköğrenim	3	1.3	6	2.6	9	1.9
Belirtmemiş	3	1.3	2	0.9	5	1.1
Baba eğitim düzeyi						
Okur-yazar değil	3	1.3	8	3.5	11	2.4
İlköğretim	60	25.2	67	29.4	127	27.3
Ortaöğretim	33	13.9	33	14.5	66	14.2
Lise	50	21	33	14.5	83	17.8
Üniversite	42	17.6	41	18	83	17.8
Yükseköğrenim	10	4.2	14	6.1	24	5.2
Belirtmemiş	40	16.8	32	14	72	15.3
Aile gelir durumu						
Düşük	28	11.8	52	22.8	80	17.2
Düşük-Orta	36	15.1	57	25	93	20
Orta	115	48.3	85	37.3	200	42.9
Orta-Yüksek	46	19.3	28	12.3	74	15.9
Yüksek	13	5.5	6	2.6	19	4.1

Katılımcıların içinde büyüdüğü aile ortamında alkol kötüye kullanımı veya alkol bağımlılığı, madde kullanımı ve herhangi bir suçtan dolayı ceza alan birey sıklığına ilişkin bilgiler ise Çizelge 2.6.'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.6. Katılımcıların Aile Öyküsüne İlişkin Diğer Demografik Bilgiler

	Kadın		Erkek		Genel	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Ailede;						
Alkol kötüye kullanımı veya alkol bağımlılığı öyküsü bulunan birey						
Evet	26	10.9	31	13.6	57	12
Hayır	212	89.1	197	86.4	409	88
Madde kullanan birey						
Evet	4	1.7	12	5.3	16	3.4
Hayır	234	98.3	216	94.7	450	96.6
Herhangi bir suçtan dolayı ceza alan birey						
Evet	8	3.4	22	9.6	30	6.4
Hayır	230	96.6	206	90.4	436	93.6

2.2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam ve Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırma kapsamında hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda, katılımcılara çalışmanın genel amacı bildirilmiş olup katılımın gönüllülük ve gizlilik esasına dayandığı, çalışmaya katılmayı kabul etmeleri halinde verdikleri bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılacağı ve toplu değerlendirileceği, araştırmacılar haricinde kimse ile paylaşılmayacağı ve istedikleri anda araştırmadan çekilebilecekleri

konusunda bilgiler sunulmuştur (Ek 7’de yer almaktadır). Katılımcılardan, çalışma esnasında kendilerini rahat hissetmeleri adına kimlik bilgileri istenmemiştir.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu’nda (Ek 8’de sunulmuştur) katılımcıların kendileri ve aileleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Öncelikli olarak katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, en uzun süre yaşadığı yerleşim birimi, gelir düzeyi gibi kişisel bilgiler sorulmuştur. Aile ile ilgili olarak, anne-baba durumları, anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş bilgileri, ailenin gelir durumu, içinde büyüdüğü aile ortamında alkol kötüye kullanımı ya da alkol bağımlılığı öyküsü, madde kullanan, herhangi bir suçtan dolayı ceza alan bireylerin olup olmadığına ilişkin sorulara değinilmiştir. Son olarak, katılımcıların daha önce intihar girişiminde veya kendilerine zarar verme davranışlarında bulunup bulunmadıkları, alkol tüketimi ve suç öyküsüne ilişkin sorulara yer verilmiştir.

2.2.2.2. Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ)

Beş Faktör Kişilik Ölçeği (Ek 9’da sunulmuştur), Benet-Martinez ve John (1998) tarafından 'The Big Five Inventory' adıyla geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması Sümer (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. 44 maddeden oluşan ölçek, 'Dışadönüklük', 'Gelişime Açıklık' 'Duygusal Dengesizlik', 'Özdenetim' ve 'Yumuşak başlılık' olmak üzere kişiliği beş faktörde değerlendirmektedir. Ölçek 5’li Likert tipinde (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 5= Tamamen Katılıyorum) hazırlanmıştır. Ölçekte duygusal dengesizlik (madde 4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39) ve dışadönüklük (madde 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31, 36) boyutları 8’er maddeyle, yumuşak başlılık (madde 2, 7, 12, 17, 22, 27, 32, 37, 42) ve özdenetim (madde 3, 8, 13, 18, 23, 28, 33, 38, 43) boyutları 9’ar maddeyle, gelişime açıklık (madde 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 41, 44) boyutu ise 10 maddeyle ölçülmektedir. 6, 21, 31, 2, 12, 27, 37, 8, 18, 23, 43, 9, 24, 34, 35, 41 numaralı maddeler ters kodlanmakta ve her bir alt ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin yüksek derecede o kişilik özelliğini sergilediğini göstermektedir.

Kültürlerarası olarak da sık kullanılan ‘Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği’ ‘nin ülkemizde yapılan bir çalışmada iç tutarlık güvenirlik katsayılarının .66 ile .77 arasında değiştiği görülmektedir (Sümer ve ark., 2005). Ana çalışmanın örnekleminde elde edilen verilere göre ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Alt boyutlarının Cronbach Alfa değerleri ise dışadönüklük için .76, özdenetim için .76, yumuşak başlılık için .64, gelişime açıklık için .78 ve duygusal dengesizlik için .75 olarak hesaplanmıştır.

2.2.2.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği (CRTÖ)

Bu çalışmanın bağımsız değişkenlerinden biri olan çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarını ölçmek amacıyla özgün formu ‘Childhood Trauma Questionnaire’ olan Berntein ve arkadaşları (1994) tarafından 70 madde olarak geliştirilmiş, daha sonradan 28 maddeye düşürülmüş ve Şar ve ark. (2012) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan ‘Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği’ kullanılmıştır (Ek-10’da sunulmuştur). Bu ölçek, öz bildirime dayalı olup çocukluk ve ergenlik döneminde ihmal ve istismar yaşantılarını değerlendirmektedir. 5li Likert tipi (1=hiçbir zaman, 2=nadiren, 3=kimi zaman, 4=sık olarak, 5=çok sık) 28 maddeden oluşan ölçek, fiziksel istismar (madde 9, 11, 12, 15, 17) cinsel istismar(1, 2, 4, 6, 26), duygusal istismar (madde 3, 14, 18, 25), fiziksel ihmal (madde 20, 21, 23, 24, 19) ve duygusal ihmal (madde 5, 7, 13, 19, 28) olmak üzere 5 faktörlü bir yapıya sahiptir. Her bir alt faktör 5’er maddeden oluşmakta ve bu maddelerden alınan puanlar toplamı ile o alt faktöre ait toplam puanları elde edilebilmektedir. 5 alt faktörün puanları toplamı ise Çocukluk Çağı Travmaları toplam puanını vermektedir. Alt puanlar 5-25, toplam puan 25- 125 arasındadır. Ölçekte yer alan 3 soru ise (10, 16 ve 22. Madde) minimalizasyon sorusudur. Bu maddeler ölçeğin sonuçların daha doğru değerlendirilmesi için ölçeğe dahil edilmiştir. Minimalizasyon sorularından alınan puanlar toplam puanı etkilememektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri bütün katılımcılardan oluşan grup için (N=123) .93, Guttman yarım test katsayısı, .97 olarak, test tekrar test korelasyon katsayısı ise $r=.90$ olarak bulgulanmıştır (Şar ve ark., 2012). Bu çalışmanın örnekleminde elde edilen verilere göre ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .75; Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı alt boyutlarından fiziksel istismar için .73 cinsel istismar için .58, duygusal istismar için .76 duygusal ihmal için .83 ve fiziksel ihmal için ise .70 olarak belirlenmiştir.

2.2.2.4. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği (ŞİSDÖ)

Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'ne ait bilgiler 2.1.2.4. numaralı başlık altında verilmiştir. Ana çalışmadan elde edilen verilere göre ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı tüm ölçek için .92, yakı ilişkilerde şiddet alt boyutu için .89, genel şiddet alt boyutu için .94 ve şiddet içermeyen suçlar boyutu için ise .78 olarak hesaplanmıştır.

2.3. İşlem

Ön çalışmadaki işlem sürecine benzer şekilde ana çalışmada da araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırma örneklemini için uygun kriterleri (20-40 yaş arası devam eden romantik ilişkisi olan, nişanlı veya evli kişiler) sağlayan katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu'nun ve Sosyodemografik Bilgi Formunun ardından araştırmada kullanılan formlar (Beş Faktör Kişilik Ölçeği, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği) bir batarya halinde sırasıyla verilmiştir. Araştırmaya katılım konusunda gönüllük ilkesi göz önünde bulundurularak katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda yer alan bilgiler kısaca özetlenmiş ve araştırmaya katılım için gerekli kriterler açıklanmıştır. Ölçek formlarının yer aldığı batarya, kapalı bir zarf içerisinde katılımcılara verilmiş

ve katılımcılardan zarflar kapalı bir şekilde geri alınmıştır. Ölçekler, katılımcıların kendileri tarafından cevaplanmıştır ve araştırmacıya teslim edilmiştir. Katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri adına kimliklerine ait herhangi bir bilgi istenmemiştir. Araştırma kapsamında yeterli sayıda katılımcıya ulaşabilmek için Ankara, İstanbul, Bolu, Kırıkkale, Kayseri illerinden 2016 yılı Haziran ve Kasım tarihleri arasında veri toplanmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Ana çalışmada elde edilen veriler ile yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri “SPSS for Windows 20.0” istatistik paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada incelenen bağımlı değişkenlerin (suç davranışları: yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar) cinsiyet, yaş ve gelir düzeyi açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla çok yönlü varyans analizi (MANOVA), eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık olup olmadığının görülmesi amacıyla tek yönlü ANOVA ve medeni durum açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının ve beş faktör kişilik özelliklerinin suç davranışları ile arasındaki anlamlı ilişkileri göstermek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Çocukluk döneminde deneyimlenen travmatik yaşantıların ve kişilik özelliklerinin genç yetişkinlikte görülen suç davranışlarını yordama gücünün olup olmadığının belirlenmesi amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Genel toplumda, suç davranışlarının görülme sıklığı düşüktür ve bu nedenle suç davranışları için elde edilen veriler normal dağılım göstermemektedir. Ancak alanyazında benzer çalışmalarda bu durum gözardı edilerek suç davranışlarının toplumda düşük sıklıkta görülmesi normal olarak kabul edilmektedir (örn., Thornton ve ark., 2010). Bu nedenle bu çalışmada normal dağılmayan veriler normal dağılım gösteriyor olarak kabul edilmiş ve analiz yöntemleri bu duruma göre seçilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı ve soruları doğrultusunda, bulgular iki ana başlık altında aktarılmıştır. Ön çalışma bulgularında Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin sonuçlarına yer verilmiştir. Ana çalışma bulguları ise üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, demografik değişkenlerden cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenlerinin yakın ilişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar ile ilişkisinin incelendiği çok yönlü varyans analizi (MANOVA), tek yönlü ANOVA ve bağımsız gruplar t-testi analizlerinin bulgularına yer verilmiştir. İkinci bölümde kadın ve erkek genç yetişkinlerde Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği alt faktörlerinden alınan toplam puanların Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği alt boyutları ile arasındaki korelasyon analizi sonuçlarına; üçüncü bölümde ise kadın ve erkeklerde ayrı ayrı çeşitli demografik değişkenlerin, kişilik özelliklerinin ve çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçları yordama güçlerinin incelendiği aşamalı regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

3.1. Ön Çalışma: Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin (ŞİSDÖ) Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

3.1.1. Geçerlik Bulguları

ŞİSDÖ'nün yapı geçerliğini belirleyebilmek için ilk aşamada faktör analizi yapılmıştır. Bu amaçla ilk olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılarak, örneklemin faktör analizi için uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. KMO değeri 0 ile 1 arasında bir değerdir, .60 ve üzeri uygun olarak kabul edilmektedir (Kaiser, 1974). Bu çalışmada ise KMO değeri .80 olarak bulgulanmıştır ve bu değer belirtilen minimum değerın üzerindedir. Barlett Küresellik Testi sonucu anlamlıdır ($X^2=$

5887.71, $p<.001$) ve maddeler arası korelasyonlar faktör analizi için yeteri kadar geniştir.

Yapılan varimaks rotasyonlu faktör analizi sonucunda orijinal ölçekteki faktör yapısından farklı olarak bu çalışmada özdeğerleri 1'den büyük olan 3 faktör bulunmuştur. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. maddeler orijinal ölçekte de aynı faktör altında olup bu çalışmada da “yakın ilişkilerde şiddet” faktörünün altında toplanmış ve faktör yükleri .65 ve .76 arasında değişmektedir. 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ve 20. maddeler “genel şiddet” faktörü altında toplanmış ve faktör yükleri .37 ile .86 arasında değişmektedir. Orijinal çalışmadan farklı olarak 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ve 33. maddeler tek bir faktör altında toplanmış ve madde içerikleri göz önünde bulundurularak “şiddet içermeyen suçlar” adı altında tek bir faktör olarak kabul edilmiştir. Maddelerin faktör yükleri ise .36 ile .73 arasında değişmektedir. Yakın ilişkide şiddet alt faktörü toplam varyansın %11,23'ünü, genel şiddet faktörü toplam varyansın %28,02'sini, şiddet içermeyen suçlar ise toplam varyansın %10,51'ini açıklamaktadır.

Çizelge 3.1. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği Faktör Yapısı

	I	II	III
Faktör 1: Yakın ilişkide şiddet			
Açıkladığı varyans: 11,231			
Özdeğer: 3,706			
1. Partnerine yumruk atma	.68		
2. Partnerini tekmeleme	.65		
3. Partnerini tırnaklama	.67		
4. Partnerine bir şey fırlatma	.70		
5. Partnerini itme, hırpalama, sıkma	.66		
6. Partnerine tokat atma	.76		
7. Partnerinin parmaklarını bükme	.76		
8. Partnerinin kolunu bükme, saçını çekme	.72		
Faktör 2: Genel Şiddet			
Açıkladığı varyans: 28,023,			
Özdeğer: 9,247			
9. Birini tekmeleme		.77	
10. Birini yumruklama		.76	
11. Birini itme hırpalama, sıkma		.82	
12. Birini dövme		.81	
13. Birini tırnaklama		.58	
14. Birini duvara itme		.86	
15. Birine vurma		.82	
16. Birini ısırma		.37	
17. Birine bir şey fırlatma		.78	
18. Birini tokatlama		.82	
19. Birinin kolunu bükme, saçını çekme		.74	
20. Birinin parmaklarını bükme		.73	
Faktör 3: Şiddet içermeyen suçlar			
Açıkladığı varyans: 10,513			
Özdeğer: 3,469			
21. Ekstazi kullanma			.65
22. Kokain kullanma			.61
23. Amfetamin kullanma			.36
24. Esrar kullanma			.64
25. Devlet malına zarar verme			.50
26. Halka açık bir yerde birşeye zarar verme			.52
27. Grafiti yapma			.40
28. Boş bir yerin camını kırma			.40
29. Başkasının malına zarar verme			.73
30. 5-50 TL çalma			.67
31. <50 TL çalma			.52
32. Çalıntı mal kullanma			.38
33. Bir yere bir şey çalmak için girme			.56

Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin (ŞİSDÖ) ölçüt bağıntılı geçerliği için Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBÖÖ) (Balkaya ve Şahin, 2003) ve Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) (Gilbert ve ark.,1995 ve Şahin ve Şahin, 1992) kullanılmıştır. ŞİSDÖ ve alt faktörlerinin SKÖ ve ÇBÖÖ ile alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları Çizelge 3.2.'de verilmiştir.

Çizelge 3.2. ŞİSDÖ'nün Ölçüt Bağıntılı Geçerliğine İlişkin Korelasyon Çizelgesi

	YİŞ	GŞ	ŞİS	ŞİSDÖ
<i>Sosyal Karşılaştırma Ölçeği</i>	-.09	-.05	-.02	-.07
<i>Çok Boyutlu Öfke Ölçeği</i>				
<i>Öfke Belirtileri</i>	.27***	.33***	.14*	.36***
<i>Öfkeye Yol Açan Etmenler</i>	.14*	.08	-.04	-.09
Ciddiye Alınmama	.18**	.121	-.02	.14*
Haksızlığa Uğrama	.03	-.01	-.06	-.01
Eleştirilme	.16*	.09	-.045	.10
<i>Kişilerarası Öfke Tepkileri</i>	.30***	.36**	.15*	.38***
İntikama Yönelik Tepkiler	.28***	.34**	.17*	.36***
Pasif-Agresif Tepkiler	.25***	.23***	.14*	.28***
İçedönük Tepkiler	.104	.02	.02	-.05
Umursamaz Tepkiler	.103	.02	.01	.05
<i>Öfkeyle İlişkili Davranışlar</i>	.20**	.27**	.05	.26***
Saldırgan Davranışlar	.25***	.42***	.22**	.43***
Sakin Davranışlar	-.07	.17**	-.24**	-.20**
Kaygılı Davranışlar	.19**	.15*	-.08	.19**

* p < 0.05   ** p < 0.01   *** p < 0.001

YİŞ: Yakın İlişkide Şiddet, GŞ: Genel Şiddet, ŞİS: Şiddet İçermeyen Suçlar

ŞİSDÖ: Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları

Çizelge 3.2.'de izlenebileceği üzere Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) ile Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği (ŞİSDÖ) ($r=-.07$, $p>.05$) ve alt faktörleri; yakın ilişkide şiddet ($r=-.09$, $p>.05$), genel şiddet ($r=-.05$, $p>.05$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=-.02$, $p>.05$) ile anlamlı ilişki göstermemektedir.

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği'nin Öfke Belirtileri bölümü yakın ilişkide şiddet ($r=.27$, $p<.001$) ve şiddet içermeyen suç davranışları ($r=.14$, $p<.05$) ile düşük düzeyde, genel şiddet ($r=.33$, $p<.001$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=.36$, $p<.001$) ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği'nin Öfkeye Yol Açan Etmenler bölümü yakın ilişkide şiddet ile ($r=.14$, $p<.05$) ile düşük düzeyde anlamlı ilişki göstermektedir. Öfkeye Yol Açan Etmenler bölümünün Ciddiye alınmama alt faktörü ile yakın ilişkide şiddet ($r=.18$, $p<.01$) ve genel şiddet ($r=.14$, $p<.05$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulgulanmıştır. Öfkeye Yol Açan Etmenler bölümünün Eleştirilme alt faktörü, yakın ilişkide şiddet ($r=.16$, $p<.05$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir.

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği'nin Kişilerarası Öfke Tepkileri bölümü, yakın ilişkide şiddet ($r=.30$, $p<.001$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=.15$, $p<.05$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki, genel şiddet ($r=.36$, $p<.01$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=.38$, $p<.001$) ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Kişilerarası Öfke Tepkileri bölümünün İntikama Yönelik Tepkiler boyutu yakın ilişkide şiddet ($r=.28$, $p<.001$) ve şiddet içermeyen suç davranışları ($r=.13$, $p<.05$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki, genel şiddet ($r=.34$, $p<.01$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=.36$, $p<.001$) orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Kişilerarası Öfke Tepkileri bölümünün Pasif-Agresif Tepkiler boyutu ile yakın ilişkide şiddet ($r=.25$, $p<.001$), genel şiddet ($r=.23$, $p<.001$), şiddet içermeyen suçlar ($r=.14$, $p<.05$) ve

Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=.28$, $p<.001$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği'nin Öfkeye İlişkin Davranışlar bölümü yakın ilişkide şiddet ($r=.20$, $p<.01$), genel şiddet ($r=.27$, $p<.01$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=.26$, $p<.001$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Öfkeye İlişkin Davranışlar boyutunun Saldırgan davranışlar alt faktörü yakın ilişkide şiddet ($r=.25$, $p<.001$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=.22$, $p<.01$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki, genel şiddet ($r=.42$, $p<.001$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=.45$, $p<.001$) ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Sakin davranışlar alt faktörü ile şiddet içermeyen suçlar alt faktörü ($r=.24$, $p<.01$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği ($r=-.20$, $p<.01$) düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kaygılı Davranışlar alt faktörü ile yakın ilişkide şiddet ($r=.19$, $p<.01$), genel şiddet ($r=.15$, $p<.01$) ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç davranışları Ölçeği ($r=.19$, $p<.01$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir.

3.1.2. Güvenirlilik Bulguları

ŞİSDÖ'nün ve alt ölçeklerinin iç tutarlılık değerlerinin bulunabilmesi için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Cronbach Alfa (α), iç tutarlılık ölçümü için çoğunlukla kullanılan bir katsayıdır ve 0 ile 1 arasında değer alır. Kline (1999), .70'nin altındaki Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının ölçeğin güvenilir olmadığını gösterdiğini, .70 ve üzerinin ise güvenilirlik için yeterli kabul edilebileceğini bildirmektedir.

ŞİSDÖ'nün bu çalışmada, Cronbach alfa katsayısıyla belirlenen iç tutarlık güvenilirliği .91'dir. Ölçeğin iki yarı test güvenilirlik katsayısı .84 ve .87 olarak bulunmuştur. Yakın İlişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar alt ölçekleri için iç tutarlık katsayıları sırasıyla .88, .94 ve .76 olarak belirlenmiştir. Buna göre, ŞİSDÖ ve alt faktörlerinin iç tutarlılık değerleri, yüksek iç tutarlılığa

sahip olduğunu göstermektedir. Maddelerin toplam puanla korelasyonu (düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu) ise .12 ile .74 arasında değişmektedir.

3.2. Ana Çalışma Bulguları

3.2.1. Yakın İlişkide Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

3.2.1.1. ŞİSDÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Yaş ve Gelir Düzeyi Açısından Değerlendirilmesi

İlk olarak ŞİSDÖ alt ölçek (yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar) puanlarının cinsiyet, yaş ve gelir düzeyi açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla 2 (kadın, erkek) X 2 (20-29 yaş, 30-40 yaş) X 3 (düşük, orta, yüksek) faktöriyel desene uygun çok yönlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları, cinsiyet (Wilks' $\lambda = .89$, $F_{3-449} = 18.47$; $p < .001$, $\eta^2 = .11$), yaş (Wilks' $\lambda = .96$, $F_{3-449} = 5.71$; $p < .01$, $\eta^2 = .04$) ve gelir düzeyi (Wilks' $\lambda = .94$, $F_{3-449} = 4.91$; $p < .001$, $\eta^2 = .04$) açısından anlamlı farklar olduğuna işaret etmektedir. Yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları cinsiyete göre anlamlı farklar göstermektedir. İlk olarak, yakın ilişkide şiddet açısından bakıldığında kadınlar (Ort.= 3.01, SS=.39), erkeklere göre (Ort.= 1.71, SS=.36), anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almıştır ($F_{1-451} = 6.13$; $p < .05$). Bununla birlikte erkeklerin (Ort.= 7.40, SS=.70) kadınlara göre (Ort. = 3.06, SS=.70) genel şiddet puanları anlamlı düzeyde daha yüksektir ($F_{1-451} = 30.51$; $p < .001$). Son olarak, şiddet içermeyen suç davranışları açısından erkeklerin puanları (Ort. = 2.39, SS=.26) kadınlara göre (Ort. = .81, SS= .28) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($F_{1-451} = 16.83$; $p < .001$).

Yaş değişkeni açısından bakıldığında yakın ilişkide şiddet puanları 20-29 yaş grubu (Ort.= 2.57, SS=.35) ve 30-40 yaş grubu (Ort.=2.15, SS=.39) katılımcılar arasında anlamlı bir fark göstermemektedir ($F_{1-451} = .65$; $p > .05$). Buna ek olarak, 20-29 yaş grubunun genel şiddet puanları (Ort.= 6.80, SS= .64) 30-40 yaş grubuna göre (Ort= 3.67, SS=.71) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($F_{1-451} = 10.69$; $p < .01$). Şiddet içermeyen suç davranışları açısından incelendiğinde ise 20-29 yaş grubu katılımcılar (Ort.= 2.25, SS= .26), 30-40 yaş grubu katılımcılara göre (Ort.= .95, SS= .29) anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır ($F_{1-451} = 11.43$; $p < .01$).

Gelir değişkeni açısından incelendiğinde ise yakın ilişkide şiddet alt ölçeğinde gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemektedir ($F_{2-451} = 1.62$; $p > .05$). Bununla birlikte, genel şiddet ($F_{1-451} = 8.26$; $p < .001$) ve şiddet içermeyen suç davranışları ($F_{2-451} = 11.70$; $p < .001$) alt ölçeklerinde gruplar arası anlamlı farklar bulunmuştur. Bu anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, gelir düzeyi düşük katılımcıların (Ort=7.91, SS=.87) gelir düzeyi orta (Ort.=3.67, SS=.62) ve yüksek (Ort.= 4.09, SS=.96) olanlara göre genel şiddet davranışı açısından anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları gözlenmektedir. Şiddet içermeyen suç davranışları açısından ise gelir düzeyi düşük olan katılımcılar (Ort.=2.81, SS=.35), gelir düzeyi orta (Ort.= .75, SS=.25) ve yüksek (Ort.= 1.12, SS=.39) katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır.

Çizelge 3.3. ŞİSDÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Yaş ve Gelir Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Yakın İlişkide Şiddet		Genel Şiddet		Şiddet İçermeyen Suç Davranışları	
	X	SS	X	SS	X	SS
Cinsiyet						
Kadın	3.01	.39	3.06	.70	.81	.28
Erkek	1.71	.36	7.40	.65	2.39	.26
Yaş						
20-29 yaş	2.57	.35	6.80	.64	2.25	.26
30-40 yaş	2.15	.39	3.67	.71	.95	.29
Gelir						
Düşük	2.97	.48	7.91	.87	2.81	.35
Orta	1.91	.34	3.70	.62	.75	.25
Yüksek	2.19	.53	4.09	.96	1.23	.39

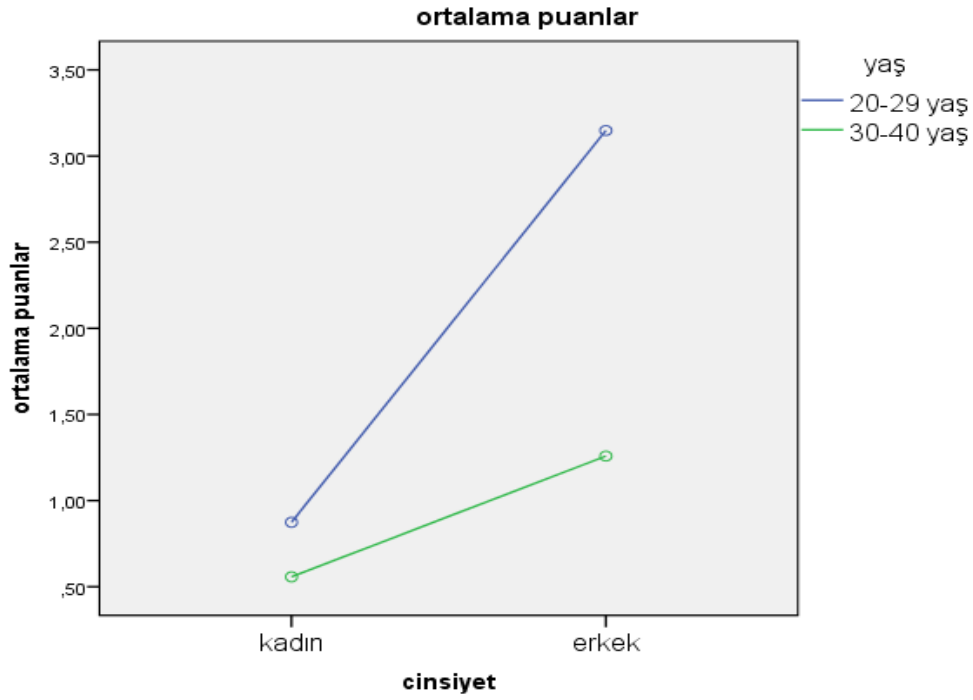
Çizelge 3.4. ŞİSDÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Yaş ve Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

<i>Bağımlı Değişkenler</i>	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	p
Cinsiyet					
Yakın İlişkide Şiddet	161.64	1	161.64	6.13	.014
Genel Şiddet	1792.56	1	1792.56	20.51	.000
Şiddet İçermeyen Suçlar	237.76	1	237.76	16.83	.000
Yaş					
Yakın İlişkide Şiddet	17.16	1	17.16	.65	.420
Genel Şiddet	934.63	1	934.63	10.69	.001
Şiddet İçermeyen Suçlar	161.52	1	161.52	11.43	.001
Gelir					
Yakın İlişkide Şiddet	85.51	2	42.76	1.62	.199
Genel Şiddet	1444.28	2	722.14	8.26	.000
Şiddet İçermeyen Suçlar	330.83	1	165.40	11.70	.000

Yapılan MANOVA analizi sonucunda *cinsiyet x yaş* değişkenlerinin etkileşim etkisi de anlamlı bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .97$, $F_{3-449} = 3.66$; $p < .05$, $\eta^2 = .02$). 'Şiddet İçermeyen Suç Davranışları' ($F_{2-898} = 7.05$; $p < .01$, $\eta^2 = .03$) değişkeni için belirlenen bu etkileşim etkilerinin hangi gruplar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey Kramer Testi sonuçları Çizelge 3.5. ve Şekil 3.1'de verilmektedir.

Çizelge 3.5. ‘Cinsiyet x Yaş’ Değişkenlerine İlişkin Tukey Kramer Testi Sonuçları

Şiddet İçermeyen Suç Davranışları		
20-29 yaş kadın < 20-29 yaş erkek		
X= 1.03 SS= .35	X= 3.47 SS= .37	q= 5.32 p<.01
30-40 yaş kadın - 30-40 yaş erkek		
X= .59 SS= .45	X= 1.31 SS= .36	q= 1.06 p>.05
20-29 yaş kadın - 30-40 yaş kadın		
X= 1.03 SS= .35	X= .59 SS= .45	q= 1.39 p>.05
20-29 yaş erkek > 30-40 yaş erkek		
X= 3.47 SS= .37	X= 1.13 SS= .36	q= 4.85 p<.01

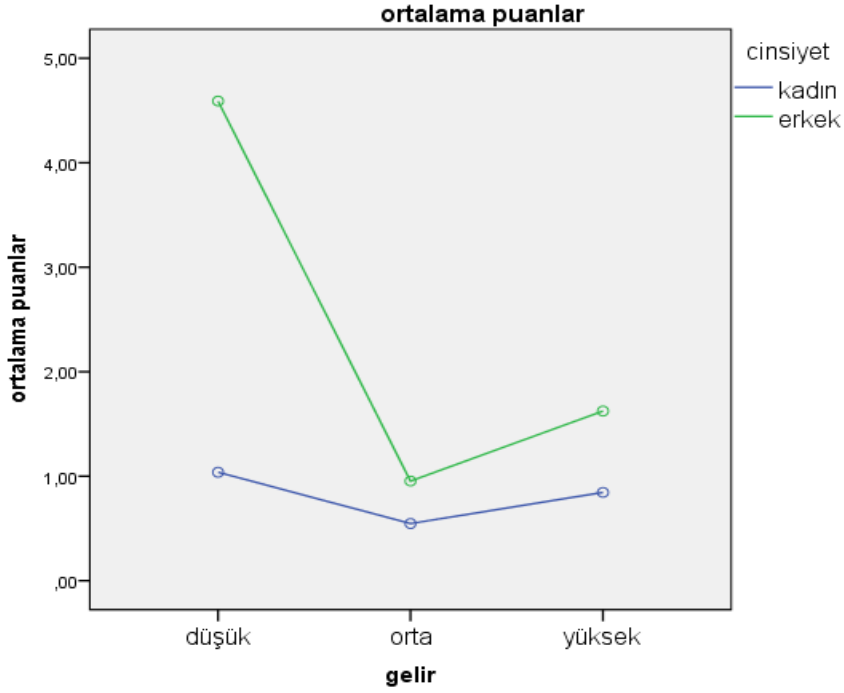
Şekil 3.1. Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarına İlişkin ‘Cinsiyet x Yaş’ Etkileşim Etkisi

Tukey Kramer testi sonucuna göre 20-29 yaş aralığındaki erkekler (Ort.= 3.47, SS=.47) 20-29 yaş aralığındaki kadınlara göre (Ort.= 1.03, SS=.35) anlamlı olarak daha fazla şiddet içermeyen suç davranışları sergilemektedir ($q=5.32$, $p<.01$). Aynı zamanda 20-29 yaş aralığındaki erkeklerin (Ort.= 3.47, SS=.37) 30-40 yaş aralığındaki erkeklere (Ort.= 1.13, SS=.36) göre şiddet içermeyen suç davranışları puanları anlamlı düzeyde daha yüksektir ($q=4.85$, $p<.01$).

Yapılan MANOVA analizi sonucunda *cinsiyet x gelir düzeyi* değişkenlerinin etkileşim etkisi anlamlı bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .96$, $F_{6-898} = 3.38$; $p < .01$, $\eta^2 = .02$). ‘Şiddet İçermeyen Suç Davranışları’ ($F_{2-898}=7.04$; $p < .01$, $\eta^2 = .03$) değişkeni için belirlenen bu etkileşim etkilerinin hangi gelir grupları arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey Kramer Testi sonuçları Çizelge 3.6. ve Grafik 2’de verilmektedir.

Çizelge 3.6. ‘Cinsiyet x Gelir Düzeyi’ Değişkenlerine İlişkin Tukey Kramer Testi Sonuçları

Şiddet İçermeyen Suç Davranışları		
Düşük Gelir Kadın < Düşük Gelir Erkek		
X= 1.04 SS= .53	X= 4.59 SS= .45	q= 5.03 p<.01
Orta Gelir Kadın - Orta Gelir Erkek		
X= .55 SS= .33	X= .95 SS= .37	q= .86 p>.05
Yüksek Gelir Kadın - Yüksek Gelir Erkek		
X= .84 SS= .57	X= 1.624 SS= .52	q= 1.06 p>.05
Düşük Gelir Kadın - Orta Gelir Kadın		
X= 1.04 SS= .53	X= .55 SS= .33	q= 1.04 p>.05
Düşük Gelir Kadın - Yüksek Gelir Kadın		
X= 1.04 SS= .53	X= .84 SS= .57	q= .26 p>.05
Orta Gelir Kadın - Yüksek Gelir Kadın		
X= .55 SS= .33	X= .84 SS= .57	q= .48 p>.05
Düşük Gelir Erkek > Orta Gelir Erkek		
X= 4.60 SS= .45	X= .95 SS= .37	q= 6.49 p<.01
Düşük Gelir Erkek > Yüksek Gelir Erkek		
X= 4.60 SS= .45	X= 1.62 SS= .52	q= 4.50 p<.01
Orta Gelir Erkek - Yüksek Gelir Erkek		
X= .95 SS= .37	X= 1.62 SS= .52	q= 1.09 p>.05

Şekil 3.2. Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarına İlişkin ‘Cinsiyet x Gelir Düzeyi’ Etkileşim Etkisi

Tukey Kramer Testi sonuçlarına göre, gelir düzeyi düşük erkeklerin şiddet içermeyen suç davranışları puanları (Ort.=4.59, SS=.45), gelir düzeyi düşük kadınlardan (Ort.= 1.04, SS=.53) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($q=5.03$, $p<.01$). Ayrıca, gelir düzeyi düşük olan erkekler de (Ort.= 4.60, SS=.45) orta gelir düzeyine sahip erkeklerden (Ort.=.95, Ss=.37) anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır ($q=6.49$, $p<.01$). Aynı zamanda, gelir düzeyi düşük erkeklerin (Ort.=4.60, SS=.45) yüksek gelir düzeyindeki erkeklerden (Ort.= 1.62, SS=.52) anlamlı olarak daha yüksek şiddet içermeyen suç davranışları gösterdikleri de dikkati çekmektedir ($q=4.50$, $p<.01$).

3.2.1.2. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmada, katılımcıların yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları puanlarının eğitim değişkenine göre farklılıklar gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır.

Çizelge 3.7. Suç Davranışlarının Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi (Tek Yönlü ANOVA Sonuçları)

<i>Değişkenler</i>	İlköğretim- Lise N=101		Üniversite Öğrencisi N=106		Üniversite Mezunu N=238		F
	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	
Yakın İlişkide Şiddet	2.93	5.58	3.51	6.64	1.42	3.77	7.82***
Genel Şiddet	7.80	11.83	6.37	9.98	2.98	8.05	11.04***
Şiddet İçermeyen Suçlar	3.18	6.65	1.48	3.44	0.64	2.08	15.23***

*** $p < .001$

Yakın ilişkide şiddet: İlköğretim-Lise > Üniversite Mezunu
Üniversite Öğrencisi > Üniversite Mezunu

Genel Şiddet: İlköğretim-Lise > Üniversite Mezunu
Üniversite Öğrencisi > Üniversite Mezunu

Şiddet İçermeyen Suçlar: İlköğretim-Lise > Üniversite Mezunu
Üniversite Öğrencisi > Üniversite Mezunu

Yapılan tek yönlü ANOVA analizi öncesinde Levene Testine bakıldığında varyansların homojen dağılmadığı görülmüş ve Post-Hoc testlerinden Tamhane testi uygulanmıştır.

Yapılan tek yönlü ANOVA analizi sonuçlarına göre yakın ilişkide şiddet değişkeni açısından eğitim grupları arasında anlamlı bir fark vardır ($F_{2-462}=7.82$, $p<.001$). Bulunan anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan PostHoc testine göre, İlköğretim-Lise mezunu katılımcıların (Ort.=2.93, SS=5.58) yakın ilişkilerde şiddet puanı üniversite mezunu katılımcılardan (Ort.= 1.43, SS=3.77) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Üniversite öğrencilerinin (Ort.= 3.51, SS= 6.64) yakın ilişkide şiddet puanları ise üniversite mezunu katılımcılardan (Ort.= 1.42, SS=3.77) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yapılan tek yönlü ANOVA analizi sonuçları genel şiddet değişkeni açısından incelendiğinde eğitim grupları arasındaki fark anlamlıdır ($F_{2-462}=11.04$, $p<.001$). Yapılan Post Hoc testine göre ilköğretim-lise mezunu (Ort.=7.80, SS=11.83) ve üniversite öğrencisi katılımcıların (Ort.=6.37, SS=9.98) üniversite mezunu katılımcılara (Ort.=2.98, SS= 8.05) göre genel şiddet puanları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Şiddet içermeyen suç davranışlarına bakıldığında ise eğitim düzeyi grupları arasındaki fark anlamlıdır ($F_{2-462}=15.23$, $p<.001$). Yapılan Post Hoc testine göre ilköğretim-lise mezunu (Ort.=3.18, SS=6.65) ve üniversite öğrencisi katılımcıların (Ort.=1.48, SS=3.44) şiddet içermeyen suç davranışları puanları üniversite mezunu (Ort.=0.64, SS= 2.08) katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3.2.1.3. Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmada, katılımcıların suç davranışları puanlarının medeni durum değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır.

Çizelge 3.8. İlişkisi Olan Bekar ve Evli Katılımcıların Suç Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

<i>Suç Davranışları</i>	Bekar- ilişkisi var		Evli		sd	t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS			
Yakın İlişkide Şiddet	2.55	5.09	2.06	5.25	463	1,01	.311
Genel Şiddet	6.11	9.62	3.80	9.80	459.1	2.56	.011
Şiddet İçermeyen Suçlar	2.04	4.95	0.79	2.49	359.5	3.49	.001

Çizelge 3.8.'den izlenebileceği üzere ilişkisi olan bekar ve evli kişiler arasında yakın ilişkide şiddet puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.01$, $p>.05$). Bununla birlikte, ilişkisi olan bekar katılımcıların genel şiddet puanları ($X=6.11$, $SS=9.62$) evli katılımcılardan ($X=3.80$, $SS=9.80$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t=2.56$, $p<.05$). Son olarak, şiddet içermeyen suç davranışları açısından bakıldığında ilişkisi olan bekar (Ort.=2.04, $SS=4.95$) ve evli katılımcılar (Ort.=0.79, $SS=2.49$) arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($t=3.49$, $p<.01$). Bekar katılımcıların şiddet içermeyen suç davranışları puanları evli katılımcılara göre daha yüksektir.

3.2.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Bulguları

Araştırmanın Giriş bölümünde değinildiği ve bir önceki aşamada yer alan MANOVA bulgularında da görüldüğü gibi, suç davranışları söz konusu olduğunda cinsiyet önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle mevcut araştırmada yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları ile çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler her iki cinsiyet için ayrı ayrı incelenmiştir (Bkz. Çizelge 3.9 ve Çizelge 3.10).

Analiz sonuçlarına göre, kadınlarda yakın ilişkide şiddet cinsel istismar ($r=.15, p<.05$) duygusal istismar ($r=.14, p<.05$) yaşantıları ile özdenetim ($r= -.18, p<.01$), yumuşak başlılık ($r= -.16, p<.05$) ve duygusal dengesizlik ($r=.15, p<.05$) düşük düzeyde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Genel şiddet açısından bakıldığında kadınlarda; fiziksel istismar ($r=.19, p<.05$), duygusal istismar ($r=.23, p<.001$), fiziksel ihmal ($r=.20, p<.01$), duygusal ihmal ($r=.13, p<.05$) deneyimleri düşük düzeyde cinsel istismar deneyimi ($r=.32, p<.001$) orta düzeyde pozitif yönde, cinsel istismar deneyimi ($r=.32, p<.001$) orta düzeyde pozitif yönde, özdenetim ($r= -.14, p<.05$) ve yumuşak başlılık ($r= -.27, p<.01$) kişilik özellikleri negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Şiddet içermeyen suç davranışları ise özdenetim ($r= -.27, p<.01$) ve yumuşak başlılık ($r= -.24, p<.01$) kişilik özellikleri düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir (Çizelge 3.9.).

Erkeklerde yakın ilişkide şiddet davranışı, fiziksel istismar ($r=.32, p<.001$) ve cinsel istismar ($r=.32, p<.001$) orta düzeyde, duygusal istismar ($r=.16, p<.05$) fiziksel ihmal ($r=.21, p<.01$) ve duygusal ihmal ($r=.21, p<.01$) düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki, yumuşak başlılık ($r= -.13, p<.05$) düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Genel şiddet davranışı incelendiğinde fiziksel istismar ($r=.28, p<.001$), cinsel istismar ($r=.29, p<.001$), duygusal istismar ($r=.14, p<.05$), fiziksel ihmal ($r=.27, p<.001$), duygusal ihmal ($r=.16, p<.05$) ve

duygusal dengesizlik ($r=.14$, $p<.05$) pozitif yönde, yumuşak başlılık ile ($r= -.21$, $p<.01$) negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Şiddet içermeyen suç davranışları açısından bakıldığında ise fiziksel istismar ($r=.33$, $p<.001$), cinsel istismar ($r=.32$, $p<.001$) ve fiziksel ihmal ($r=.42$, $p<.001$) orta düzeyde, duygusal ihmal ($r=.28$, $p<.001$) ve duygusal dengesizlik ($r= .14$, $p<.05$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler, özdenetim ($r= -.15$, $p<.05$) ve yumuşak başlılık ($r= -.26$, $p<.001$) ile düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır (Çizelge 3.10).

Çizelge 3.9. Kadınlara Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Yakın İlişkide Şiddet	1												
2. Genel Şiddet	.45***	1											
3. Şiddet İçermeyen Suçlar	.16*	-.20**	1										
4. Fiziksel İstismar	.09	.19**	.08	1									
5. Cinsel İstismar	.15*	.32***	.08	.44***	1								
6. Duygusal İstismar	.14*	.23***	.12	.60***	.43***	1							
7. Fiziksel İhmal	.02	.20**	.09	.42**	.21***	.51***	1						
8. Duygusal İhmal	.10	.13*	.07	.52***	.57***	.60***	.35***	1					
9. Dışadönüklük	.02	.07	-.07	-.06	-.14*	-.11	-.16*	-.14*	1				
10. Özdenetim	-.18**	-.14*	-.27**	-.08	-.08	-.23***	-.17*	.17**	.29***	1			
11. Yumuşak başlılık	-.16*	-.27**	-.24**	-.05	-.20**	-.18	-.13	.10	.29***	.35***	1		
12. Duygusal Dengesizlik	.15*	.10	.10	.12	.07	.26***	-.16*	-.18**	-.31***	-.39***	-.51***	1	
13. Gelişime Açıklık	.01	-.05	-.13*	.04	-.05	.04	-.02	-.03	.40***	.35***	.22**	-.17**	1

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Çizelge 3.10. Erkeklerle Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Yakın İlişkide Şiddet	1												
2. Genel Şiddet	.49***	1											
3. Şiddet İçermeyen Suçlar	.30***	.47***	1										
4. Fiziksel İstismar	.32***	.28***	.33***	1									
5. Cinsel İstismar	.32***	.29***	.30***	.53***	1								
6. Duygusal İstismar	.16*	.14*	.27***	.64***	.50***	1							
7. Fiziksel İhmal	.21**	.27***	.42***	.40***	.31***	.21**	1						
8. Duygusal İhmal	.21**	.16*	.28***	.52***	.57***	.58***	.28***	1					
9. Dışadönüklük	.08	.07	.07	-.06	-.08	-.13*	-.05	-.10	1				
10. Özdenetim	-.05	-.10	-.15*	-.24***	-.17**	-.32***	-.03	-.16*	.36***	1			
11. Yumuşak başlılık	-.13*	-.21**	-.26***	-.32***	-.27***	-.36***	-.10	-.35***	.16*	.45***	1		
12. Duygusal Dengesizlik	-.03	.14*	.14*	.19*	-.16*	.29***	.12	.23***	-.24***	-.39***	-.39***	1	
13. Gelişime Açıklık	-.11	-.11	-.16*	-.09	-.16*	-.11	.01	.20**	.37***	.32***	.40***	-.16*	1

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

3.2.3. Suç Davranışlarını Yordayan Değişkenler (Regresyon Analizi)

Kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan değişkenlerin neler olduğunun belirlenmesi amacıyla 6 ayrı aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Bu amaçla, demografik değişkenler (yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, gelir düzeyi), Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar alt ölçek puanları (fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal), Beş Faktör Kişilik Özellikleri alt ölçek puanları (dışadönüklük, özdenetim, yumuşak başlılık, gelişime açıklık ve duygusal dengesizlik) yordayıcı değişkenler olarak ele alınmıştır. Regresyon denkleminde sırasıyla birinci adımda demografik değişkenler, ikinci adımda Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği alt ölçek puanları, üçüncü adımda Beş Faktör Kişilik Özellikleri alt ölçek puanları (dışadönüklük, özdenetim, yumuşak başlılık, gelişime açıklık ve duygusal dengesizlik) ayrı bloklar halinde alınmıştır.

Kadın ve erkek gruplarda yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan değişkenlere ilişkin aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına aşağıda yer verilmektedir.

Çizelge 3.11. Kadınlarda Suç Davranışlarını Yordayan Değişkenler

Yakın İlişkide Şiddet								
<i>Değişkenler</i> <i>(sırasıyla)</i>	R	R²	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (sd)	Beta	t	F	p
Eğitim Düzeyi	.19	.04	.03	.27	-.18	-2.82	8.39	.00
Duygusal İstismar	.23	.05	.04	.13	.10	1,58	6.54	.00
Özdenetim	.23	.07	.06	.06	-.15	-2,30	6.21	.00

Genel Şiddet								
<i>Değişkenler</i> <i>(sırasıyla)</i>	R	R²	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (sd)	Beta	t	F	p
Eğitim Düzeyi	.19	.04	.03	.32	.32	-3.03	8.81	.00
Cinsel İstismar	.35	.12	.12	.20	.20	3.87	16.21	.00
Fiziksel İhmal	.38	.14	.13	.33	.33	2.66	13.06	.00
Yumuşak Başlılık	.43	.19	.17	.08	.08	-4.32	13.17	.00
Dışadönüklük	.48	.23	.21	.07	.07	3.56	13.60	.00

Şiddet İçermeyen Suçlar								
<i>Değişkenler</i> <i>(sırasıyla)</i>	R	R²	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (sd)	Beta	t	F	p
Eğitim Düzeyi	.15	.02	.02	.11	.11	-2.29	5.47	.02
Özdenetim	.30	.09	.08	.02	.02	-3.09	11.79	.00
Yumuşak Başlılık	.34	.12	.11	.03	.03	-2.67	10.44	.00

Çizelge 3.11’de görülebileceği üzere kadınların yakın ilişkilerde şiddet davranışını yordayan ilk değişken eğitim düzeyidir ($F_{1-235} = 8.39, p < .001$). Bu değişken toplam varyansın %3’ünü açıklamaktadır. Bu değişkenin ardından denkleme duygusal istismarın girmesi ile açıklanan toplam varyans %4’e yükselmektedir ($F_{1-235} = 6.54, p < .001$). Üçüncü olarak özdenetimin denkleme girmesi ile açıklanan varyans %6’ya çıkmıştır ($F_{1-235} = 8.39, p < .001$).

Kadınlarda genel şiddet davranışını yordayan ilk değişken eğitim düzeyidir ($F_{1-235} = 8.81, p < .001$) ve toplam varyansın %3’ünü açıklamaktadır. Genel şiddet davranışını yordayan ikinci değişken cinsel istismardır ve toplam varyansın %12’sini açıklamaktadır ($F_{1-235} = 16.21, p < .001$). Üçüncü olarak denkleme fiziksel ihmal katılmış ve açıklanan toplam varyans %13 olmuştur ($F_{1-235} = 13.06, p < .001$) Dördüncü olarak denkleme katılan yumuşak başlılık değişkeni ile açıklanan toplam varyans %17’ye çıkmış ($F_{1-235} = 13.17, p < .001$) ve son olarak dışadönüklük değişkeni ile birlikte açıklanan toplam varyans %21’e yükselmiştir ($F_{1-235} = 13.60, p < .001$).

Kadınlarda şiddet içermeyen suç davranışları incelendiğinde yordayan ilk değişkenin eğitim düzeyi olduğu görülmektedir ve toplam varyansın %2’sini açıklamaktadır ($F_{1-224} = 5.47, p < .05$). İkinci olarak denkleme katılan özdenetim değişkeni ile birlikte toplam varyansın %8’inin açıklandığı görülmüştür ($F_{1-235} = 11.79, p < .001$). Kadınlarda şiddet içermeyen suç davranışları yordayan üçüncü ve son değişken ise yumuşak başlılık olup açıklanan toplam varyans %11’e yükselmektedir ($F_{1-235} = 10.44, p < .001$).

Çizelge 3.12. Erkeklerde Suç Davranışlarını Yordayan Değişkenler

<i>Yakın İlişkide Şiddet</i>								
<i>Değişkenler</i> <i>(sırasıyla)</i>	R	R²	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (sd)	Beta	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Eğitim Düzeyi	.16	.02	.02	.19	-.06	-.84	5.68	.02
Fiziksel İstismar	.34	.11	.11	.27	.21	2.87	14.27	.00
Cinsel İstismar	.37	.13	.12	.15	.15	2.84	11.43	.00

<i>Genel Şiddet</i>								
<i>Değişkenler</i> <i>(sırasıyla)</i>	R	R²	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (sd)	Beta	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Eğitim Düzeyi	.26	.07	.06	.44	-.19	-3.11	16.32	.00
Medeni Durum	.32	.10	.09	.75	-.14	-2.33	12.30	.00
Fiziksel İstismar	.39	.15	.14	.61	.18	2.66	13.42	.00
Fiziksel İhmal	.42	.17	.16	.64	.16	2.35	11.65	.00

<i>Şiddet İçermeyen Suçlar</i>								
<i>Değişkenler</i> <i>(sırasıyla)</i>	R	R²	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (sd)	Beta	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Eğitim Düzeyi	.34	.12	.11	.18	-.26	-4.62	29.12	.00
Medeni Durum	.39	.15	.14	.30	-.14	-2.52	19.94	.00
Fiziksel İhmal	.53	.28	.27	.24	.32	5.62	28.42	.00
Duygusal İstismar	.56	.31	.30	.12	.18	3.12	24.59	.00

Çizelge 3.12’de izlenebileceği üzere erkeklerde yakın ilişkide şiddet davranışını yordayan ilk değişken eğitim düzeyi olup toplam varyansın %2’sini açıklamaktadır ($F_{1-224} =$, $p<.05$). Fiziksel istismar ikinci sırada denkleme girmekte ve kendinden önceki değişken ile birlikte açıklanan toplam varyans %11’e yükselmektedir ($F_{1-223} =14.27$, $p<.001$). Cinsel istismarın denkleme girmesi ile açıklanan varyans %12’ye yükselmiştir ($F_{1-222} =11.43$, $p<.001$).

Erkeklerde genel şiddet davranışını yordayan ilk değişken eğitim düzeyidir ve toplam varyansın %6’sını açıklamaktadır ($F_{1-224} =16.32$, $p<.001$). İkinci değişken medeni durumu olup açıklanan toplam varyans %10’a yükselmektedir ($F_{1-223} =12.30$, $p<.001$). Genel şiddet davranışını yordayan üçüncü değişken ise fiziksel istismar olup bu değişken ile birlikte açıklanan toplam varyans %15’tir ($F_{1-222} =13.42$, $p<.001$). Erkeklerde genel şiddet davranışını yordayan dördüncü ve son değişkenin fiziksel ihmal olduğu diğer değişkenler ile birlikte açıklanan toplam varyansın %17 olduğu bulgulanmıştır ($F_{1-221} =11.65$, $p<.001$).

Erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan değişkenler incelendiğinde ilk değişkenin diğer suç davranışlarında olduğu gibi eğitim düzeyi olduğu görülmüştür ve bu değişken toplam varyansın %12’sini açıklamaktadır ($F_{1-224} =29.12$, $p<.001$). Denkleme katılan yordayıcı ikinci değişken medeni durumdur ve açıklanan toplam varyans %15’e yükselmiştir ($F_{1-223} =19.94$, $p<.001$). Denkleme üçüncü olarak katılan fiziksel ihmal değişkeni ile açıklanan toplam varyans %28’e yükselmiştir ($F_{1-222} =28.42$, $p<.001$). Erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan dördüncü ve son değişken ise duygusal istismardır ve diğer değişkenlerle birlikte açıklanan varyans %31 olarak hesaplanmıştır.

4. TARTIŞMA

Bu bölümde, yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları alanyazın bulguları göz önüne alınarak başlıklar halinde tartışılmıştır. Bulgularla ilgili tartışmalarda ilk olarak Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik analiz sonuçları, özgün formundan elde edilen değerlerle karşılaştırılarak ele alınmıştır. İkinci olarak, yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının demografik değişkenler açısından incelenmesine ilişkin bulgular tartışılmıştır. Üçüncü olarak, kadın ve erkeklerde suç davranışları (yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar) ile ilişkili kişilik özellikleri ve çocukluk dönemi travmatik yaşantılar incelenmiştir. Son olarak, kadın ve erkeklerde suç davranışlarını yordayan çocukluk dönemi travma yaşantıları ve kişilik özellikleri üzerine yapılan regresyon analizlerinin bulguları alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

4.1. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin (ŞİSDÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Bulgularının Tartışılması

Mevcut çalışmada öncelikle Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin 245 genç yetişkinden (20-40 yaş) oluşan örneklem ile geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Geçerlilik çalışmasında ilk olarak elde edilen örneklem sayısının yeterli olup olmadığı test edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonucunda KMO değeri .80 olarak bulgulanmış ve örneklemin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Barlett Küresellik Testi sonucunun da anlamlı olduğu ($X^2 = 5887.71$, $p < .001$) ve maddeler arası korelasyonların faktör analizi için yeteri kadar geniş olduğu saptanmıştır.

Yapılan varimaks rotasyonlu faktör analizi sonucunda orijinal ölçekteki faktör yapısından farklı olarak bu çalışmada özdeğerleri 1'den büyük olan 3 faktör bulunmuştur. Bu faktörler, Yakın İlişkide Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen

Suçlar olarak isimlendirilmiştir. Bununla birlikte maddelerin faktör yüklerinin .36 ile .73 arasında değiştiği, yakın ilişkide şiddet alt faktörü toplam varyansın %11,23'ünü, genel şiddet faktörü toplam varyansın %28,02'sini, şiddet içermeyen suçlar ise toplam varyansın %10,51'ini açıklamaktadır.

Thornton ve ark. (2013) tarafından gerçekleştirilen ölçeğin orijinal formunda ölçeğin KMO değeri .76 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada bulunan değer orijinal çalışmada değerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinde geliştirilen ölçeğe ait orijinal çalışmada, ölçeğin beş faktörlü bir yapı gösterdiği bildirilmektedir; ancak üç faktörlü yapı göstermesi beklendiği sonuç olarak faktör sayısının 5'e yükseldiği belirtilmektedir. Bu çalışmada beklenen üç faktörlü yapı elde edilmiş olup orijinal çalışma ile farklılık göstermesinin nedeninin örneklem farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Orijinal çalışmada 5 faktörlü yapı toplam varyansın %43,95'ini açıklamaktadır. Bu çalışmada açıklanan toplam varyans %49,76 olup orijinal çalışmadan daha yüksek bir değer olduğu dikkat çekmektedir.

Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin (ŞİSDÖ) ölçüt bağıntılı geçerliği için Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBÖÖ) (Balkaya ve Şahin, 2003) ve Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) (Gilbert ve ark.,1995 ve Şahin ve Şahin, 1992) kullanılmıştır. Beklendiği üzere, ŞİSDÖ ve alt ölçekleri Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermez iken Çok Boyutlu Öfke Ölçeğinin alt ölçekleri ve bu ölçeklerin alt faktörleri ile anlamlı ilişkiler göstermiş olup ŞİSDÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliliğinin yüksek olduğu görülmüştür.

ŞİSDÖ'nün güvenilirlik analizi iç tutarlılık yöntemi ile incelenmiş ve ölçeğin tutarlılık katsayısı .91 iki yarı test güvenilirlik katsayısı ise .84 ve .87 olarak bulunmuştur. Yakın İlişkilerde şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar alt ölçekleri için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .88, .94 ve .76 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı orijinal çalışmada, Türkçe form ile aynı olan yakın ilişkide şiddet için Cronbach alfa değeri .74 ve genel şiddet için

Cronbach alfa değeri .89 olarak bildirilmektedir ve Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısının orijinal çalışmadan daha yüksek olduğuna işaret etmektedir

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri neticesinde Şiddet İçeren ve İçeren Suç Davranışları Ölçeği'nin Türkçe formunun kabul edilebilir düzeyde güvenilir ve geçerli olduğu düşünülmektedir.

4.2. Yakın İlişkide Şiddet, Genel Şiddet ve Şiddet İçermeyen Suç Davranışlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Katılımcıların yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Özbildirime dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, yakın ilişkide şiddet davranışı puanlarından kadınlar erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar alırken, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışı açısından erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Bu bulgu, yakın ilişkide şiddet davranışını yalnızca erkeklerin gösterdiği bir davranış olarak açıklayan ve erkeklerin kadınlara yönelik cinsel kıskançlığı nedeniyle ortaya çıktığını belirten Evrim Kuramı (Dobash ve ark. 2007 ve Walker ve ark., 2009) ile erkekler tarafından kadınlar üzerinde bir baskı kurma ve kontrol etme aracı olarak kullanıldığı şeklinde açıklayan Feminizm Kuramı (Wilson ve Daily, 1992) ile tutarlı değildir. Öte yandan yakın ilişkide şiddeti, partnerlerin ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalar neticesinde ortaya çıktığını ve her iki partnerin de gösterdiği bir davranış türü olarak açıklayan Aile Çatışma Kuramı ile tutarlıdır. Bu kuram çerçevesinde yapılan kimi çalışmalarda sıklık açısından kadın ve erkekler arasında farklılık bulunmazken kimi çalışmada kadınların anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir (Archer, 2000; Field ve Caetano, 2005; Moffitt ve ark., 2000; Próspero ve Kim, 2009; Straus ve Ramirez, 2007 ve Williams ve Frieze, 2005). Bu çalışmada erkeklerin anlamlı düzeyde daha düşük puanlar almasının sosyal normlar ile ilişkili olabileceği de düşünülmektedir. Erkeklerin partnerine ya da eşine şiddet uygulaması toplum açısından kabul gören bir

davranış değildir (Jewkes, 2007) ve erkekler bu nedenle bildirmekte çekimser davranmış olabilir. Aynı zamanda kadınlar açısından, yakın ilişkide şiddet davranışları bildirmesi yapmak erkeklere göre çok daha rahat olabilir. Atavistik toplum yapısı içerisinde kadınların eşlerine ya da partnerlerine şiddet davranışlarını gösterebildiğini bildirmek daha kolay olmakla birlikte kadınlar verdikleri yanıtlarda dürüst davranmamış ve abartma eğilimi göstermiş olabilir.

Ev içerisinde kadınlar şiddete daha sık yönelebilmektedir; aynı zamanda bu çalışmada ev dışında erkeklerin kadınlara göre şiddete daha fazla başvurduğu bulgulanmıştır. Bu bulgu genel şiddet davranışını, erkeklerin daha fazla göstermesini karakteristik bir özellik olarak açıklayan ve erkeklerin riskli davranışlarda bulunma eğilimlerinin yüksek olduğu belirten Evrim Kuramı (Daly ve Wilson, 1988; akt., Archer, 2004) ile ev dışında erkeklerin daha aktif olmasından kaynaklı şiddet davranışını daha fazla gösterdiği ile açıklayan Sosyal Roller Kuramını doğrulamaktadır (Eagly, 1987; akt., Archer, 2004). Ayrıca testosteron hormonu şiddet ile doğrudan olmamakla birlikte kişisel baskınlık, agresiflik, ve güç ile ilişkilendirilmektedir (Archer, 2006). Erkeklerde daha fazla salgılandığı bilinen testosteron hormonu, erkeklerin kişilerarası ilişkilerde karşılaşılan zorluklarda daha tepkisel yaklaşmasına neden olabilir (Honk, ve ark., 1999; Finkelstein ve ark., 1997). Alanyazında testosteron hormonu da düşük de olsa şiddet davranışı ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca bu çalışmada, şiddet içermeyen suç davranışlarının erkeklerin kadınlara göre daha yüksek sıklıkta gösterdiği, bulgusu elde edilmiştir. Bu bulgu; erkeklerin hırsızlık, soygun gibi suçlara daha fazla yönelmesini ekonomik problemlerin çözümünde kadınlara göre daha yetersiz kalmaları ile açıklayan Genel Gerilim Kuramı (Broidy ve Agnew (1997) ve erkeklerin riskli davranışlarda bulunma eğilimlerinin kadınlara göre daha fazla olması ve dolayısıyla şiddet içermeyen suç davranışlarına daha fazla yöneldikleri şeklinde açıklayan Evrim Kuramını doğrulamaktadır (Campbell, 1999). Bununla birlikte alanyazında erkeklerin heyecan arama isteklerinin kadınlardan daha fazla olduğu kadınların ise suç davranışlarında alacakları cezaya daha fazla odaklandıkları bildirilmektedir (Cross ve ark., 2011). Madde kullanma, grafiti yapma, başkalarının eşyalarına zarar verme davranışları

heyecan arayışı ile ilişkili olabilir ve erkekler bu nedenle de daha fazla yöneliyor olabilir.

Yaş değişkeni açısından incelendiğinde, katılımcıların genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları puanları 20-29 yaş grubunda 30-40 yaş grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu alanyazındaki yaş ile birlikte suç davranışlarının azaldığı bilgisini doğrulamaktadır. Bununla birlikte suç türlerine göre bakıldığında ise 'cinsiyet ve yaş' etkileşim etkisinin şiddet içermeyen suç davranışları üzerinde anlamlı olduğu görülmüştür. 20-29 yaş grubu erkekler 20-29 yaş grubu kadınlardan, 20-29 yaş grubu erkekler ise 30-40 yaş grubu erkeklerden daha yüksek puanlar almışlardır. Cinsiyetler arasında şiddet içermeyen suç davranışlarına yönelme sıklığı üzerine araştırmalar erkeklerin bu davranışları daha fazla gösterdiklerini bildirmektedir (Friedman ve ark., 2005 ve Thornton ve ark., 2010). 30-40 yaş grubu kadınlar ve erkekler arasında böyle bir farkın bulunmayışının nedeninin yaş ile birlikte bu davranışlarda azalma olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ortalamalar incelendiğinde 30-40 yaş grubundaki hem kadınlarda hem de erkeklerde iki kat bir düşüş yaşandığı; anlamlı bir fark olmasa da 30-40 yaş grubu erkeklerin bu yaş grubu kadınlara göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir.

Gelir düzeyi açısından incelendiğinde yakın ilişkide şiddet puanları açısından anlamlı bir fark bulunmazken, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar açısından düşük gelir düzeyinde olan katılımcıların orta ve yüksek gelir düzeyinde bulunan katılımcılara göre anlamlı olarak daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Bu araştırmada katılımcılara, gelir miktarı yerine yaşam koşulları içerisinde algılanan gelir durumunun daha önemli olduğu düşünülerek, gelir durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Genel şiddet davranışları ve şiddet içermeyen suç davranışlarının gelirini düşük olarak algılayan katılımcılarda daha yüksek olması alanyazındaki kriminoloji araştırmaları ile uyumludur (Blau ve Blau, 1982; Nagin ve ark., 1995; Uggen 2000 ve Zara ve ark., 2010). Bu bulgu, suç kuramlarından Rasyonel Seçimler Kuramı ile açıklanabilir. Bu kurama göre, bireyler işleyecekleri

suçun kendilerine ne kazandıracağını (Örneğin, cinsel bir suç için cinsel haz) ve bu suçun kendilerine ne tür zararlar doğuracağını (Örneğin, bu suçu işledikten sonra ceza alma ihtimali) değerlendirdiktedirler (Akers, 1990 ve Prolux ve Beaugerd, 2009). Gelir durumunu düşük olarak algılayan katılımcılar, orta ve yüksek olarak algılayan katılımcılara göre, suç davranışlarına yöneldiklerinde algıladıkları risk daha düşük olabilir (Krahn ve ark., 1986).

Yakın ilişkide şiddet davranışının gelir durumuna göre farklılaşmaması çiftler arasındaki gelir eşitsizliği ile açıklanabilir. Alanyazında çiftlerin gelirleri arasındaki farkın artmasının çatışmaları arttırdığı bildirilmektedir (Vogler, 1998; Vogler ve ark. 2006; 2008). Yaşanan bu çatışmalar çözülmediğinde şiddet ile sonuçlanabilir. Bu çalışmada, partnerler arasındaki gelir farkı sorulmamış olup bundan sonraki çalışmalarda gelir eşitsizliğinin de önemli bir değişken olarak göz önünde bulundurulmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre 'cinsiyet x gelir düzeyi' etkileşim etkisinin şiddet içermeyen suç davranışları üzerinde anlamlı etkisi mevcuttur. Düşük gelire sahip erkekler, düşük gelire sahip kadınlara göre şiddet içermeyen suç davranışları açısından anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır. Ayrıca, düşük gelir düzeyi bildiren erkekler, orta ve yüksek gelir düzeyi bildiren erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek şiddet içermeyen suç davranışları göstermektedir. Düşük gelire sahip erkeklerin düşük gelire sahip kadınlardan daha yüksek puan alması alanyazında erkeklerin kadınlara göre şiddet içermeyen suç davranışlarına daha fazla yöneldiği bilgisi ile tutarlıdır (Friedman ve ark., 2005 ve Thornton ve ark., 2010). Bununla birlikte, gelir durumu düşük erkeklerin gelir durumu orta ve yüksek erkeklere göre anlamlı olarak yüksek puanlar alması gelir durumunun suça eğilim konusunda koruyucu etkisi olabileceğini göstermektedir. Nitekim gelir durumu düşük katılımcıların suça daha fazla yöneldiği, iyi bir işte çalışmaya başlayan ve düzenli gelire sahip olan kişilerin yeniden suç işleme eğilimlerinin azaldığı bulgusu alanyazında mevcuttur (Uggen, 2000).

Katılımcıların eğitim düzeyine göre yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Her üç suç davranışı türü için İlköğretim-lise mezunu ve üniversite öğrencisi katılımcıların suç davranışları puanları üniversite mezunu katılımcılara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Eğitim düzeyi ile suç davranışları arasında negatif yönde ilişki bildiren çalışmalar mevcut olup (Lochner ve Moretti, 2004 ve Hansen, 2003) eğitim süresinin artmasının suç davranışına yönelmede koruyucu olabileceği bildirilmektedir (Amramsky ve ark., 2011).

Okul yaşantısı, kişinin gelişiminde önemli bir role sahiptir. Çocuk ve ergenlerin yetişkinlikte devam ettirecekleri sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlar. Dolayısıyla yakın ilişkilerinde partneriyle, evlilik sürecinde eşiyle ya da çevresindeki diğer bireylerle kurulan sağlıklı ilişkiler şiddet davranışında ketleyici rol üstlenecektir. Alanyazında, şiddet ve suçu önleme çalışmalarında da eğitimin önemine dikkat çekilmektedir (Catalano ve ark., 1999 ve Fellmeth 2013).

Eğitim süreci ile birlikte kişinin kendisi ve çevresi ile ilgili oluşturduğu farkındalık, sağlıklı ve iyi ilişkiler geliştirebilmenin öğrenilmesi, etkin savunma ve baş etme strateji becerileri kazanmak ve suça karşı koruyucu becerilerin geliştirilmesi eğitim faktörünün suç için önemini ortaya koymaktadır. Eğitimin sabırlı olma ve riskten kaçınma becerilerini kazandırarak suça yönelme riskini azalttığına yönelik bulgular mevcuttur (Oreopoulos 2007). Bununla birlikte şiddet suçlarına yönelmenin üniversite mezunlarında daha az görülmesi empati becerisi ile de açıklanabilir. Empati kurabilme becerisi yüksek kişilerin daha az şiddete yöneldiğine ilişkin bulgular alanyazında mevcuttur (Jolliffe ve Farrington, 2007; Kaukiainen ve ark., 1999 ve McPhedran, 2009). Empati becerisi kazanmak ise eğitim düzeyi ile yakından ilişkilidir (McPhedran, 2009). Dolayısıyla eğitim düzeyi yüksek kişilerde daha fazla olan empati kurma becerisi, kişilerarası ilişkilerde problem çözme becerisini arttırarak şiddete yönelme riskini azaltıyor olabilir.

Suç davranışları, bağımsız değişken olarak ele alınan medeni durum değişkeni açısından da farklılaşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, devam eden romantik ilişkisi olan katılımcıların evli katılımcılara göre genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülürken, yakın ilişkide şiddet puanlarının medeni duruma göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır.

Kriminoloji araştırmalarında insanların yaşamlarının belli dönemlerinde neden daha az suç davranışlarına yöneldiği önemli bir konudur. Gelişimsel perspektif ile suç davranışlarını yaşam boyu ele alan kuramlar yaşamda dönüm noktalarına dikkat çekmektedir. Evlilik süreci insan yaşamında önemli bir dönüm noktasıdır ve evlilik ile birlikte benlik, sosyal roller ve bağlar, tutum ve davranışlarda değişim yaşanmaktadır. Kişisel sorumlulukları alma becerisinde artma, riskli davranışlardan kaçınma, dürtüsel davranma yerine düşünerek bilinçli adımlarının atıldığı ve hayata bakış açısının değiştiği önemli bir süreçtir. Evlilik ile birlikte eşler arası bağlanma, kişisel algı ve kimlikte yaşanan değişimler, suç davranışları üzerine yapılan fayda ve zarar analizleri, kişilerin belli rutin davranışlara yönelerek eski çevrelerinden uzaklaşmaları evli katılımcıların neden daha az suça yöneldiklerini açıklamaktadır (Forrest ve Hay, 2011). Ayrıca alanyazında evli olan katılımcıların suça yönelme eğilimlerinin azaldığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Forrest ve Hay, 2011; Laub ve ark., 1998 ve Maume ve ark., 2015). Bu araştırmanın sonuçlarına göre, evli genç yetişkinlerin genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarına daha fazla yönelmesi alanyazın ile uyumludur; ancak yakın ilişkide şiddet davranışı, devam eden romantik ilişkisi olan bekar katılımcılarla evli bireyler arasında anlamlı farklılık göstermemektedir. Ortalamalara bakıldığında, devam eden romantik ilişkisi olan katılımcıların evli katılımcılardan anlamlı olmamakla birlikte daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir.

Alanyazında, evli çiftler ile kıyaslandığında bekar çiftlerin daha fazla yakın ilişkide şiddet davranışına yöneldikleri bulgulanmaktadır (Brown ve Blunda, 2008; Frias ve Angel, 2005 ve Magdol ve ark., 1998). Aynı zamanda Magdol ve arkadaşları (1998), birlikte yaşayan çiftlerin ayrı yaşayan çiftelere göre yakın ilişkide şiddete daha fazla başvurduklarını bildirmektedir. Bu araştırmada ise evli ve devam eden

romantik ilişkisi olan katılımcılar arasında yakın ilişkide şiddet davranışları açısından anlamlı fark bulunamamıştır ve bunun nedeninin kültürel farklılıklar olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde bekar çiftlerin birlikte yaşama sıklığı düşüktür ve evlilik ile birlikte çiftlerin birlikte yaşamaya başladığı görülmektedir. Yakın ilişkide şiddet davranışının etiyojisinde çiftler arasında çözümlenemeyen çatışmalar yer almaktadır ve genç yetişkinler evliliğin ilk yıllarında yakın ilişkide şiddet ile sonuçlanabilecek çatışmaları daha fazla yaşamaktadır (O'Leary ve ark., 1989). Bu araştırmada devam eden romantik ilişkisi olan katılımcıların evli katılımcılara göre yakın ilişkide şiddet puanlarının daha yüksek olduğu görülse de aradaki farkın anlamlı olmamasının nedeni ülkemizde birlikte yaşama sıklığının düşük olması ve evliliklerin ilk yıllarında çatışmaların yoğun olması ile açıklanabilir.

4.3. Korelasyon Bulgularının Tartışılması

Değişkenler arası ilişkiler incelendiğinde ilk olarak hem kadınlarda hem de erkeklerde suç davranışlarının birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Kadınlarda yakın ilişkide şiddet ve genel şiddet orta düzeyde pozitif yönde, yakın ilişkide şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları düşük düzeyde pozitif yönde, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Erkeklerde ise yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları birbirleri ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Bu bulgular, Gottfredson ve Hirschi'nin (1990), farklı ortamlarda ve durumlarda birden fazla suça yönelenler (generalists) ve tek bir suç davranışı gösteren aynı suç davranışını zamanla tekrarlayan bireyler (specialists) şeklindeki sınıflandırması (akt., Baker ve ark., 2013) açısından incelendiğinde hem kadınların hem de erkeklerin birden fazla suç davranışlarına yöneldikleri görülmektedir. Bu bulgu yakın ilişkide şiddet gösteren birçok kişinin ev dışında da şiddete başvurduğunu bildiren Moffitt ve ark. (2000), yakın ilişkide şiddet gösteren erkeklerin %50'sinin genel şiddet davranışına da başvurduğunu bulgulayan Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994), yakın ilişkide şiddet davranışları gösteren kişilerin %68'inin suç öyküsü olduğunu bildiren Straus ve Ramirez (2004)'in

bulgularıyla uyumludur. Bununla birlikte, kadınlarda şiddet içermeyen suç davranışlarının yakın ilişkide şiddet davranışı ile negatif ilişki göstermesi ve erkeklerde her üç suç davranışının birbirleri ile daha yüksek korelasyonlar göstermesi erkeklerin kadınlara göre birden fazla suç davranışına daha fazla yöneldiklerini düşündürmektedir.

Kadın ve erkeklerde suç davranışları ile ilişkili olan bağımsız değişkenler incelendiğinde bazı değişkenlerin ortak olarak her iki cinsiyette suç davranışları ile anlamlı ilişkiler gösterdiği, bazı değişkenlerin ise yalnızca kadınlarda ve yalnızca erkeklerde suç davranışları ile anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

Hem kadınlarda hem de erkeklerde kişilik özellikleri açısından bakıldığında, yumuşak başlılık özelliğinin, yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları ile negatif yönde ilişkili, özdenetim özelliğinin ise yalnızca şiddet içermeyen suç davranışları ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği saptanmıştır. Yumuşak başlılık, alanyazında sıklıkla suç ile ilişkilendirilen bir kişilik özelliğidir ve kişiler arası ilişkilerde çatışmacı ve şiddet gösteren kişilerin yumuşak başlılık özelliğinin düşük olduğu bilinmektedir (Jensen-Campell ve Graziano, 2001). Bu nedenle genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları ile anlamlı ilişkiler göstermesi beklenen bir sonuçtur ve alanyazınla tutarlıdır. Şiddet içermeyen suç davranışlarının özdenetim anlamlı ilişki göstermesi ile dürtüsellik ve psikotiklikle açıklanabilir (Heaven, 1996). Eynseck'in önerdiği psikotiklik özelliği, Beş Faktör Kişilik Kuramı'nda yumuşak başlılık ve özdenetim faktörleriyle yakından ilişkilidir ve psikotiklik puanı yüksek kişiler daha fazla antisosyal davranışlar gösterirler (Boduzsek ve ark., 2013 ve Eynseck ve Gudjohnsson 1989). Bununla birlikte, suç araştırmalarında dürtüsellik eğilimi yüksek kişilerin riskli davranışlarda bulunma ve antisosyal davranışlar gösterme eğilimlerinin de yüksek olduğu bildirilmektedir (Blaszczynski ve ark., 1997 ve Magar ve ark., 2008). Madde kullanmak, hırsızlık yapmak, başkalarının eşyalarına zarar vermek, kamu düzenini bozmak gibi davranışlar da antisosyal davranışlardır ve dürtüsel, kurallara uymama ve düzene karşı gelme eğilimi gösteren kişilerin şiddet içermeyen suç davranışlarını daha fazla göstermesi beklenen bir sonuçtur.

Suç davranışları ile kişilik özellikleri ilişkisinde cinsiyete göre farklılaşan değişkenler incelendiğinde; yalnızca kadınlarda özdenetimin yakın ilişkide şiddet davranışı ile anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Özdenetimi düşük kişilerin dürtüsel eğilimleri daha yüksektir. O'Leary ve ark.'na göre (1994), dürtüsellik eğilimi yüksek kişiler, yakın ilişkilerinde şiddete partnerleri ya da eşleri ile ilişkilerinde mutsuz olduklarında başvururlar. Kadınlar erkeklere göre yakın ilişkilerinde ilişki doyumunu daha düşük bildirmektedir (Fowers, 1991); Bu nedenle, yalnızca kadınlarda özdenetim ve yakın ilişkide şiddet arasında anlamlı ilişki olduğu düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile kadınlar için ilişki doyumunu oldukça önemlidir ve özdenetimi düşük kadınlar ilişkilerinde mutsuz olduklarında şiddete başvurumaktadırlar.

Kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları ile çocukluk çağı travmalarının ilişkisi incelendiğinde kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet davranışı için; cinsel ve duygusal istismar öyküsü, genel şiddet davranışı için fiziksel, cinsel ve duygusal istismar, fiziksel ve duygusal ihmal yaşantılarının ortak değişkenler olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu, erken dönem mağduriyet ve suça yönelme arasındaki ilişkiyi gösteren araştırma bulguları ile tutarlıdır (Mersky ve Reynolds, 2007; Paat ve Markham, 2016; Rabellan ve Van-Gundy, 2005 ve Widom ve ark., 2014). Suç davranışlarının türüne göre incelendiğinde, fiziksel istimar, cinsel istismar ve duygusal istismar deneyiminin şiddet içeren suçlarla ilişkili olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgu, 'Şiddet şiddeti doğurur' hipotezinin geçerli olduğunu; ancak yeteriz kaldığını göstermektedir. İstismar yaşantısı ve suç ilişkisinde yalnızca fiziksel istismarın değil, diğer bütün istismar deneyimlerinin önemli olduğunu vurgulayan Bağlanma Kuramı ve duygu düzenlemede yaşanan problemlerden ötürü kişilerin suça yöneldikleri hipotezinin de doğruluğuna işaret etmektedir.

Kadın ve erkeklerde suç davranışları ile ilişkili farklılaşan çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları incelendiğinde, tüm ihmal ve istimar türlerinin erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışları ile ilişkili olduğu; ancak kadınlarda anlamlı

ilişkiler göstermediği dikkat çekmektedir. Bu bulgunun araştırmanın örnekleminde ve elde edilen verilerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu çalışmada, kadınlarda şiddet içermeyen suç davranışları bildirimlerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Genel popülasyonda farklı yaş gruplarında ya da tutuklu ve hükümlü bireylerde yapılan araştırmalarda şiddet içermeyen suç davranışları bildirimleri kadınlarda daha düşük bulunmuştur; ancak kadın ve erkeklerdeki bu farklılık genel popülasyonda daha yüksektir (Goldstein ve D'Alessandro, 2001 ve Thornton ve ark., 2010). Bu nedenle, kadınlarda düşük şiddet içermeyen suç davranışları bildirimini ihmal ve istismar yaşantısı ile anlamlı ilişkiler göstermemektedir.

4.4. Regresyon Analizlerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Daha önce değinildiği üzere, bu araştırmada cevaplanması amaçlanan sorulardan biri de kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarını hangi değişkenlerin yordadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, bu bölümde yapılan aşamalı regresyon analizleri sonuçları tartışılacaktır.

İlk olarak, kadınlarda yakın ilişkide şiddet davranışını yordayan ilk değişkenin eğitim düzeyi olduğu görülmektedir. Bu değişkenin açıkladığı toplam varyans %3'tür. Bu değişken beklendiği üzere suç davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve eğitim düzeyinin düşmesi suça yönelmede risk faktörü oluşturmaktadır (Oreopoulos 2007). Daha önce tartışıldığı üzere eğitim düzeyi, empati becerisinin geliştirilmesine katkı sağlar ve bireylerin kişilerarası romantik ilişkilerinde veya evliliklerinde partnerleri ile yaşadıkları çatışmalarda problem çözme becerilerinin gelişmesi ile şiddete başvurma sıklığı azalmaktadır (Clements ve ark., 2007). Kadınlarda yakın ilişkilerde şiddet davranışını yordayan ikinci değişken duygusal istismardır ve eğitim değişkeni ile birlikte toplam varyansın %4'ünü açıklamaktadır. Ailesel faktörler, kişinin ileriki yaşantısında gösterdiği davranışlarda önemli olmaktadır. Çocukluk döneminde duygusal olarak istismara maruz kalmak ileriki yaşantıda işlevsiz bağlanma stilleri, sosyal yetersizlik, ilişkisel zorluklara (mevcut

ilişkisinde partnerini daha az olumlu algılama) veya ilişkilerin sonlanmasına neden olmaktadır (Colman & Widom, 2004). Bir duygusal istismar türü olarak aile içinde şiddet içerisinde yer alan veya tanıklık eden çocukların ileriki yaşantılarında yakın ilişkilerinde veya evliliklerinde şiddete daha fazla başvurdukları görülmektedir (Dube ve ark., 2002; Mersky ve Reynolds, 2007 ve Smith ve ark., 2005). Kadınlarda yakın ilişkide şiddeti yordayan üçüncü ve son değişken ise özdenetimdir ve diğer değişkenler ile birlikte toplam varyansın %7'sini açıklamaktadır. Özdenetimi düşük olan kadınların ilişkilerinde ya da evliliklerinde yaşadıkları çatışmaların çözümünde şiddete yönelme sıklığı daha yüksek olduğu görülmüştür. Düşük özdenetim ile yakın ilişkili olan dürtüsellüğün aynı zamanda yakın ilişkide şiddet davranışını yordadığı bildirilmektedir (Shorey ve ark., 2011).

Kadınlarda genel şiddet davranışını yordayan ilk değişken, eğitim düzeyidir ve toplam varyansın %3'ünü açıklamaktadır. Eğitim düzeyi düştükçe suç davranışlarına yönelme sıklığının arttığı yukarıda belirtildiği üzere çalışmanın önemli bulgularından biridir. Genel şiddet davranışını yordayan ikinci değişken ise cinsel istismardır ve eğitim düzeyi ile birlikte toplam varyansın %12'sini açıkladığı görülmüştür. Bu bulgu, alanyazın için bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Cinsel istismar deneyiminin cinsel suçlara eğilimi arttırdığı bilinmektedir; aynı zamanda şiddet davranışını yordadığı görülmektedir. Bu bulgu, Siegel ve Williams'ın (2003) şiddet suçlarından dolayı tutuklanan kadınlar ile yaptığı ve cinsel istismarın yordayıcı gücünü bulguladığı çalışma ile uyumludur. Kadınlarda genel şiddet davranışını yordayan üçüncü değişken ise fiziksel ihmaldir ve diğer değişkenler ile birlikte açıklanan toplam varyansın %13'e yükseldiği görülmüştür. Çocukluk döneminde fiziksel olarak ihmal edilme, barınma, giyim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarından mahrum bırakılmanın genel şiddeti yordadığı bulgusu alanyazın için ilk olma özelliği taşıdığı düşünülmektedir. Yumuşak başlılık, kadınlarda genel şiddet davranışını yordayan dördüncü değişkendir ve açıklanan toplam varyans %17 yükselmiştir. Yumuşak başlılık, kişilerarası ilişkileri olumlu yönde ilerletme konusunda çaba göstermeyi sağlar, duygu ve davranış düzenlemede koruyucu bir özelliktir (Gleason ve ark., 2004 ve Sharp ve Desai, 2001). Düşük yumuşak başlılık ise kişilerarası ilişkilerde çatışmaların artmasında bir risk faktörü olmaktadır. Kadınlarda genel şiddet

davranışını yordayan beşinci ve son değişken dışadönüklüktür ve diğer değişkenler birlikte açıklanan toplam varyans %21'dir. Dışadönüklük olumlu sosyal davranışlar ve psikolojik iyi olma özelliği ile de ilişkidir (Carlo ve ark., 2005 ve Jorm ve ark., 2000). Bu çalışmada kadınlarda dışadönüklüğün yakın ilişkide şiddet davranışı için koruyucu etkisi olduğu görülmektedir. Kadınlarda dışadönüklüğün şiddet davranışını yordadığı bulgusu kimi araştırmalarda desteklenirken (Buss, 1991; ve Ulloa ve ark., 2016) kimi araştırmalarda yordayıcı gücünün olmadığı belirtilmektedir (Moffitt ve ark., 2000 ve Thornton ve ark., 2010).

Kadınlarda şiddet içermeyen suç davranışları incelendiğinde yordayıcı ilk değişkenin eğitim düzeyi olduğu görülmüştür. Kadınlarda diğer suç davranışlarında olduğu gibi eğitim düzeyi önemli bir değişken olarak kendini göstermektedir. İkinci yordayıcı değişken özdenetim ve üçüncü yordayıcı değişken ise yumuşak başlıktır ve bu üç değişken toplam varyansın %11'ini açıkladığı saptanmıştır. Bu çalışmada şiddet içermeyen suç davranışları kapsamında ele alınan madde kullanımı ve hırsızlık suçları heyecan arayışı ve dürtüsellik ile ilişkilendirilen suçlardır (Campbell, 1999 ve Conrod ve ark., 2000). Şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan dürtüsellik ve heyecan arayışı özellikleri özdenetim ve yumuşak başlılık ile ilişkilidir ve bu nedenle bu bulgu alanyazın ile uyumludur (Amanda ve ark., 2004; Conrod ve ark., 2000 ve Laursen ve ark., 2002). Kadınlarda özdenetim ve yumuşak başlılık puanlarının düşmesi işlevsel olmayan kişilik özelliklerine işaret etmektedir.

Regresyon analizi bulguları erkekler açısından incelendiğinde yakın ilişkide şiddet davranışını yordayan ilk değişkenin eğitim düzeyi olduğu görülmektedir ve açıklanan toplam varyans %2'dir. Diğer suç davranışlarına göre erkeklerde yakın ilişkide açıklayıcılığı düşük olsa da genel olarak suç davranışlarını yordama önemli bir değişken olarak yerini korumaktadır. İkinci yordayıcı değişken fiziksel istismardır ve eğitim düzeyi değişkeni ile birlikte açıklanan toplam varyans %11'e yükselmiştir. Bu bulgu 'Şiddet Döngüsü' hipotezini erkeklerde doğrulamaktadır. Çocukluk veya döneminde aile içerisinde veya kendisine birinci dereceden bakım veren kişi tarafından fiziksel istismara maruz kalan erkekler yetişkinlik dönemlerinde öğrenilmiş bir davranış olarak partnerleri ile yaşadıkları çatışmalarda şiddete

başvuruyor görünmektedir. Erkeklerde yakın ilişkide şiddet davranışını yordayan üçüncü ve son değişken cinsel istismardır ve diğer değişkenler ile birlikte açıklanan toplam varyans %12'ye yükselmiştir. Yordayıcılık gücü fiziksel istismardan daha düşüktür ancak önemli bir değişkendir. Çocukluk döneminde istismar deneyimleyen erkekler güvensiz bağlanma, öfke kontrolünde zayıflık ve duygu düzenlemede sıkıntılar yaşamakta ve yakın ilişkilerinde şiddete başvurmaktadır (Brassard ve ark., 2014).

Erkeklerde genel şiddet davranışını yordayan ilk değişken eğitim düzeyidir ve toplam varyansın %6'sını açıklamaktadır. Şiddet davranışı genellikle kişilerarası ilişkilerde çatışmalar neticesinde ortaya çıkar. Eğitim problem çözme becerilerinde gelişime katkıda bulunarak şiddeti önleme noktasında önemlidir ve alanyazında şiddeti önleme çalışmalarında eğitim ile problemlerin çözümünde şiddet içermeyen stratejilerin öğrenilmesi hedeflenmektedir (Howard ve ark., 1999 ve Wilson-Brever ve Spivak, 1994). Erkeklerde genel şiddet davranışını yordayan ikinci değişken olan medeni durum eğitim düzeyi değişkeni ile birlikte toplam varyansın %9'unu açıklamaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine göre, kadınlardan farklı olarak evlilik ile birlikte erkeklerin sosyal yaşantılarında değişiklikler olmaktadır. Erkekler, evlilik ile birlikte ev dışı yaşantılarında daha az aktif olurken, düzenli ve belirli bir yaşam düzenine geçiş yapmaktadırlar (Osgood ve ark., 1996 ve Osgood ve Lee, 1993). Dolayısıyla, ev dışı yaşantıda daha az yer alan erkeklerin genel şiddet davranışına daha az yönelmesi alanyazın ile uyumludur (Forest ve Hay, 2011; Laub ve ark., 2000 ve Maume ve ark., 2015). Genel şiddet davranışlarını yordaya değişkenler incelendiğinde yordayıcı üçüncü değişkenin fiziksel istismar olduğu ve diğer değişkenler ile birlikte toplam varyansın %14'ünü açıkladığı görülmektedir. Ebeveynleri tarafından şiddete ve bedensel olarak ağır cezalara maruz kalan erkekler, şiddeti aktif bir şekilde kullanmayı öğrenerek ev dışında arkadaşlar, tanıdıklar veya etkileşimde buldukları hiç tanımadıkları kişilere şiddet davranışları gösteriyor görünmektedir ve bu bulgu 'Şiddet Döngüsü' hipotezini desteklemektedir (Kaufman ve Zigler, 1987; Maxfield ve Widom, 1996; Straus, 1991 ve Widom, 1989). Bununla birlikte bu çalışmanın bulgularına göre fiziksel ihmal yaşantısı erkeklerde genel şiddet davranışını yordayan son değişkendir ve diğer değişkenler ile birlikte toplam

varyansın %16'sını açıklamaktadır. Aile içinde yeterli düzeyde barınma, beslenme ve sağlık ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar ev dışında daha aktif rol alıyor ve aile içinde öğrenilen şiddet davranışını gösteriyor görünmektedir.

Yapılan son regresyon analizinde erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan değişkenler araştırılmıştır ve ilk değişkenin eğitim düzeyi olduğu, açıkladığı toplam varyansın ise %12 oluğu görülmüştür. Eğitim değişkeni diğer suç davranışlarında olduğu gibi şiddet içermeyen suçlara yönelmede de etkisini göstermektedir; ancak açıkladığı varyansın diğer suç davranışlarına göre daha yüksek olması dikkat çekmektedir. Erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayan ikinci değişken ise medeni durumdur ve eğitim düzeyi değişkeni ile birlikte açıklanan toplam varyans %14'tür. Bekar olmanın oluşturduğu risk erkeklerde şiddet içermeyen suçlarda da kendisini göstermektedir. Erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışlarını açıklayan üçüncü değişken fiziksel ihmaldir ve açıklanan toplam varyans %27'ye yükselmiştir. Erken dönemde çocuğun en temel fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak kendini gösteren fiziksel ihmal, erkeklerde madde kullanımı, hırsızlık, kamu malına zarar verme gibi şiddet içermeyen suç davranışlarında yordayıcı gücü yüksek bir değişken olduğu düşünülmektedir. İhmal yaşantısı alanyazında sıklıkla fiziksel veya duygusal ihmal olarak ayırım yapılmadan suç davranışları ile ilişkilendirilmektedir (Mersky ve Reynolds, 2007 ve Reckdendvald ve ark., 2013); ancak fiziksel olarak ihmal edilen çocuklar, uyuşturucu maddeye ulaşabilirlik konusunda riskli gruplar arasındadır ve ileriki yaşantıda bu davranış bağımlılık düzeyinde devam ettiği bulgusu alanyazında mevcuttur (Dube ve ark. 2003). Benzer şekilde çocukların ekonomik ihtiyaçları yeteri kadar karşılanmadığında hırsızlık davranışlarına yöneldiği bildirilmektedir (Robins ve Ratcliff, 1978). Bu nedenle bu bulgunun çocuklarla yapılan çalışmalarla uyumlu olmakla birlikte yetişkin örnekleminde, fiziksel ihmalin şiddet içermeyen suç davranışlarını yordayıcı gücünü göstermesi açısından alanyazında ilk olma özelliği taşıdığı düşünülmektedir. Erkeklerde şiddet içermeyen suç davranışlarını açıklayan dördüncü ve son değişken ise duygusal istismardır ve bu dört değişken toplam varyansın %30'unu açıklamaktadır. Duygusal istimar ile çocukluk döneminde aile içinde reddedilen, yokmuş gibi davranılan çocuklar kısa dönemde ve uzun dönemde

riskli davranışlarda bulunabilirler. Bunlar arasında madde kullanımı, hırsızlık gibi davranışlar da yer almaktadır. Duygusal istismar deneyimi genel yaşam doyumunu etkilemektedir. Erkeklerde yaşamdan duyulan memnuniyetsizliğin antisosyal davranışları göstermede (madde kullanımı, hırsızlık gibi) risk faktörü olduğu bildirilmektedir (Gudjonsson ve ark., 2009 ve Zullig ve ark., 2001).

Regresyon analizi bulguları genel olarak incelendiğinde ise eğitim düzeyinin her iki cinsiyette ve her üç suç davranışı için ortak yordayıcı değişken olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyinin düşmesi bu çalışmada hem kadınlarda hem de erkeklerde her üç suça davranışına yönelmede risk faktörü olduğu görülmüştür. Genel olarak, eğitim hem kadınlarda hem de erkeklerde suç davranışlarının ortaya çıkmasında etkin bir rol almaktadır, Eğitim, yasadışı davranışlarda bulunma isteğinde ketleyici olabilmektedir ve kişilerin suç davranışları gösterme tercihinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Eğitim düzeyi arttırdıkça sabırlı olma, riskli davranışlardan kaçınma, kişilerarası ilişkilerde farkındalık ve uygun çatışma çözümleri geliştirme, empati kurabilme becerisi artmaktadır (McPhedran, 2009 ve Oreopoulos, 2007). En önemlisi kişilerin bireysel ve toplumsal düzeyde zararlı olan davranışların bilincinde olması ve bu davranışlardan kaçınması gerektiği eğitimi öğrenilmektedir.

Yapılan regresyon analizleri bulgularının bir diğer göstergesi ise kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının farklı değişkenler tarafından yordandığıdır. Kadınlarda kişilik özelliklerinin erkeklerde ise çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantılarının suç davranışlarını yordama gücünün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çocukluk dönemindeki kötü muameleye maruz kalma sıklığı cinsiyetler arasında farklılıklar göstermektedir (Dube ve ark., 2005; Macmillan ve ark., 2001 ve Thompson ve ark., 2004). Bununla birlikte ihmal ve istismar deneyimine verilen tepkiler de kadın ve erkeklerde farklılaşmaktadır. Erkeklerde kısa dönemde davranış

problemleri, riskli cinsel aktiviteler, saldırgan davranışlar görülürken uzun dönemde şiddet ve antisosyal davranışların görülmesinde etkili olabilmektedir, kadınlarda ise içecekilme, kaygı, suçluluk, utanç, depresyon riski ihmal ve istismar deneyimiyle artmaktadır (McClellan ve ark., 1997). Öfke her iki cinsiyette görülen ortak bir duygudur; ancak erkekler bu duygu karşısında dışavurumsal tepkiler gösterirken kadınlar bu öfkeyi içselleştirmektedirler (Leadbeater ve ark., 1999 ve Sharp ve ark., 2005). Sosyal roller gereği kadınların yaşadığı öfkeyi içselleştirmeleri toplumda ve aile içerisinde kabul gören bir davranıştır; ancak kadınlarda işlevsel olmayan kişilik özelliklerine yol açtığı ve bu özelliklerin kadınların suç davranışlarına yönelmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Özdenetim ve yumuşak başlılık özelliklerinde azalmanın kadınlarda suç davranışına yönelmede risk faktörleri olarak bulgulanması bu hipotezi desteklemektedir. Kadınlarda çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının işlevsel olmayan kişilik özelliklerine yol açabildiği (Johnson ve ark., 2005 ve Reti ve ark., 2002) ve kişilik bozukluklarının suç davranışları ile ilişkisini gösteren araştırma bulguları da mevcuttur (Blair ve ark., 2005; Monahan ve ark., 1991; Pagano ve ark., 2004 ve Ullrich ve ark., 2001).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim düzeyi ile medeni durum), kişilik özellikleri (dışadönüklük, özdenetim, yumuşak başlılık, duygusal dengesizlik ve gelişime açıklık) ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları (fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal) ile şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları (yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar) arasındaki ilişkiler incelenmiş ve suç davranışlarını yordayan değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre suç davranışları, cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenler açısından farklılıklar göstermektedir. Kadınların partnerine/eşine yönelik gösterdiği şiddet davranışları ev içerisinde sınırlı kalırken, erkekler ev dışında şiddete daha fazla başvurmaktadır. Aynı zamanda erkekler şiddet içermeyen suç davranışlarını kadınlara göre daha fazla sergilemektedir. Yaş ile birlikte azalan suç eğilimi, bu çalışmada da 20-29 yaş grubu genç yetişkinlerin, 30-40 yaş grubu genç yetişkinlere göre daha fazla genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları göstermesiyle bulgulanmıştır. Gelir düzeyinin ve eğitim düzeyinin artması ve medeni durum (evli olmak) suça yönelme eğiliminde koruyucu olabilmektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre, düşük gelir düzeyine sahip olmak, ilköğretim-lise mezunu veya üniversite öğrencisi olmak ve bekar olmak genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışları için risk etmelerini oluşturmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, kadın ve erkeklerde suç davranışlarının kişilik özellikleri ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları ile ilişkisi incelendiğinde benzerlikler ve farklılıklar görülmüştür. Hem kadınlarda hem de erkeklerde yakın ilişkide şiddet davranışının cinsel istismar, duygusal istismar deneyimleri ile yumuşak başlılık özelliği; genel şiddet davranışının fiziksel, cinsel ve duygusal istismar, fiziksel ve duygusal ihmal, ve yumuşak başlılık özelliği, şiddet içermeyen suç davranışları için ise özdenetim ve yumuşak başlılık faktörleri ile ilişkili olduğu

görülmüştür. Buna ek olarak yakın ilişkide şiddet davranışı yalnızca kadınlarda, özdenetim ile ilişkili bulunmuştur. Erkeklerde ise kadınlardan farklı olarak, fiziksel ve duygusal ihmal yakın ilişkide şiddet ile ilişkilidir. Buna ek olarak, yalnızca erkeklerde fiziksel, cinsel, duygusal istismar ile fiziksel ve duygusal ihmalin şiddet içermeyen suç davranışları ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Regresyon analizi bulgularına göre ise kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının farklı değişkenler tarafından bir arada yordandığı, eğitim düzeyinin her iki cinsiyette ve her üç suç davranışı için ortak yordayıcı değişken olduğu görülmektedir. Kadınlarda kişilik özelliklerinin, erkeklerde ise çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantılarının suç davranışlarını yordama gücünün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları bütün olarak incelendiğinde, suç davranışlarının ortaya çıkmasında birçok faktörün önemli olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre farklılaşan yaşantılar ve özellikler, suç davranışlarının farklılaşmasında da etkili olmaktadır. Belli bir suça yönelmiş ve ceza almış kişilerin dışında genel popülasyonda görülen suç davranışlarının önlenmesi, koruyucu faktörler ve risk faktörlerinin belirlenmesi açısından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazına önemli katkıları olmakla birlikte, bu çalışmanın bazı kısıtlı yönleri bulunmaktadır. İlk olarak, özbildirime dayalı bir çalışma olması bu araştırmanın kısıtlı bir yönüdür. Özbildirime dayalı olarak gerçekleştirilen araştırmalarda elde edilen bulgular öznel değerlendirmelerle sınırlı olmaktadır. Katılımcılar, soruları yanıtlarken sosyal olarak kabul görecektir şekilde davranmış olabilir. Ayrıca, son bir yılda gösterilen suç davranışlarını ve çocukluk dönemi yaşantıları hatırlamakta güçlük yaşamış olabilirler.

Araştırmanın bir diğer kısıtlılığı ise kesitsel bir araştırma deseninin kullanılmış olmasıdır. Bu çalışmada, belli bir zaman diliminde gösterilen suç davranışları ve risk faktörleri araştırılmıştır. Kesitsel araştırmalar, kısıtlı sürelerde gerçekleştirilen

araştırmalarda m¼mk¼n olduğunca bilgi edinmeyi sağlaması y¼n¼yle avantaj sağlamaktadır. Boylamsal çalışmalarda ise aynı bireyler belli bir s¼re içinde uzun zaman aralıklarıyla incelenebilir ve farklı yaşlarda elde edilen ¼l¼mler birbirleri ile kaşılaştırılarak bir davranışı ortaya çıkaran etmenler daha net açıklanabilir. Bundan sonraki araştırmalarda, boylamsal y¼ntemle bu araştırmadaki değişkenler çalışılabilir.

Bu çalışmada seçilen ¼rneklem araştırmanın diğer bir kısıtlı y¼n¼d¼r. Genç yetişkinler ¼rneklem grubu genel pop¼lasyonu temsil eden bir ¼rneklem grubu olmakla birlikte genel pop¼lasyonda suç davranışlarının sıklığı d¼ř¼kt¼r ve yalnızca hafif d¼zeyde suç davranışları g¼sterdikleri g¼r¼lmektedir. Herhangi bir suçtan dolayı tutuklu veya h¼k¼ml¼ durumda olan kişilerden oluşan bir ¼rneklem ağır d¼zeydeki suç davranışları için risk ve koruyucu fakt¼rlerinin belirlenmesinde ¼nemli olabilir.

İleride suç psikoloji ile ilgili olarak yapılacak araştırmalarda ve sonuçların değerlendirilmesinde bu sınırlılıkların g¼z ¼n¼nde bulundurulmasının faydalı olacağı d¼ř¼n¼lmektedir. Bu araştırmada suç davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olabileceği d¼ř¼n¼len birçok değişken ele alınmıştır; ancak suç davranışlarının birçok fakt¼r¼n bir araya gelmesi ile ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu nedenle, aracı ve d¼zenleyici değişkenlerin dikkate alınması faydalı olabilir.

Son olarak, bu çalışmanın bulguları ile kadın ve erkeklerde suç davranışlarının ortaya çıkmasında koruyucu olabileceği d¼ř¼n¼len bazı fakt¼rler ve risk etmenleri ortaya konmuştur. Bu y¼n¼ ile daha sonraki çalışmalara ¼nc¼l¼k edeceği d¼ř¼n¼len bu araştırmanın, bireyi suça y¼nelten sosyal ve psikolojik nedenlerin belirlenmesinde katkısı olduğu d¼ř¼n¼lebilir. Buna ek olarak, koruyucu ve ¼nleyici m¼dahalelerin geliştirilmesinde kullanılabilecek ¼nemli bulgular sağladığı da g¼r¼lmektedir. ¼zellikle adli psikoloji çalışmalarında suçlu rehabilitasyonu alanındaki terap¼tik uygulamalar açısından katkılar sunduğu d¼ř¼n¼lmektedir.

ÖZET

Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Kişilik Özellikleri ve Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu çalışmada, genç yetişkinlerde şiddet içeren ve içermeyen suç davranışlarının demografik değişkenler, çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları ve kişilik özellikleri ile ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, ilk olarak özbildirime dayalı suç davranışlarını değerlendiren Şiddet İçeren ve İçermeyen suç Davranışları Ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir.

Ön çalışmanın örneklemini 20-40 yaş arası en az 1 ay süre ile devam eden romantik ilişkisi olan bekar veya evli 137 kadın (%55.9) ve 108 erkek (%44.1) toplam 245 genç yetişkin oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Çok Boyutlu Öfke Ölçeği ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin Türkçe formu kullanılmıştır. Ön çalışma bulgularının, Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği'nin Türkçe formunun genç yetişkinler için güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğuna işaret etmesi üzerine ana çalışmaya geçilmiştir.

Ana çalışmada, yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının demografik değişkenler, kişilik özellikleri ve çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Örneklem, 20-40 yaş arası en az 1 ay süre ile devam eden romantik ilişkisi olan bekar veya evli 238 kadın (%51.1) ve 228 (%48.9) toplam 466 genç yetişkinden oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak Beş Faktör Kişilik Ölçeği, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulguları sosyodemografik değişkenler açısından değerlendirildiğinde cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve medeni duruma göre suç davranışlarının anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte kadın ve erkeklerde suç davranışlarının kişilik özellikleri ve çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantıları ile ilişkisi incelendiğinde benzerlikler ve farklılıklar görülmüştür. Regresyon analizi bulgularına göre ise kadın ve erkeklerde yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suç davranışlarının farklı değişkenler tarafından bir arada yordandığı, eğitim düzeyinin her iki cinsiyette ve her üç suç davranışı için ortak yordayıcı değişken olduğu ve kadınlarda kişilik özelliklerinin erkeklerde ise çocukluk dönemi ruhsal travma yaşantılarının suç davranışlarını yordama gücünün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak, araştırma sonuçları alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları, genel şiddet, kişilik özellikleri, suç psikolojisi, şiddet içermeyen suç davranışları, yakın ilişkide şiddet.

SUMMARY

Examining the Relationship Between Violent and Nonviolent Offending Behaviours with Childhood Traumas and Personality Traits in Young Adults

In this study, it is aimed to investigate the relationship between violent and non-violent criminal behavior with demographic variables, childhood psychological trauma experiences and personality traits in young adults. For this purpose, the Turkish validity and reliability study of the Non-Violent and Violent Offending Behaviour Scale which evaluates the offending behaviours based on self - report was first performed.

Sample of the pre-study is consisted of 137 females (%55.9) and 108 males (%44.1) as a total 245 young adults who are single with a continued romantic relationship for at least 1 month or married between 20-40 years. The instruments were as follows: Social Comparison Scale, Multidimensional Anger Scale and the Turkish form of Non-Violent and Violent Offending Behaviour Scale. Overall, the Turkish form of Non-Violent and Violent Offending Behaviour is a reliable and valid instrument for young adults, main study is began.

In the main study, it is aimed to investigate the relationships between demographic variables, personality traits, childhood traumatic experiences and intimate partner violence, general violence, nonviolent offending behaviors. The sample is consisted of 238 female (%51.1) and 228 male (%48.9) who are single with a continued romantic relationship for at least one month or married between 20-40 ages. The instruments were as follows: Big Five Inventory, Childhood Traumas Scale and the Non-Violent and Violent Offending Behaviour Scale. When the research findings were evaluated in terms of socio-demographic variables, it was found that offending behaviors showed significant differences according to gender, age, income status, education level and marital status. Moreover, when the relationships between personality traits, childhood trauma experiences was examined, similarities and differences were observed between male and females. According to the findings of the regression analysis, it was found that intimate partner violence, general violence and nonviolent crime behaviors in both men and women coexisted by different variables, education level was a common predictor variable for both genders and all three offending behaviours, personality traits for females childhood traumatic experiences for males have higher power of prediction.

The findings were discussed within the framework of literature and suggestions were made for further studies.

Keywords: childhood traumas, general violence, intimate partner violence, non-violent offending, personality traits, psychology of crime.

KAYNAKLAR

- ABRAMSKY TA, WATSS CH, GARCIA-MORENO C, DEVRİES K, KISS L, ELLSBERG M, JANSEN HAFM, HEISE L (2011).What Factors are Associated with Recent Intimate Partner Violence? Findings from The WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence. *Bmc Public Health*, **11(109)**: 1-17.
- ACEHAN S, BİLEN A, AY MO, GÜLEN M, AVCI A, İÇME F (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, **22(4)**: 591-614.
- AGNEW R. (1999). A general theory of community differences in crime rates. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, **36**: 123-155.
- AKERS RL (1990). Rational choice, deterrence, and social learning theory in criminology: The path not taken. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, **81(5)**: 653-676.
- AKTEPE E (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, **1**: 95-119.
- ALEIXO PA, NORRIS CE (2000). Personality and moral reasoning in young offenders. *Personality and Individual Differences*, **28**: 609–623.
- AL-QAISY LM (2007). Impacts of physical and psychological abuse of children of famil demograpfic variables. *Journal of Social Science*, **3(4)**: 232-236.
- AMANDA C, EINSBERG N, REISER M (2004). Relations of young children's agreeableness and resiliency to effortful control and impulsivity. *Social Development*, **13(2)**: 193-212.
- ANDREWS DA, BONTA J (2010). The Psychology of Criminal Conduct. 5th Ed. Anderson Publishing, Lexis Nexis Group New Providence.
- ANTONIONI D (1998). Relationship between the big five personality factors and conflict management styles. *International Journal of Conflict Management*, **9(4)**: 336-355.
- ARCHER J (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic Review. *Psychological Bulletin*, **125**: 651-680.

- ARCHER J (2004). Sex differences in aggression in real-world settings: A meta-analytic review. *Review of General Psychology*, **8**: 291-322.
- ARCHER J (2006). Testosterone and human aggression: an evaluation of the challenge hypothesis. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, **30**: 319–345.
- ARNOW BA, BLASEY CM, HUNKELER EM, LEE J, HAYWARD C (2011). Does gender moderate the relationship between childhood maltreatment and adult depression?. *Child Maltreatment*, **16**(3): 175–183.
- BABCOCK JC, JACOPSON NS, GOTTMAN JM, YERINGTON TP (2000). Attachment, emotional regulation, and the function of marital violence: Differences between secure, preoccupied, and dismissing violent and nonviolent husbands. *Journal of Family Violence*, **15**(4): 391-409.
- BAKER T, METCALFE CF, JENNINGS WG (2013). What are the odds? Predicting Specialization in Offending Over the Life Course. *Criminal Justice and Behavior*, **9**: 1-24.
- BALKAYA F, ŞAHİN NH (2003). Çok Boyutlu Öfke Ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **14**: 192-202.
- BANDELOW B, KRAUSE J, WEDEKİND D, BROOKS A, HAJAK G, RUTHER E (2005). Early traumatic life events, parental attitudes, family history, and birth risk factors in patients with borderline personality disorder and healthy controls. *Psychiatry Research*, **134**: 169–179.
- BARNETT D, GANIBAN J, CICHETTI D (1999). Maltreatment, negative expressivity, and development of type D attachments from 12- to 24-months of age. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, **64**: 97–118.
- BARRICK MR, MOUNT MK (1991). The big five personality dimensions and job performance: A meta analysis. *Personal Psychology*, **44**: 1-26.
- BELL KM, NAUGLE AE (2008). Intimate Partner violence theoretical considerations: Moving Towards a contextual Framework. *Clinical Psychology Review*, **28**(7): 1096-1107.
- BEAVER KM, BOUTWELL BB, BARNES JC, VAUGHN MG, DeLISI M (2015). The association between psychopathic personality traits and criminal justice outcomes:

- results from a nationally representative sample of males and females. *Journal of Crime and Delinquency*, **145**: 1–23.
- BERENBAUM H (1996). Childhood Abuse, Alexithymia and Personality Disorder. *Journal of Psychosomatic Research*, **41(6)**: 585- 595.
- BERNSTEIN DP, FINK L, HANDELSMAN L, FOOTE J, LOVEJOY M (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*, **151(8)**: 1132-1136.
- BIERE J, HODGES M (2010). Assessment of The Impact Of Early Life Trauma: A Clinical Science And Societal Effects: Assessing The Effects Of Early And Later Childhood Trauma in Adults. In: *The Impact of Early Life Trauma on Health and Disease*, Ed.: Lanuis, R. A., Vermetten, E., Pain C., 1st Ed., Cambridge University Press, USA.
- BLACKBURN R (2000). *The Psychology of Criminal Conduct : Theory, Research, And Practice*. Wiley Publishing, England. 1-34.
- BLAIR J, MITCHELL D, BLAIR K (2005). *The Psychopath: Emotion and Brain*. Blackwell Publishing, UK.
- BLASZCZYNSKI A, STEEL Z, MCCONARY N (1997). Impulsivity in pathological gambling: the antisocial impulsivist. *Addiction*, **92(1)**: 75-87.
- BLAU JR, BLAU PM (1982). The cost of inequality: metropolitan structure and violent crime. *American Sociological Review*, **47**: 114-129.
- BODUZSEK D, SHEVLIN M, ADAMSON G, HYLAND P (2013). Eysenck's personality model and criminal thinking style within a violent and nonviolent offender sample: Application of propensity score analysis. *Deviant Behavior*, **34**: 483–493.
- BONO JE, BOLES TL, JUDGE TA, LAUVER KJ (2002). The role of personality in task and relationship conflict. *Personality and Conflict*, **70(3)**: 311-344.
- BRAME R, BUSHWAY SD, PATERNOSTER R, THORNBERRY TP (2005). Temporal linkages in violent and nonviolent criminal activity. *Journal of Quantitative Criminology*, **21**: 149-174.
- BRASSARD A, DARVEAU V, PÉLOQUIN K, LUSSIER Y, SHAVER PR (2014). Childhood sexual abuse and intimate partner violence in a clinical sample of

men: the mediating roles of adult attachment and anger management. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, **23**: 683–704.

BREIDING MJ, BASILE KC, SMITH SG, BLACK MC, MAHENDRA R (2015). Intimate partner violence surveillance uniform definitions and recommended data elements. Erişim Adresi: [https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/intimatepartnerviolence.pdf]. Erişim Tarihi: 15/06.2016.

BROIDY R, AGNEW R (1997). Gender and Crime: A General Strain Theory Perspective. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, **34**: 275-306.

BROWN SL, BULANDA JR (2008). Relationship violence in young adulthood: a comparison of daters, cohabitators, and marrieds. *Social Science Research*, **37(1)**: 73-87

BROWN R J, SCHRAG A, TRIMBLE MR (2005). Dissociation, childhood interpersonal trauma, and family functioning in patients with somatization disorder. *Am J Psychiatry*, **162**: 899–905.

BRUGGEN L K V, RUNTZ M G, KADLEC H (2006). Sexual Revictimization: The Role of Sexual Self-Esteem and Dysfunctional Sexual Behaviors. *Child Maltreatment*, **11(2)**: 131-145.

BURGER JM (2006). Kişilik. İ. D. Erguvan-Sarioğlu, (Çev). L. R. (1993). Personality: Theories, research, and applications. Prentice-Hall, Inc. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

BUSS DM (1991). Conflict in married couples: Personality predictors of anger and upset. *Journal of Personality*, **59**: 663-688.

BUSS DM (2008). Human Nature and Individual Differences: Evaluation of Human Personality. In: Handbook of Personality. Ed.: John, O. P, Robins, R. W., Pervin L. A., 1st Ed. The Guilford Press, USA.

CAMPBELL A (1999). Staying alive: Evolution, culture, and women's intrasexual aggression. *Behavioral and Brain Sciences*, **2**: 203-525.

CARLO G, OKUN M A, KNIGHT G P, DE GUZMAN MRT (2005). The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion, and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, **38**: 1293-1305.

- CAPRARA G V, BARBARANELLI C, PASTORELLI, C, PERUGINI M (1994). Individual differences in the study of human aggression. *Aggressive Behaviour*, **20**: 291-303.
- CAUFFMAN E, FELDMAN SS, WATERMAN J, STEINER H (1998). Posttraumatic stress disorder among female juvenile offenders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, **37**: 1209–1216
- CATALANO RF, LOEBER R, MCKINNEY KC (1999). School and Community Interventions To Prevent Serious and Violent Offending. Erişim Adresi: [<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED435082.pdf>]. Erişim Tarihi: 30/12/2016
- CHAPMAN BP, DUBERSTEIN PR, SÖRENSEN S, LYNESS J M (2007). Gender differences in five factor model personality traits in an elderly cohort: Extension of robust and surprising findings to an older generation. *Personality and Individual Differences*, **43(6)**: 1594 – 1603.
- CHU JA, FREY LM, GANZEL BL, MATTHEWS JA (1999). Memories of childhood abuse: Dissociation, amnesia, and corroboration. *American Journal of Psychiatry*, **156**: 749–755.
- CLEMENTS K, HOLTZWORTH-MUNROE A, SCWEINLE W, ICKES W (2007). Empathic accuracy of intimate partners in violent versus nonviolent relationships. *Personal Relationships*, **14**: 369–388.
- COLE PM, PUTNAM FW (1992). Effect of incest on self and social functioning: A Developmental Psychopathology Perspective. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **60(2)**: 174-184.
- COLMAN RA, WIDOM CS (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study. *Child Abuse & Neglect*, **28(11)**: 1133-1151.
- CONROD PJ, PHIL RO, STEWART SH, DONGIER M (2000). Validation of a system of classifying female substance abusers on the basis of personality and motivational risk factors for substance abuse. *Psychology of Addictive Behaviors*, **14(3)**: 243-256.
- COOPER J, VETERE A (2006). Domestic violence and family safety. 2nd Ed. Whurr Publishing, Philadelphia.

- CORFF YL, TOUPIN J (2009). Comparing persistent juvenile delinquents and normative peers with the Five-Factor Model of Personality. *Journal of Research in Personality*, **43(6)**: 1105-1108.
- CORNISH D., CLARKE R. (1987). Understanding crime displacement: An application of rational choice theory. *Criminology*, **25**: 933-947.
- COSTA PT, McCRAE RR (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, **13(6)**: 653–665.
- COSTA PT, TERRACCIANO A, McCRAE RR (2001). Gender Differences in Personality Traits Across Cultures: Robust and Surprising Findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, **21(2)**: 322-331.
- COSTA PT, WIDIGER TA (2002). Introduction: Personality Disorders and the Five Factor Model of Personality. In: *Personality Disorders and the Five Factor Model of Personality*, American Psychological Association, Washinton. 13-16.
- CRIGHTON D (2006). Risk Assessment. In: *Applying Psychology to Forensic Practice*. Needs, A., Towl, G., Blackwell Publishing, UK. 64-81.
- CROSS CP, COPPING LT, CAMPBELL A (2011). Sex differences in impulsivity: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, **137**: 97-130
- DADERMAN AM (1999). Differences between severely conduct-disordered juvenile males and normal juvenile males: the study of personality traits. *Personality and Individual Differences*, **26**: 827–845.
- DELSON C, MARGOLIN G, JOHN RS (2003). A typology of maritally violent men and correlates of violence in a community sample. *Journal of Marriage and Family*, **65**: 635-651.
- DEMİRBAŞ T (2014). Kriminoloji Kavramı, Tanımı, Konusu, Görevi, Diğer Bilimlerle İlişkisi ve Tarihi Gelişimi. In: *Kriminoloji*, 5. Baskı. Şeçkin Yayıncılık, Ankara. 29-38.
- DIXON L, BROWNE K (2003). The heterogeneity of spouse abuse: A review. *Aggression and Violent Behavior*, **8**: 107-130.

- DOBASH RE, DOBASH RP, CAVANAGH K, MEDINA-ARIZA J (2007). Lethal and nonlethal violence against an intimate female partner: Comparing male murderers to nonlethal abusers. *Violence Against Women*, **13(4)**: 329-353.
- DODGE KA, BATES JE, PETTIT GS (1990). Mechanisms in the cycle of violence. *Science*, **250**: 1178-1683.
- DUBE SR, ANDA RF, WHITFIELD CL, BROWN DW, FELITTI VJ, DONG M, GILES WH (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *American Journal of Preventive Medicine*, **28(5)**: 430-438.
- DUBE SR, ANDA RF, FELITTI VJ, EDWARDS VJ, WILLIAMSON DF (2002). Exposure to abuse, neglect, and household dysfunction among adults who witnessed intimate partner violence as children: Implications for integrated health and social services. *Violence and Victims*, **17(1)**: 3-17.
- DUBE SR, FELITTI VJ, DONGM, CHAPMAN DP, GILES WH, ANDA RF (2003). Childhood Abuse, neglect, and household dysfunction and the risk of illicit drug use: The adverse childhood experiences study. *Pediatrics*, **111(3)**: 564-572.
- DUBOWITZ H (2011). Epidemiology of Child Neglect. In: Child abuse and neglect: Diagnosis, Treatment, and Evidence. Ed.: Jenny, C. 1st Ed. Elsevier, Missouri. 28-34.
- DUHIG M, PATTERSON S, CONNELL M, FOLEY S, CAPRA C, DARK F, SCOTT J (2015). The prevalence and correlates of childhood trauma in patients with early psychosis. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, **49(7)**: 651-659.
- DURAK-BATIGÜN A, ŞAHİN N (2009). Kişilerarası tarz, öfke ve benlik algısı: Psikopatolojilerde ortak öğeler. Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri. 08B5358001 Nolu Proje Sonuç Raporu.
- DUROSE MR, MUMOLA CJ (2004). Profile of Nonviolent Offenders Exiting State Prisons. *Office of Justice Programs*, **10**: 1-4.
- DVIR Y, DENIETOLIS B, FRAZIERV JA (2013). Childhood Trauma And Psychosis. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, **22(4)**: 629-641.
- EHRENSAFT MK, MOFFITT TE, & CASPI A (2004). Clinically abusive relationships in an unselected birth cohort: Men's and women's participation and developmental antecedents. *Journal of Abnormal Psychology*, **113**: 258-271.

- ELLIOTT DS (1994). Youth Violence: An overview. paper presented at the aspen institute's children's policy forum "children and violence conference" Queenstown, MD: 18-21.
- EMERY RE, LAUMANN-BILLINGS L (2002). Child Abuse In: Child and adolescent psychiatry. Ed.: Rutter, M., Taylor, E. 4th Ed. Blackwell Science, UK.
- ENGLISH D J (1998). The Extent and Consequences of Child Maltreatment. *The Future of Children*, **8(1)**: 39-53.
- ENGLISH DL, WIDOM CS, BRANDFORD C (2002). Childhood victimization and delinquency, adult criminality, and violent criminal behavior: A replication and extension. Erişim Adresi: [<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/192291.pdf>]. Erişim Tarihi: 16/06/2016.
- EUSER, E M, VAN IJZENDOORN M H, PRİNZİE P, BAKERMANS-KRANENBURG M J (2009). Prevalence of Child Maltreatment in the Netherlands. *Child Maltreat Online First*, **3**: 1-13.
- EYSENCK HJ, GUDJONSSON GH (1989). The causes and cures of criminality. Plenum Press, New York.
- EYSENCK SBG, EYSENCK HJ (1977). Personality differences between prisoners and controls. *Psychology Reports*, **40**: 1023-1028.
- EYSENCK HJ (1992). Four ways five factors are not basic. *Personality and Individual Differences*, **13(6)**: 667-673.
- FAGAN AA (2005). The relationship between adolescent physical abuse and criminal offending: Support for an enduring and generalized cycle of violence. *Journal of Family Violence*, **20(5)**: 279-290.
- FALLIOTT D. P. (1997). Early Prediction Of Violent And Non-Violent Youthful Offending. *European Journal on Criminal Policy and Research*, **5**: 51-66.
- FANG X, CORSO PS (2007). Child maltreatment, youth violence, and intimate partner violence developmental relationships. *American Journal of Preventive Medicine*, **33(4)**: 281-290.
- FARRINGTON DP (1997). Early prediction of violent and nonviolent youthful offending. *European Journal on Criminal Policy and Research*, **5**: 51-66.

- FARRINGTON DP (1998). Predictors, causes, and correlates of male youth violence. *Crime and Justice*, **24**: 421-475.
- FARRINGTON DP (1992). Early prediction of violent and non-violent youthful offending. *European Journal on Criminal Policy and Research*, **5(2)**: 51–66.
- FARRINGTON DP, JOLLIFFE D (2004). Personality and Crime. In: International encyclopedia of the social & behavioral sciences. Ed.: Smelser, N. J., Balters, P. B. Elsevier Publications, Amsterdam. 11260-11264.
- FEIST J, FEIST GJ (2008). Theories of Personality. McGraw Hill Higher Education, Boston.
- FELLMETT GLT (2013). Educational and Skills-based Interventions for Preventing Relationship and Dating Violence in Adolescents and Young Adults. Erişim Adresi: [<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/phn.12115/abstract>]. Erişim Tarihi: 29/12/2016.
- FELSON RB, CARES AC (2005). Gender and the seriousness of assaults on intimate partners and other victims. *Journal of Marriage and Family*, **67**: 1182–1195.
- FIELDMAN P (2002). The psychology of crime A social science textbook. Cambridge University Press, United Kingdom. 1-36.
- FIELD CA, CAETANO R (2005). Longitudinal model predicting mutual partner violence among white, black, and hispanic couples in the United States General Population. *Violence and Victims*, **20**: 499-511.
- FINKEL EJ, DEWALL CN, SLOTTER EB, DATEN M, FOSHEE VA (2009). Self-regulatory failure and intimate partner violence perpetration. *Journal of Personality and Social Psychology*, **97(3)**: 483– 499.
- FINKELSTEIN JW, SUSMAN EJ, CHINCHILLI VM, KUNSELMAN SJ, D'ARCANGELO MR, SCHWAB J, DEMERS LM, LIBEN LS, LOOKINGBILL, G, KULIN HE (1997). Estrogen or testosterone increases self-reported aggressive behaviors in hypogonadal adolescents. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, **82**: 2433–2438.
- FINKERHOR D (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. Professional Psychology. *Research and Practice*, **21(5)**: 325-330.

- FINKENAUER C, ENGELS RCMER, BAUMEISTER RF (2005). Parenting behaviour and adolescent behavioural and emotional Problems: The role of self-control. *International Journal of Behavioral Development*, **29(1)**: 58–69.
- FOA E B, EHLERS A, CLARK D M, TOLIN D F, ORSILLO S M (1999). The Posttraumatic Cognitions Inventory (PTCI): Development and validation. *Psychological Assessment*, **11(3)**, 303-314.
- FORREST W, HAY C (2011). Life-course transitions, self-control and desistance from crime. *Criminology & Criminal Justice*, **11(5)**: 487–513.
- FOWERS BJ (1991). His and Her Marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, **24**: 209-221.
- FRIAS S, ANGEL RJ (2005). The risk of partner violence among low-income hispanic subgroups.” *Journal of Marriage and Family*, **67**: 552-564.
- FRIEDMAN AH, SHELTON MD, ELJAH O, YOUNGSTROM EA, RAPPORT DJ, PACKER KA, BILALI SR, JACKSON KS, SAKAI HE, RESNICK PJ, FINDLING RL, CALABRESE JR (2005). Gender Differences in Criminality: Bipolar Disorder with Co-occurring Substance Abuse. *J Am Acad Psychiatry Law*, **33**: 188–195.
- FULLER K. M. L. (2012). Personality and Crime: An Examination of The Influence of The Five Factor Model on Offending And Co-Offending. Doctoral Thesis. Indiana.
- GAARDER E, BELKNAP J (2002). Tenuous borders: Girls transferred to adult court. *Criminology*, **40**: 481–517.
- GALLO LC, SMITH TW (1998). Construction validation of health-related personality traits: Interpersonal Circumplex and Five-Factor model analysis of the Aggression Questionnaire. *International Journal of Behavioral Medicine*, **5**: 129–147.
- GARCIA-MORENO C, JANSEN HAFM, ELSBERG M, HEISE L, WATSS CH (2006). Prevalence of intimate partner violence: Findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence. *The Lancet*, **368(9543)**: 1260-1269.
- GAY LE, HARDING HG, JACKSON JL, BURNS EE, BAKER BD (2013) Attachment style and early maladaptive schemas as mediators of the relationship between childhood emotional abuse and intimate partner violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, **22**: 408–424.

- GENDERLINKS (2013). The war @ home Preliminary findings of the Gauteng Gender Violence Prevalence Study by Gender Links and the Medical Research Council. Erişim Adresi: [<http://www.mrc.ac.za/gender/gbvthewar.pdf>]. Erişim Tarihi: 01/07/2016.
- GEORGE C (1996). A representational perspective of child abuse and prevention: Internal working models of attachment and caregiving. *Child Abuse & Neglect*, **20(5)**: 411 - 424.
- GEORGE JM, ZHOU J (2001). When openness to experience and conscientiousness are related to creative behavior: An interactional approach. *Journal of Applied Psychology*, **86(3)**: 513-524.
- GILLBERT P, PRICE J, ALLAN S (1995). Social comparison, social attractiveness and Evaluation, How might they be related. *New Ideas in Psychology*, **13**: 149-165.
- GIN N, RUCKER L, FRAYNE S, CYGAN R, HUBBELL AF. Prevalence of domestic violence among patients in three ambulatory care internal medicine clinics. *J Intern Med*, **6**: 317-322.
- GLASER D (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, **26(6-7)**: 697-714.
- GLEASON KA, JENSEN-CAMPBELL LA, RICHARDSON S (2004). Agreeableness as a predictor of aggression in adolescence. *Aggressive Behavior*, **30**: 43-61.
- GODBOUT N, DUTTON DG, LUSSIER Y, SABOURIN S (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, **16**: 365-384.
- GOLDBERG LR (1990). An alternative "description of personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, **59**: 1216-1229.
- GOLDENSON J, GEFFNER R, FOSTER SL, CLIPSON CL (2007). Female domestic violence offenders: Their attachment security, trauma symptoms, and personality organization. *Violence and Victims*, **22(5)**: 532-545.
- GOLDSTEIN H, HIGGINS-D'ALESSANDRO A (2001). Empathy and Attachment in Relation to Violent vs. Non-Violent Offense History Among Jail Inmates. *Journal of Offender Rehabilitation*, **32(4)**: 31-53.

- GRAY JA (1981). A critique of Eysenck's theory of personality. A Model for Personality. Ed.: Eysenck, H., J. Berlin: Springer, pp. 246–76.
- GRAHAM-KEVAN N, ARCHER J (2009). Control tactics and partner violence in heterosexual relationships. *Evolution and Human Behaviour*, **30**: 445–452.
- GUDJOHNSEN GH, SIGURDSSON JF, EYJOLFSDOTTIR GA, SMARI J, YOUNG S (2009). The relationship between satisfaction with life, ADHD Symptoms, and associated problems among university students. *Journal of Attention Disorders*, **12(6)**: 507-515.
- GUNTHER K, COHEN L, ARMELI S. (1999). The role of neuroticism in daily life stress and coping. *Journal of Personality and Social Psychology*, **77(5)**: 1087-1100.
- GÜLGÖZ S (2002). Five-Factor Model and Neo-Pi-R in Turkey. In: The Five-Factor Model Across Cultures, Ed.: McCrae, R. R., Allik, J. Kluwer Academic/Plenum Publishers, USA. 175-196.
- GÜNER Şİ, GÜNER S, ŞAHAN MH (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; İstismar. *Van Tıp Dergisi*, **17(3)**: 108-113.
- HANSEN K (2003). Education and the crime-age profile. *Brit J Criminol*, **43**: 141-168.
- HEAVEN PCL (1996). Personality and self-reported delinquency: Analysis of the "Big Five" personality dimensions. *Personality and Individual Differences*, **20**: 47-54.
- HEAVEN PCL, VIRGEN M (2001). Personality, perceptions of family and peer influences, and males' self-reported delinquency. *Personality and Individual Differences*, **30**: 321–331.
- HEIM C, NEMEROFF CB (2001). The role of childhood trauma in the neurobiology of mood and anxiety disorders: A Preclinical and clinical studies. *Biological Psychiatry*, **49**: 1023–1039.
- HENRICA AFMJ, YÜKSEL İ, ÇAĞATAY P (2009). Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı. In: Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. P: 45-69. Erişim Adresi: [<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>]. Erişim Tarihi: 05/05/2016.

- HILDYARD KL, WOLFE DA (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, **26(6-7)**: 679-695.
- HIRSCHI T, GOTTFREDSON M (1983). Age and the Explanation of Crime. *American Journal of Sociology*, **89(3)**: 552-584.
- HOVENS JGFM, WIERSMA JE, GILTAY EJ, VAN OPPEN P, SPINHOVEN P, PENNINX BWJH, ZITMAN FG (2010). Childhood life events and childhood trauma in adult patients with depressive, anxiety and comorbid disorders vs. controls. *Acta Psychiatr Scand*, **122**, 66–74.
- HOLLAND TE, HOLT N, BECKETT GE (1982). Prediction of violent versus nonviolent recidivism from prior violent and nonviolent criminality. *Journal of Abnormal Psychology*, **91(3)**: 178-182.
- HOLLIN CR (2002). Psychology and crime An introduction to criminological Psychology. Taylor & Francis e-Library, 1-21.
- HOLLIN CR, PALMER EJ (2006). Offending Behaviour Programmes Development, Application and Controversies. 1st. Ed. John Wiley & Sons, England. 1-14.
- HOLTZWORTH-MUNROE A, STUART GL (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, **116**: 476-497.
- HOWARD KM, FLORA J, GRIFFIN M (1999). Violence-prevention programs in schools: State of the science and implications for future research. *Applied and Preventive Psychology*, **8(3)**: 197-215.
- HUESSMAN R, DUBOW EF, BOXER P (2009). Continuity of Aggression From Childhood to Early Adulthood as a Predictor of Life Outcomes: Implications for the Adolescent-Limited and Life-Course-Persistent Models. *Aggressive Behavior*, **35**: 136-149.
- HUH HJ, KIM SY, YU JJ, CHAE JH (2014). Childhood trauma and adult interpersonal relationship problems in patients with depression and anxiety disorders. *Annals of General Psychiatry*, **13(26)**: 1–13.
- İNANÇ BY, YERLİKAYA EE (2012). Kişilik Kuramları. 6. Baskı. Pegem akademi, Ankara. 285-294.

- IRELAND JL, BROWN SL, BALLARINI S (2006). Maladaptive personality traits, coping styles and psychological distress: a study of adult male prisoners. *Personality and Individual Differences* **41**: 561-573.
- IRELAND T, WIDOM CS (1994). Childhood victimization and risk for alcohol and drug arrests. *The International Journal of the Addictions*, **29(2)**: 235-274.
- IRELAND TO, SMITH CA, THORNBERRY TP (2002). Developmental issues in the impact of child maltreatment on later delinquency and drug use. *Criminology*, **40**: 359–399.
- JENSEN-CAMPBELL LA, GRAZIANO WG (2001). Agreeableness as a Moderator of Interpersonal Conflict. *Journal of Personality*, **69**: 323-362.
- JEWKES R (2002). Intimate partner violence: causes and prevention. *The Lancet*, **359(20)**: 1423-1429.
- JOHN O P, CASPI A, ROBINS R W, MOFFITT T E, STOUTHAMER-LOEBER M. (1994). The little Five: Exploring the nomological network of the Five-Factor model of personality in adolescent boys. *Child Development*, **65**: 160–178.
- JOHNSON MP (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, **57**: 283-294.
- JOHNSON JG, BROMBLEY E, MCGEOCH PG (2005). Role of Childhood Experiences in the Development of Maladaptive and Adaptive Personality Traits. In: *The American Psychiatric Publishing Textbook of Personality Disorders*. Ed: Oldham, J. M., Skodol, A. E., Bender, D. S. Washington, 209-222.
- JOLLIFIE D, FARRINGTON D (2007). Examining the relationship between low empathy and self-reported offending. *Legal and Criminological Psychology*, **12**: 265–286.
- JONES SE, MILLER JD, LYNAM DR (2011). Personality, antisocial behavior, and aggression: A meta-analytic review. *Journal of Criminal Justice*, **39**: 329-337.
- JORM A F, CHRISTENSEN H, HENDERSON AS, JACOMB PA, KORTEN AE, RODGERS B (2000). Predicting anxiety and depression from personality: Is 118 there a synergistic effect of neuroticism and extraversion? *Journal of Abnormal Psychology*, **109(1)**: 145-149.

- JOHNSON MP (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, **12**: 1003-1018.
- JOHNSON MP, & FERRARO KJ (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage and Family*, **62**: 948–963.
- JOLLFIE D, FARRINGTON D (2007). Examining the relationship between low empathy and self-reported offending. *Legal and Criminological Psychology*, **12**: 265–286.
- KAMULIDDIN MR, SCHARIFF MS, OTHMAN A, ISMAIL KH, SAAT GA (2014). Associations between personality traits and aggression among malay adult male inmates in malaysia. *Asean Journal of Psychiatry*, **15**: 176-185.
- KAPLAN SJ, PELCOVÍTZ D, LABRUNA V (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, **38(10)**: 1214-1222.
- KARA B, BİÇER Ü, GÖKALP AS (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, **47**: 140-151.
- KAUFMAN J, ZIGLER E (1987). Do abused children become abusive parents?. *Amer. J. Onhopsychiat*, **57(2)**: 186-192.
- KAUKIAINEN A, BJORKQVIST K, LAGERSPETZ K, OSTERMAN K, SALMIVALLI C, RORTBERG S, AHLBORN A (1999). The Relationships Between Social Intelligence, Empathy, and Three Types of Aggression. *Aggressive Behaviour*, **25**: 81-89.
- KEMPE C, SILVERMAN FN, STEELE BF, DROEGMUELLER W, SILVER HK (1962). The Battered child syndrome. *Journal of american Medical Association*, **181**: 17-24.
- KOKKO K, PULKKINEN L (2005). Stability of aggressive behavior from childhood to middle age in women and men. *Aggressive Behavior*, **31**: 485-497.
- KORKMAZLAR-ORAL Ü, ENGİN P, BÜYÜKYAZICI S (2010). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Erişim Adresi: [<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>]. Erişim Tarihi: 10/06/2016.

- KRAHN H, HARTNAGEL TF, GARTRELL JW (1986). Income inequity and homicide rates: Cross-national data and criminological theories. *Criminology*, **24(2)**: 269-295.
- KRUEGER RF (2002). Personality from a realist's perspective: Personality traits, criminal behaviors, and the externalizing spectrum. *Journal of Research in Personality*, **36(6)**: 564-572.
- KRUEGER RF, SCHMUTTE PS, CASPI A, MOFFITT TE., CAMPHELL K, SILVA PA, (1994). Personality traits are linked to crime among men and women: evidence from a birth cohort. *Journal Of Abnormal Psychology*, **103**: 328-338.
- KUNITZ SJ, LEVYB JE, McCLOSKEYC J, GABRIELD KR (1998). Alcohol dependence and domestic violence as sequelae of abuse and conduct disorder in childhood. *Child Abuse & Neglect*, **22(11)**: 1079-1091.
- LAUB JH, NAGIN DS, SAMPSON RJ (1998). Trajectories of Change in Criminal Offending: Good Marriages And The Desistance Process. *Logical Review*, **63(2)**: 225-238.
- LAURITSEN JL, HEIMER K, LYNCH JP (2009). Trends in the gender gap in violent offending: New evidence from the national crime victimization survey. *Criminology*, **47(2)**: 361-399.
- LAURSEN B, PULKKINEN L, ADAMS R (2002). The antecedents and correlates of agreeableness in adulthood. *Developmental Psychology*, **38(4)**: 591-603.
- LEADBEATER BJ, BLATT SJ, & HERTZOG C (1999). A multivariate model of gender differences in adolescents' internalizing and externalizing problems. *Developmental Psychology*, **35**: 1268-1282.
- LEGANO L, McHUGH MT, PALUSCI VJ (2009). Child Abuse and Neglect. T. McHugh, *Curr Probl Pediatr Adolesc Health Care*, **39(2)**: 1-26.
- LE PINE JA, COLQUITT JA, EREZ A (2000). Adaptability to changing task contexts: Effects of general cognitive ability, conscientiousness and openness to experience. *Personnel Psychology*, **53**: 563-593.
- LOEBER R, DISHION T (1983). Early predictors of male delinquency: A review. *Psychological Bulletin*, **94(1)**: 68-99.

- LOBBESTAEL J, ARNTZ A, BERNSTEIN D P (2010). Disentangling the Relationship Between Different Types of Childhood Maltreatment and Personality Disorders. *Journal of Personality Disorders*, **24(3)**: 285-295.
- LOCHNER L, MORETTI E (2004). The effect of education on crime: Evidence from prison inmates, arrests, and self-reports. *The American Economic Review*, **94(1)**: 155-189.
- LOEBER R, PARDINI D, HOMISH DL, WEI EH, CRAWFORD AM, FARRIGHTON DP, STOUTHAMER-LOEBER M, CREEMERS J, KOEHLER SA, ROSENFELD R (2005). The prediction of violence and homicide in young men. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **73(6)**: 1074-1088.
- MAGDOL L, MOFFITT TE, CASPI A, SILVA PA (1998). "Hitting without a license: Testing explanations for differences in partner abuse between young adult daters and cohabitators." *Journal of Marriage and the Family*, **60**: 41-55
- MACDONALD JM, HAVILAND A, MORRAL AR (2009). Assessing the relationship between violent and nonviolent criminal activity among serious adolescent offenders. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, **46(4)**: 553–580.
- MACHIN S, MARIE O, VUJIC S (2011). The crime reducing effect of education. *The Economic Journal*, **121**: 463–484.
- MACMILLAN HL, FLEMING JE, STREINER DL, LIN E, BOYLE MH, JAMIESON E, DUKU EK, WALSH CA, WONG MY, BEARDSLEE WR (2001). Childhood abuse and lifetime psychopathology in a community sample. *Am J Psychiatry*, **158**: 1878–1883.
- MAGAR ECE, PHILLIPS LH, HOSIE JA (2008). Self-regulation and risk-taking. *Personality and Individual Differences*, **45(2)**: 153–159.
- MARTIN R, WATSON D, WAN CK (2000). A three-factor model of trait anger: Dimensions of affect, behavior and cognition. *Journal of Personality*, **68**: 869-895.
- MASS C, HERRENKOHL TI, SOUSA C (2008). Review of research on child maltreatment and violence in youth. *Trauma, Violence, & Abuse*, **9(1)**: 56-67.
- MAUME MO, OUSEY GC, BEAVER K (2015). Cutting the grass: A reexamination of the link between marital attachment, delinquent peers and desistance from marijuana use. *Journal of Quantitative Criminology*, **21(1)**: 27-53.

- MAXFIELD MG, WIDOM CS (1996). The cycle of violence: Revisited 6 years later. *Archives of Pediatric & Adolescent Medicine*, 150(4): 390–395.
- MAZERELLE P, BRAME R, PATERNOSTER R, PIQUERO A, DEAN C (2000). Onset age, persistence, and offending versatility: Comparisons across gender. *Criminology*, 38(4): 1143-1172.
- McCLELLAN, D. S., FARABEE, D., & CROUCH, B. M. (1997). Early victimization, drug use, and criminality: A comparison of male and female prisoners. *Criminal Justice and Behavior*, 24: 455–476.
- McCREA R R (1987). Creativity, divergent thinking, and openness to experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6): 1258-1265.
- McCRAE RR, COSTA PT (1985). Updating norman’s ‘adequate taxonomy’: Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3): 710-721.
- MCCRAE RR, COSTA PT (1992). Four ways five factors are basics. *Personality and Individual Differences*, 13(6): 653-665.
- McCRAE RR, JOHN OP (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2): 175-215.
- McGUIRE J (2004). Understanding psychology and crime: Perspectives on theory and action. 1st ed. Open University Press, Englang. 1-25.
- MCPHEDRAN S (2007). A review of the evidence for associations between empathy, violence, and animal cruelty. *Aggression and Violent Behavior*, 14(1): 1-4.
- MERSKY JP, REYNOLDS AJ (2007). Child maltreatment and violent delinquency: Disentangling main effects and subgroup effects. *Child Maltreatment*, 12(3): 246-258.
- MIHALIC SW, ELLIOTT D (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence*, 12(1): 21-47.
- MILAN S, LEWIS J, EITHER K, KERSHAW T, ICKOVICS JR (2004). The impact of physical maltreatment history on the adolescent mother-infant relationship: Mediating and moderating effects during the transition to early parenthood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32: 249–261.

- MILLER JD, LYNAM D (2001). The structural models of personality and their relation to antisocial behaviour: A Meta-analytic Review. *Criminology*, **39(4)**: 765-795.
- MOBERG PJ (2001). Linking conflict strategy to the five –factor model: Theoretical and empirical foundations. *The International Journal of Conflict Management*, **12(1)**: 47-68.
- MOFFITT TE (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, **100(4)**: 674-701.
- MOFFITT TE, KRUEGER RF, CASPI A, FAGAN J (2000). Partner abuse and general crime: How are they the same, how are they different. *Criminology*, **38**: 199-232.
- MOFFITT TE, CASPI A, HARRINGTON H, MILNE BJ (2002). Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: Follow-up at age 26 years. *Development and Psychopathology*, **14**: 179-207.
- MONAHAN J. (1991). Mental disorder and violent behavior. *Journal of American Psychologist*, **47**: 511-521.
- MORTON N, BROWNE KD (1998). Theory and observation of attachment and its relation to child maltreatment: A review. *Child Abuse & Neglect*, **22(11)**: 1093–1104.
- MULDER R T, BEAUTRAIS A L, JOYCE P R, FERGUSSON D M (1998). Relationship between dissociation, childhood sexual abuse, childhood physical abuse, and mental illness in a general population sample. *Am J Psychiatry*, **155**: 806–811.
- NAGIN DS, FARRINGTON DF, MOFFITT TE (1995). Life-course trajectories of different types of offenders. *Criminology*, **33(1)**: 111-139.
- OKTAY B, DURAK- BATIGÜN A (2014). Aleksitimi: Bağlanma, Benlik Algısı, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke. *Türk Psikoloji Yazıları*, **17(33)**, 31-40.
- O’LEARY KD, BARLING J, ARIAS I, ROSENBAUM A, MALONE J, TYREE A. (1989). Prevalence and stability of physical aggression between spouses: A longitudinal analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **57**, 263–268.
- O’LEARY KD, MALONE J, TYREE A (1994). Physical aggression in early marriage: prerelationship and relationship effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **62(3)**: 594-602.

- OREOPOULOS P (2007). "Do dropouts drop out too soon? Wealth, health and happiness from compulsory schooling." *Journal of Public Economics*, **91(11-12)**: 2213-2229.
- O'RIORDON C, O'CANNEL M (2014). Predicting adult involvement in crime: Personality measures are significant, socio-economic measures are not. *Personality and Individual Differences*, **68**: 98-101.
- OSGOOD DW, LEE H (1993) Leisure activities, age, and adult roles across the lifespan. *Society and Leisure*, **16**: 181–208.
- OSGOOD DW, WILSON JK, O'MALLEY PM, BACHMAN JG AND JOHNSTON LD (1996). Routine activities and individual deviant behavior. *American Sociological Review*, **61**: 635–655.
- ÖZER E, BÜTÜN C, YÜCEL-BEYAZTAŞ F, ENGİN A (2007). Çorum Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne 2006-2007 Yıllarında Başvuran Cinsel İstismar Mağduru Çocuk Olgularının Değerlendirilmesi. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, **29(2)**: 51-55.
- PAAT YF, MARKHAM C (2016). The Roles of Family Factors and Relationship Dynamics on Dating Violence Victimization and Perpetration Among College Men and Women in Emerging Adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, **27**: 1–34.
- PAGANO ME, SKODOL E, STOUT RL, SHEA MT, YEN S, GRILO CM., SANISLOW CA, BENDER DS, MCGLASHAN TH, ZANARINI MC, GUNDERSON JG (2004). Stressful life events as predictors of functioning: findings from the Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, **110**: 421–429.
- PAKES F, WINSTONE J (2007). Psychology and Crime: Understanding and Tackling Offending Behaviour. Willian Publishing, USA, 1-16.
- PALMER EJ (2003). An Overview of the Relationship Between Moral Reasoning and Offending. *Australian Psychologist*, **38**: 165-174.
- PARK H, ANTONIONI D (2007). Personality, reciprocity, and strength of conflict resolution strategy. *Journal of Research and Personality*, **41(1)**: 110-125.
- PEABODY D, GOLDBERG LR (1989). Some determinants of factor structures from personality-trait descriptors. *Journal of Personality and Social Psychology*, **57(3)**: 552-567.

- PEARS KC, CAPALDI DM (2001). Intergenerational transmission of abuse: A two generational prospective study of an at-risk sample. *Child Abuse & Neglect*, **25**: 1439–1461.
- PENCE E, PAYMAR M (1993). Education groups for men who batter: The Duluth model. 1st ed. Springer Publishing Company, New York. 1-16.
- PFOHL SJ (1976). The "Discovery" of child abuse. *Social Problems*, **24**: 310-323.
- POLAT O (2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1, Tanımlar. 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- POTTIE-BUNGE V, LOCKE D (2000). Family violence in Canada: A statistical profile. Erişim Adresi: [<http://www.statcan.gc.ca/pub/85-224-x/85-224-x2010000-eng.pdf>]. Erişim Tarihi: 02/07.2016.
- PROULX J, BEAUREGERD E (2009). Decision Making During the Offending Process: An Assessment Among Subtypes of Sexual Aggressors of Women. In: assessment and treatment of sex offenders, Ed. Beach, A. N. Craig, L. A., Browne, K. D., Wiley Blackwell publishing, 181-197.
- PRÓSPERO M, KIM M (2009). Mutual Partner Violence Mental Health Symptoms Among Female and Male Victims in Four Racial/Ethnic Groups. *Journal of Interpersonal Violence*, **24(12)**: 2039-2056.
- PULKKINEN L, PITKÄNEN T (1993). Continuities in aggressive behavior from childhood to adulthood. *Aggressive Behavior*, **19**: 249-263.
- RABELLON CS, VAN-GUNDY KV (2005). Can control theory explain the link between parental physical abuse and delinquency? A longitudinal analysis. *Journal of Research in Crime And Delinquency*, **42(3)**: 247-274.
- RAPOZA KA, BAKER AT (2008). Attachment styles, alcohol, and childhood experiences of abuse: An analysis of physical violence in dating couples. *Violence and Victims*, **23(1)**: 52-65.
- REAVIS JA, LOOMAN J, FRANCO KA, ROJAS B (2013). Adverse childhood experiences and adult criminality: How long must we live before we possess our own lives?. *The Permanente Journal*, **17(2)**: 44-48.

- RECKDENWALD A, MANCINI C, BEAUREGARD E (2013). The cycle of violence: examining the impact of maltreatment early in life on adult offending. *Violence and Victims*, **28(3)**: 466-482.
- RETI IM, SAMUELS JF, EATON WW, BIENVENU OJ, COSTA PT (2002). Adult antisocial personality traits are associated with experiences of low parental care and maternal overprotection. *Acta Psychiatr Scand*, **106**: 126–133.
- ROGOSCH F A, CICCETTI D, ABER J L (1995). The role of child maltreatment in early deviations in cognitive and affective processing abilities and later peer relationship problems. *Development and Psychopathology*, **7(4)**: 591-609.
- ROBERTS BW (2009). Back to the future: Personality and assessment and personality development. *Journal of Research in Personality*, **43**: 137-145.
- ROBINS R W, CASPI A, MOFFITT TE (2002). It's not just who you're with, it's who you are: Personality and relationship experiences across multiple relationships. *Journal of Personality*, **70**: 925-964.
- ROBINS LN, RATCLIFF KS (1978). Risk factors in the continuation of childhood antisocial behavior into adulthood. *International Journal of Mental Health*, **7(3-4)**: 96-116.
- RODRIGEZ SF, CURRY TR, LEE G (2006). Gender differences in criminal sentencing: Do effects vary across violent, property, and drug offenses? *Social Science Quarterly*, **87(2)**: 318-339.
- ROMERO E, LUENGO M, SOBRAL J (2001). Angeles personality and antisocial behaviour: Study of temperamental dimensions. *Personality and Individual Differences*, **31**: 329–348.
- RYCKMAN R (2012). *Theories of Personality*. 10th ed. Belmont, USA. 3-18.
- SAMUELS J, BIENVENU OJ, CULLEN B, COSTA PT, EATON WW, NESTADT G (2004). Personality dimensions and criminal arrest. *Comprehensive Psychiatry*, **45**: 275–280.

- SCHMITT DP, REALO A, VORACEK M, ALLIK J (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *Journal Of Personality and Social Psychology*, **94(1)**: 168.
- SCHROEDER RD (2016). Social Bond Theory. In: the encyclopedia of crime & punishment. John Wiley & Sons, 1st ed., 1-6.
- SETHI D, BELLIS M, HUGHES K, GILBERT R, MITIS F, GALEA G (2013). European report on preventing child maltreatment. Erişim Adresi: [http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/217018/European-Report-on-Preventing-Child-Maltreatment.pdf]. Erişim Tarihi: 07/06/2016.
- SHARPE JP, DESAI S (2001). The revised NEO personality inventory and the MMPI-2 psychopathology five in the prediction of aggression. *Personality and Individual Differences*, **31**: 505-518.
- SHARP SF, BREWSTER D, LOVE SR (2005). Disentangling strain, personal attributes, affective response and deviance: A gendered analysis. *Deviant Behavior*, **26(2)**: 133-157.
- SIEGEL JA, WILLIAMS LM (2003). The relationship between child sexual abuse and female delinquency and crime: A prospective study. *Journal of Research in Crime And Delinquency*, **40(1)**: 71-94.
- SILVERMAN AB, REINHERZ H, GIACONIA RM (1996). The long-term sequelae of child and adolescent abuse: A longitudinal community study. *Child Abuse & Neglect*, **20(8)**: 709-723.
- SKUSE, DH (1989). Emotional abuse and neglect. *British Medical Journal*, **298**: 1692-1694.
- SMITH CA, IRELAND TO, THORNBERRY TP (2005). Adolescent maltreatment and its impact on young adult antisocial behavior. *Child Abuse & Neglect*, **29**: 1099–1119.
- SMITH, MA, MORIARTY KO, LUTRICK EC (2001) 'Exploratory factor analysis of the NEO-PI-R for job applicants: Evidence against the Big Five', Paper presented at the Annual Meeting of the Society for Industrial and Organizational Psychology, April, San Diego.
- SMITH K, COLEMAN K, EDER S, HALL S (2011). Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence 2009/10. Erişim Adresi:

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/116512/hosb0111.pdf]. Erişim Tarihi: 24/06/2016.

- SHOEMAKER DJ (2010). Psychological Theories. In: Theories of delinquency: An examination of explanation of delinquent behaviour. 6th ed. Oxford University Press, New York. 61-97.
- SHOREY RC, BRASFIELD H, FEBRES J, STUART GL (2011). The association between impulsivity, trait anger, and the perpetration of intimate partner and general violence among women arrested for domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, **26(13)**: 2681–2697.
- SPINHOVEN P, ELZİNGA B M, HOVENS J G F M, ROELOFS K, ZİTMAN F G, OPPEN P V, PENNINX B W J H (2010). The specificity of childhood adversities and negative life events across the life span to anxiety and depressive disorders. *Journal of Affective Disorders*, **126**: 103–112.
- SPITZER C, BARNOW S, GAU K, FREYBERGER H J, GRABE H J (2008). Childhood Maltreatment in Patients With Somatization Disorder. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, **42**: 335-341.
- STEWART A, LIVINGSTON M, DENNISON S (2008). Transitions and turning points: Examining the links between child maltreatment and juvenile offending. *Child Abuse & Neglect*, **32**: 51–66.
- STRAUS MA (1991). Discipline and deviance: The Conflict Tactics (CTS) scales. *Journal of Marriage and the Family*, **41**: 75-88.
- STREET A E, GIBSON L E, HOLOHAN D R (2005). Impact of Childhood Traumatic Events, Trauma-Related Guilt, and Avoidant Coping Strategies on PTSD Symptoms in Female Survivors of Domestic Violence. *Journal of Traumatic Stress*, **18(3)**: 245–252.
- STUDER LH, CLELLAND ST, AYLWIN AS, REDDON JR, MONRO A (2000). Rethinking risk assessment for incest offenders. *International Journal of Law and Psychiatry*, **23(1)**: 1, 15–22.
- STEFFENSMEIER D, ALLAN E (1996). Gender and crime: Toward a gendered theory of female offending. *Annual Review of Sociology*, **22**: 459-487.

- STRAUS MA (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and the Family*, **41**: 75-88.
- STRAUS MA, RAMIREZ IJ (2004). Criminal history and assault of dating partners: The role of type of prior crime, age of onset and gender. *Journal of Victims and Violence*, **19**: 413-435.
- STRAUS MA, RAMIREZ IJ (2007). Gender symmetry in prevalence, severity, and chronicity of physical aggression against dating partners by university students in Mexico and USA. *Aggressive Behavior*, **33**: 281-290.
- STRAUS MA (2008). Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations. *Children and Youth Services Review*, **30**: 252-275.
- STRAUS MA (2009). Why the overwhelming evidence on partner physical violence by women has not been perceived and is often denied. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, **18**: 552-571
- SULLIVAN TP, FEHON DC, ANDRES-HAYMAN RC, LIPSCHITZ DS, GRILO CM (2006). Differential relationships of childhood abuse and neglect subtypes to PTSD symptom clusters among adolescent inpatients. *Journal of Traumatic Stress*, **19(2)**: 229-239.
- SÜMER N., SÜMER H. C. (2005) Beş faktör kişilik özellikleri ölçeği (Yayınlanmamış çalışma).
- SÜMER N., LAJUNEN T, ÖZKAN T. (2005). Big Five Personality Traits as the distal predictors of road accident involvement. In: traffic and transport psychology: Theory and application içinde Ed: Underwood, G., Ellsevier, 215-227
- ŞAHİN NH, ŞAHİN N (1992) Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. The World Congress of Cognitive Therapy, Toronto, 17-21.
- ŞAHİN NH, DURAK A (1994). Kısa semptom envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, **9(31)**: 44-56.
- ŞAR V, ÖZTÜRK E., İKİKARDEŞ E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlanmasının Geçerlilik ve Güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, **32**: 1054-1063.

- ULLRICH S, BORKERAU P, MURNERANS A, (2001). Personality disorders in offenders: categorical versus dimensional approaches. *Journal of Personality Disorders*, **15**: 442-449.
- ÜNAL F (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *TSA*, **12(1)**: 9-18.
- TANGNEY GM, BAUMEISTER RF, BOONE AL (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, **72(2)**: 272-322.
- TATLIOĞLU K (2014). Üniversite öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, **17(7)**: 939-971.
- TEAGUE R, MAZEROLLE P, LEGOSZ M, SANDERSON J (2008). linking childhood exposure to physical abuse and adult offending: Examining mediating factors and gendered relationships. *Justice Quarterly*, **25(2)**: 313-348.
- THOMPSON MP, KASLOW N J, LENE D B, KINGREE J B, (2000). Childhood Maltreatment, PTSD and Suicidal Behaviour among african american Females. *Journal of Interpersonal Violence*, **15(1)**: 3-15.
- THOMPSON MP, KINGREE JB, DESAI S (2004). Gender Differences in Long-Term Health Consequences of Physical Abuse of Children: Data From a Nationally Representative Survey. *American Journal of Public Health*, **94(4)**: 599-604.
- THORNTON AJV, GRAHAM-KEVAN N, ARCHER J (2010). Adaptive and maladaptive traits as predictors of violent and nonviolent offending behavior in men and women. *Aggressive Behavior*, **36**: 177-86.
- THORNTON A. J. V., GRAHAM-KEVAN N., ARCHER J. (2013). Development and confirmatory factor analysis of the Non-violent and Violent Offending Behaviour Scale (NVOBS). *Journal of Aggressive Behaviour*, **39**: 171-181.
- THORNTON AJV, GRAHAM-KEVAN N, ARCHER J (2012). Prevalence of women's violent and nonviolent offending behavior: A comparison of self-reports, victims' reports, and third-party reports. *Journal of Interpersonal Violence*, **27(8)**: 1399-1427.

- THORNTON AJV, GRAHAM-KEVAN N, ARCHER J (2015). Intimate partner violence: Are the risk factors similar for men and women, and similar to other types of offending?. *Aggressive Behaviour*, **42**: 404-412.
- TOPÇU S (2009), Silinmeyen izler: Çocuk genç ve engellilerin istismar ve ihmali. Phoenix Yayınevi, Ankara.
- TOPITZES J, MERSKY JP, REYNOLD AJ (2011). Child maltreatment and offending behaviour: Gender-specific effects and pathways. *Criminal Justice And Behavior*, **38(5)**: 492-510.
- TOROK M, DARKE S, SHAND F, KAYE S (2014). Violent offending severity among injecting drug users: Examining risk factors and issues around classification. *Addictive Behaviors*, **39**: 1773–1778.
- TREMBLAY PF, EWART LA (2005). The Buss and Perry Aggression Questionnaire and its relation to values, the big five, provoking hypothetical situations, alcohol consumption patterns, and alcohol expectancies. *Personality and Individual Differences*, **38**: 337–346.
- TROUCME N, MACLAURIN B, FALLON B, DACUİK J, BILLINGSLEY D, TOURIGNY M, MAYER M, WRIGHT J, BARTER K, BURFORD G, HORNICK J, SULLIVAN R, MCKENZIE B (2001). Canadian incidence study of child abuse and neglect: Final report. Erişim Adresi: [file:///C:/Users/user/Downloads/-sites-webphac-hdocs-archives-cis_e.pdf]. Erişim Tarihi: 02/05/2016.
- TURHAN E, SANGÜN, Ö, İNANDI T (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, **15**: 153- 157.
- TZOUMAKIS S, LUSSIER P, LE BLANC M, DAVIES G (2012). Onset, offending trajectories, and crime specialization in violence. *Youth Violence and Juvenile Justice*, **11**: 143-164.
- UGGEN P (2000). Work as a turning point in the life course of criminals: A duration model of age, employment, and recidivism. *American Sociological Review*, **65(4)**: 529-546.
- VAN DER KOLK BA, FISLER RE (1994). Childhood abuse and neglect and loss of self-regulation. *Bulletin of the Menniger Clinic*, **58**: 145-169.

- VAN HONK J, TUITEN A, VERBATEN R, VAN DEN HOUT M, KOPPESSCHAAR H, THIJSSSEN J, DE HAAN E, (1999). Correlations among salivary testosterone, mood and selective attention to threat in humans. *Hormones and Behavior*, **36(1)**: 17–24.
- VOGLER C (1998). Money in the household: some underlying issues of power. *The Sociological Review*, **46**: 687–713.
- VOGLER C, BROCKMANN M, WIGGINS RD (2006). Intimate relationships and changing patterns of money management at the beginning of the twenty-first century. *The British Journal of Sociology*, **57**: 455–482.
- VOGLER C, LYONETTE C, WIGGINS RD (2008). Money, power and spending decisions in intimate relationships. *The Sociological Review*, **56(1)**: 117-143.
- WALKER LEA, RICHMOND K, HOUSE T, NEEDLE R, SMALLEY KB (2009). History. In: The battered woman syndrome with research associates. Ed.: Walker, L. E. A. 3rd ed. Springer Publishing Company, New York. 21-38.
- WALKER JS, GUDJONSSON GH (2006). The Maudsley Violence Questionnaire: Relationship to personality and self-reported offending. *Personality and Individual Differences*, **40(4)**: 795–806.
- WALSH Z, SWOGGER MT, O’CONNOR BP, SCHONBRUN YC, SHEA MT, STUART GL (2010). Subtypes of Partner Violence Perpetrators Among Male and Female. *Journal of Abnormal Psychology*, **119(3)**: 563–574.
- WALTER F, HAY C (2011). Life-course transitions, Self-control and desistance from crime. *Criminology & Criminal Justice*, **11(5)**: 487–513.
- WARR M (1998). Life-course transitions and desistance from crime. *Criminology*, **36(2)**: 183-216.
- WENNINGHER K, EHLER A (1998). Dysfunctional Cognitions and Adult Psychological Functioning in Child Sexual Abuse Survivors. *Journal of Traumatic Stress*, **11(2)**: 281-300.
- WHISMAN MA (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships*, **13**: 375–386.

- WIDOM CS, (1989). Child abuse, neglect, and violent criminal behavior. *Criminology*, **27(2)**: 251–271.
- WIDOM CP, AMES MA (1994). Criminal Consequences of Childhood Sexual Victimization. *Child Abuse & Neglect*, **18(4)**: 303-18.
- WIDOM CS, CZAJA S, DUTTON A (2014). Child abuse and neglect and intimate partner violence victimization and perpetration. A prospective investigation. *Child Abuse & Neglect*, **38(4)**: 650-663.
- WIDOM CS, MARMORSTEIN NR (2006). Childhood Victimization and illicit drug use in middle adulthood. *Psychology of Addictive Behaviors*, **20(4)**: 394 – 403.
- WIDOM CS, WHITE HS (1997). Problem behaviours in abused and neglected children grown up: Prevalence and co-occurrence of substance abuse, crime and violence. *Criminal Behaviour and Mental Health*, **7**: 287–310.
- WIEBE R. P. (2004). Delinquent behavior and Five-Factor Model: Hiding in the adaptive landscape. *Individual differences Research*, **2**: 38-62.
- WILKSTRÖM PH (1990). Age and crime in a stockholm cohort. *Journal of Quantitative Criminology*, **6(1)**: 61-84.
- WILSNACK SC, VOGELTANZ ND, KLASSEN AD, HARRIS TR (1997). Childhood sexual abuse and women's substance abuse: National survey findings. *Journal of Studies on Alcohol*, **58**: 264–271.
- WILLIAMS SL, FRIEZE H (2005). Patterns of violent relationships, psychological distress, and marital satisfaction in a national sample of men and women. *Sex Roles*, **52**: 771-784.
- WILSON-BREVER R, SPIVAK H (1994). Violence prevention in schools and other community settings: the pediatrician as initiator, educator, collaborator, and advocate. *Pediatrics*, **94**: 623-30.
- WILSON M, DALIY M (1992). The man Who Mistook His Wife For a Chattel. In: *The adapted mind: Evolutionary psychology and the generation of culture*. Ed.: Barkow, J. H., Cosmides, L., Tooby, J. Oxford University Press, New York. 289-326.

- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2002). World report on violence and health: summary. Erişim Adresi: [http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf]. Erişim Tarihi: 15/05/2016.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2006). Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. Erişim Adresi: [http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/43499/1/9241594365_eng.pdf]. Erişim Tarihi: 05/05/2016.
- YEHUDA R, HALLIGAN S L, GROSSMAN R (2001). Childhood trauma and risk for PTSD: Relationship to intergenerational effects of trauma, parental PTSD, and cortisol excretion. *Development and Psychopathology*, **13**: 733–753.
- YÜKSEL-KAPTANOĞLU İ, ÇAVLİN A, AKADLI-ERGÖÇMEN B (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Erişim Adresi: [http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf]. Erişim Tarihi: 01/08/2016.
- ZANARINI M C, WILLIAMS A A, LEVIS L E, REICH R B, VERA S C, MARINO M F, LEVIN A, YONG L, FRANKENBURG F R (1997). Reported pathological childhood experiences associated with the development of borderline personality disorder. *Am J Psychiatry*, **154(8)**: 1101-1106.
- ZARA G, FARRINGTON DP (2010). A longitudinal analysis of early risk factors for adult-onset offending: What predicts a delayed criminal career?. *Criminal Behaviour and Mental Health*, **20**: 257-273.
- ZLOTNICK C, JOHNSON J, KOHN R, VICENTE B, RIOSECO P, SALDIVIA S (2008). Childhood trauma, trauma in adulthood, and psychiatric diagnoses: results from a community sample. *Comprehensive Psychiatry*, **49(2)**: 163–169.
- ZOROĞLU SS, TÜZÜN Ü, ŞAR V, ÖZTÜRK M, KORA ERÖCAL K, ALYANAK B (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2): 69-78. use of forgiveness in the treatment of anger. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*. **23(2)**: 629-633.

ZULLIG K., VALOIS R, HUEBNER ES, DRANE W (2001). The relationship between life satisfaction and selected substance abuse behaviors among public high school adolescents. *Journal of Adolescent Health*, **29**: 279–288.

EKLER

EK- 1 Bilgilendirilmiş Onam Formu 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalında, Arş. Gör. Merve KOÇAK tarafından Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı genç yetişkinlerde geliştirilen ölçeğin geçerlik ile güvenilirlik sınamasıdır ve sizinle birlikte toplam 250 kişiye ulaşılması hedeflenmektedir.

Çalışmaya katılım tamamen **gönüllülük** ve **gizlilik** esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyebilir ya da istediğiniz aşamada da vazgeçebilirsiniz. Katılmayı kabul ederseniz ortalama 20 dk. sürecek birkaç anket dolduracaksınız. ***Vereceğiniz bilgilerde kimlik bilgileriniz yer almayacak ve bilgileriniz üçüncü kişilerle kesinlikle paylaşılmayacaktır.*** Alınan veriler bilimsel amaçlı olarak toplu değerlendirilecektir. Anketlerde kişisel rahatsızlık oluşturabilecek soruların yer aldığı düşünülmemektedir. Ancak sorulardan herhangi birinden rahatsızlık hissedecek olursanız istediğiniz anda formu bırakabilir ve araştırmadan çekilebilirsiniz.

Sorulara vereceğiniz samimi yanıtlar ölçeğin sağlıklı bir şekilde geliştirebilmesi için son derece önemlidir. Lütfen her bir anket için sayfanın başında verilmiş olan yönergeyi okuyunuz ve gerçek duygu, düşünce ve davranışlarınıza göre mümkün olduğunca boş yanıt bırakmayarak cevaplayınız.

Araştırma ile ilgili daha detaylı bilgi almak isterseniz anket öncesinde veya sonrasında aşağıdaki iletişim adresini kullanabilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN
Ankara Üniversitesi
Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi
Psikoloji Bölümü

Arş. Gör. Merve KOÇAK
Ankara Üniversitesi
Adli Psikoloji Anabilim Dalı
merve.kocak@ankara.edu.tr

EK- 2 Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız: .....

2. Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

3. Eğitim Durumunuz:

( ) İlköğretim ( ) Ortaöğretim ( ) Lise

( ) Lisans (devam ediyor) ( ) Lisans (mezun)

( ) Lisansüstü (devam ediyor) ( ) Lisansüstü (devam ediyor)

4. Mesleğiniz: .....

5. En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi hangisidir?

( ) Metropol (Ankara, İzmir, İstanbul) ( ) İl ( ) İlçe

( ) Kasaba ( ) Köy

6. Aylık Gelirinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

( ) Düşük ( ) Düşük-Orta ( ) Orta ( ) Orta-yüksek ( ) Yüksek

7. Şu an devam eden romantik bir ilişkiniz var mı?

( ) Hayır.

( ) Evet, Kız arkadaşım/erkek arkadaşım var.

( ) Evet, nişanlıyım.

( ) Evet, evliyim.

*Yanıtınız 'Evet' ise, birlikteliğiniz ne kadar süredir devam ediyor?

.....

EK- 3 Sosyal Karşılaştırma Ölçeği

SOSYAL KARŞILAŞTIRMA ÖLÇEĞİ

Sizin de bildiğiniz gibi, hepimiz zaman zaman kendimizi diğer insanlarla karşılaştırır ve bazı değerlendirmeler yaparız. Bu değerlendirmeler sonucunda kendimizle ilgili bazı fikirler ediniriz. **Sizin de kendinizle ilişkili bazı kişisel görüşleriniz** mutlaka vardır. Lütfen, aşağıdaki sıfatların her birinde **sizi en iyi yansıtan sayıyı** bularak üzerine (X) işarati koyunuz.

Yetersiz	1	2	3	4	5	6	Yeterli/üstün
Beceriksiz	1	2	3	4	5	6	Becerikli
Başarısız	1	2	3	4	5	6	Başarılı
Sevilmeyen biri	1	2	3	4	5	6	Sevilen biri
İçe dönük	1	2	3	4	5	6	Dışa dönük
Yalnız	1	2	3	4	5	6	Yalnız değil
Dışta bırakılmış	1	2	3	4	5	6	Kabul edilmiş
Sabırsız	1	2	3	4	5	6	Sabırlı
Hoşgörüsüz	1	2	3	4	5	6	Hoşgörülü
Söyleneni yapan	1	2	3	4	5	6	İnsiyatif sahibi
Korkak	1	2	3	4	5	6	Cesur
Kendine güvensiz	1	2	3	4	5	6	Kendine güvenli
Çekingen	1	2	3	4	5	6	Atılgan
Dağınık	1	2	3	4	5	6	Düzenli
Pasif	1	2	3	4	5	6	Aktif
Kararsız	1	2	3	4	5	6	Kararlı
Antipatik	1	2	3	4	5	6	Sempatik
Boyun eğici	1	2	3	4	5	6	Hakkını arayıcı

EK- 4 Çok Boyutlu Öfke Ölçeği

Ç O K B O Y U T L U Ö F K E Ö L Ç E Ğ İ

A Ç I K L A M A

Bu ölçek, insanların öfke konusunda duygu ve düşüncelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kitapçıkta farklı bölümler halinde bazı ifadeler bulunmaktadır. Lütfen HER BİR İFADEYİ ayrı ayrı dikkatle okuyup, yandaki cevap bölümünde size uygun olan daireyi işaretleyin. Her sayfanın başında yer alan kısa açıklamayı mutlaka okuyun. Cevaplarınızı bu açıklamalara göre vermeniz gerekmektedir. Her madde için sadece size en uygun olan bir cevabı işaretleyin. Hiç bir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Size en uygun gelen cevap doğru olan cevaptır. Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içtenlikle ve dürüst olarak cevap vermeniz çok önem taşımaktadır. Hiç bir şekilde isim ya da kimliğe ait bilgiler vermeniz gerekmemektedir. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Öfkelendiğinizde aşağıdaki belirtiler sizde ne sıklıkla ortaya çıkar?

	Hiç	Nadiren	Arada	Sıklıkla	Her
			sırada		zaman
1. Kendi kendine söylenmek.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kontrol kaybı.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kanın beyne fırladığını hissetmek.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Yumruklarını sıkma.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Dişlerini sıkma.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Beynin zonklanması.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Elin-ayağın titremesi.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Hareketlerin hızlanması.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Nefesin daralması	☐	☐	☐	☐	☐
10. Baş ağrısı	☐	☐	☐	☐	☐
11. Burnundan soluma.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Zihnin allak bullak olması.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Mantıklı düşünememe.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Dudaklarını ısırma başlamak.	☐	☐	☐	☐	☐

Aşağıdaki durumlarda ne kadar kızarsınız?

	%0	%25	%50	%75	%100
1. Başkalarının önünde eleştirildiğinizde.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Eleştirildiğinizde	☐	☐	☐	☐	☐
3. Geçmişte sizi öfkeliendiren birşeyi hatırladığınızda.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Bir işi yaparken engellendiğinizde.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tehdit edildiğinizde.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Haksızlığa uğradığınızda.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Birisi sizi hep aynı konuda kızdırdığında.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Önem verdiğiniz şeyler küçümsendiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Söylediğiniz bir şey yapılmadığında.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Azarlandığınızda.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Size hakaret edildiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Aldatıldığınızda.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Yapmadığınız bir şeyden dolayı suçlandığınızda.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Sizin adınıza kararlar verildiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Ailenize hakaret edildiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Size saldırıldığında.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Sizin için değerli bir şeyi karşınızdaki anlamadığında.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Sudan sebepler yüzünden istedikleriniz yapılmadığında.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Sizinle dalga geçildiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Randevulara sadık kalınmadığında.	☐	☐	☐	☐	☐
21. İnsanlar yetkilerini kötüye kullandıklarında.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Size saygısız davranıldığında.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Önemsenmediğinizde.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Yalan söylendiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Arkanızdan konuşulduğunda.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Sizi sömürmeye çalıştıklarında.	☐	☐	☐	☐	☐

27. Sizi görmezden geldiklerinde.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Karşınızdaki kendi sorumluluğunu almadığında.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Düşündüklerinizi ifade edemediğinizde.	☐	☐	☐	☐	☐
30. İnsanlar başınızın etini yediklerinde.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Size değer verilmediğini hissettiğinizde..	☐	☐	☐	☐	☐
32. Düşüncelerinize değer verilmediğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
33. İnsanlar hadlerini bilmediğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Kişisel haklarınıza saldırıldığında.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Söylediklerinizin tam tersi yapıldığında.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Yaptığınız bir iş takdir edilmediğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Değiştiremeyeceğiniz şeyler olduğunda.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Birisi sizinle konuşurken konuşmasını bölüp başkasıyla konuştuğunda.	☐	☐	☐	☐	☐
39. İşler ters gittiğinde.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Söyledikleriniz ters algılandığında.	☐	☐	☐	☐	☐
41. İnsanlar üzerlerine aldıkları bir işi yapmadıklarında.	☐	☐	☐	☐	☐

Sizi öfkelen diren bir durumda kaldığınızda aşağıdaki davranışları ne sıklıkla gösterirsiniz?

	Hiç	Nadiren	Arada	Sıklıkla	Her
			sırada		zaman
1. Soğukkanlılığımı korurum.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Sinirimi boşaltmaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bana nasıl böyle bir haksızlık yapıldığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kontrolümü kaybedeceğim düşüncesine kapılırım.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bunlar başıma neden geliyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ne yapacağımı düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Sağa-sola vururum.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Çözümeye yönelik düşünmeye başlarım.	☐	☐	☐	☐	☐
9. İnsanlar bana bağırsa ben de onlara bağırırım.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Benimle aynı fikirde olmayan insanlarla tartışmaya girmekten kendimi alamam.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Şiddet gösteririm.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Gözüme bir şey gözükmmez.	☐	☐	☐	☐	☐
13. En iyi savunma saldırıdır diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Unutmaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Herkes kadar ben de kavga ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Haklarımı korumak için fiziksel şiddete başvurmam gerekirse, yaparım.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Daha da sakinleşmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Kendime sürekli sakin ol diye telkinlerde bulunurum.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Sakinleşmek için olayın nedenlerini sorgularım.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Kendi kendine geçmesini beklerim.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Kendimi sakinleştirmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Hoşlanmadığım fikirlerimi örtbas etmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Umutsuzluğa düşerim.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Kendimden başka bir şey düşünemem.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Öfkemi göstermem.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Soğukkanlılığımı kaybettiğim zaman, birine tokat atabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐

**Sizi öfkelenndiren bir insan karşısında aşğıdaki davranışları
ne sıklıkla gösterirsiniz?**

	Hiç	Nadiren	Arada	Sıklıkla	Her
			sırada		zaman
1. Kendini suçlu hissetmesi için uğraşırım.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Beni bu şekilde sinirlendirmeye hakkı yok diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Onu mahvetmek isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Onu hiç önemsemediğimi gösteren bir davranış yaparım.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Anında parlarım.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Sonuna kadar götürmeyeceğim tehditleri sıkça savururum.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Hakaret ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Karşımdakini cezalandırmak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Dedikodusunu yaparım.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Hakkında düşündüklerimi ona söylerim.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Burnunun ortasına bir yumruk hakediyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Bunu kasıtlı yapıyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Beni sevmediğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Beni önemsemediğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Karşımdakinden intikam almak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Ona her türlü kötülüğü yapmak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
17. O anda öcümü almak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Onu aşğılamak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Bana böyle acı çektirmemeliydi diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
20. İstediklerinin tam tersini yaparım.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Gereksiz konuşmam, ilgi göstermem.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Saatlerce öfkeli kalırım.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Beni hayal kırıklığına uğrattı diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Bana patronluk taslıyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Kendimi savunarak konuşurum.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Onu yaptığına pişman ettirmek isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Kendini ne sanıyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Yüksek sesle bağırırım.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Aklımdan neyi yanlış yaptım diye geçer.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Nasıl tepkiler vereceğimi düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Sakin olmaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐

32. Kendimi kontrol etmem gerektiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Onu yenmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Ona, neye yolaçtığını iyice göstermeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
35. İçimden onun ne kadar aşağılık biri olduğu geçer.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Benden istediklerini yapmam.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Ona mutlaka birşeyler söylemem gerektiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Kim olduğumu ona gösteririm.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Benimle alay ettiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Ona gününü göstermek isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Canı kavgaya istiyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐

EK- 5 Şiddet İçeren ve İçermeyenler Suç Davranışları Ölçeği

ŞİDDET İÇEREN VE İÇERMİYEN SUÇ DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ

Partner Çatışması

Bazen anlaşmazlıklar çığırından çıkar ve fiziksel kavgalar meydana gelir. Çiftlerin, kendi farklılıklarını çözmek için birçok değişik yolları vardır. Farklılıklar sonucunda ortaya çıkabilecek çeşitli durumlar aşağıda listelenmiştir. Aşağıdaki ölçeği kullanarak soruları cevaplayınız. Lütfen her ifadeyi\cümleyi dikkatlice okuyun ve *son bir yılda* bu ifadelerden hangilerini kaç kere yaptığınıza uyan seçeneği yuvarlak içine alın. İlişkiniz son bir yıl içerisinde başlamışsa, ilişki süreniz boyunca sizin bunları kaç kere yaptığınızı işaretleyiniz.

Aşağıdaki durumlar son bir yılda hangi sıklıkla gerçekleşti?

0 = Bu durum hiç olmadı, **1**= Son yılda bir kere oldu, **2**= Son yılda iki kere oldu,
3 = Son yılda 3-5 kere oldu, **4** = Son yılda 6-10 kere oldu,
5 = Son yılda 11-20 kere oldu, **6** = Son yılda 20 kereden fazla oldu.

		Hiç	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 kereden fazla
1)	Partnerimi yumrukladım.	0	1	2	3	4	5	6
2)	Partnerimi tekmeledim.	0	1	2	3	4	5	6
3)	Partnerimi tırnakladım.	0	1	2	3	4	5	6
4)	Partnerime canını acıtabilecek bir şey fırlattım.	0	1	2	3	4	5	6

5)	Partnerimi ittim, hırpaladım ya da sıkıca tuttum.	0	1	2	3	4	5	6
6)	Partnerime tokat attım.	0	1	2	3	4	5	6
7)	Partnerimin parmaklarını büktüm.	0	1	2	3	4	5	6
8)	Partnerimin kolunu fiziksel olarak büktüm ya da saçını çektim.	0	1	2	3	4	5	6

Genel Çatışma

Bazen anlaşmazlıklar çığırından çıkar ve fiziksel kavgalar meydana gelir. Lütfen aşağıdaki soruları **kendi davranışlarınıza göre cevaplandırınız**. Romantik partnerinizle yaşadığınız kavgaları lütfen bu bölüme dahil etmeyiniz (**Kız veya erkek arkadaşınızla ilgili çatışmalarınız bir önceki bölümde sorulmuştur**). Bu bölümde partneriniz dışındaki arkadaşınız, aile bireyi, yabancı kişilerle ettiğiniz kavgaları dikkate alınız. Lütfen her ifadeyi\cümleyi dikkatlice okuyun ve cevabınıza uyan seçeneği yuvarlak içine alın.

Aşağıdaki durumlar son bir yılda hangi sıklıkla gerçekleşti?

0 = Bu durum hiç olmadı, **1**= Son yılda bir kere oldu, **2**= Son yılda iki kere oldu,

3 = Son yılda 3-5 kere oldu, **4** = Son yılda 6-10 kere oldu,

5 = Son yılda 11-20 kere oldu, **6** = Son yılda 20 kereden fazla oldu.

		Hiç	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 kereden fazla
1)	Birini tekmeledim.	0	1	2	3	4	5	6
2)	Birini yumrukladım.	0	1	2	3	4	5	6
3)	Birini ittim, hırpaladım ya da sıkıca tuttum.	0	1	2	3	4	5	6
4)	Birini dövdüm.	0	1	2	3	4	5	6
5)	Birini tırnakladım.	0	1	2	3	4	5	6
6)	Birini duvara vurdum ya da dayadım.	0	1	2	3	4	5	6
7)	Birine (yumruk dışında) bir şey kullanarak vurdum ya da vurmaya çalıştım.	0	1	2	3	4	5	6
8)	Birini ısırđım.	0	1	2	3	4	5	6
9)	Birine canını yakabilecek bir şey fırlattım.	0	1	2	3	4	5	6
10)	Birini tokatladım.	0	1	2	3	4	5	6
11)	Birinin kolunu fiziksel olarak büktüm ya da saçını çektim.	0	1	2	3	4	5	6
12)	Birinin parmaklarını büktüm.	0	1	2	3	4	5	6

Şiddet İçermeyen Suçlar

Aşağıdaki soruları **kendi davranışlarınıza göre işaretleyiniz**. Lütfen aşağıdaki ölçeği kullanarak soruları cevaplayın. Her ifadeyi dikkatlice okuyup cevabınıza uyan seçeneği yuvarlak içine alınız.

Aşağıdaki durumlar son bir yılda hangi sıklıkla gerçekleşti?

0 = Bu durum hiç olmadı, **1**= Son yılda bir kere oldu, **2**= Son yılda iki kere oldu,

3 = Son yılda 3-5 kere oldu, **4** = Son yılda 6-10 kere oldu,

5 = Son yılda 11-20 kere oldu, **6** = Son yılda 20 kereden fazla oldu.

		Hiç	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 kereden fazla
1)	Ekstazi kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
2)	Kokain kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
3)	Amfetamin (bağımlılık yapabilen uyarıcı madde) kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
4)	Esrar (Ot) kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
5)	Üç kişilik veya daha kalabalık bir grup içerisinde devlet malına zarar verdim, kavga ettim veya huzur kaçırdım.	0	1	2	3	4	5	6
6)	Halka açık bir yerde bir şeye zarar verdim.	0	1	2	3	4	5	6
7)	Halka açık bir yerde grafiti (duvar boyama, duvara yazı yazma) yaptım.	0	1	2	3	4	5	6

8)	Boş bir binanın camlarını kırdım.	0	1	2	3	4	5	6
9)	Bilinçli bir şekilde başkasının malına zarar verdim.	0	1	2	3	4	5	6
10)	50 TL ile 500 TL arasında değeri olan bir eşya veya para çaldım ya da çalmayı denedim.	0	1	2	3	4	5	6
11)	Değeri 50 TL den az bir eşya veya parayı çaldım ya da çalmayı denedim.	0	1	2	3	4	5	6
12)	Çalıntı mal kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
13)	Bir binaya bir şey çalmak için ya da bir şeye zarar vermek için zorla girdim veya girmeyi denedim.	0	1	2	3	4	5	6

EK-6 ‘Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği’ Kullanım İzni Raporları

<https://www.researchgate.net/messages/315711417>

Non-Violent and Violent Offending Behavior Scale

[Report message](#) · [Block user](#)

Merve Koçak

Sep 29, 2015

Dear Ms. Thornton,

I'm a research assistant in Turkey, Ankara University, and also i am a master student at forensic psychology, department of Ankara University. I would like to study about violent offending behaviours in our country and my thesis.

I want to use your "Non-Violent and Violent Offending Behavior Scale" and make the validity & reliability studies by translating.

May I use your scale? Would you please send it to me?

Sincerely

Merve KOCAK

Abigail Thornton to you

Oct 8, 2015

Hi Merve

Thanks for getting in touch regarding the NVOBS scale. I will send this to you tomorrow.

Kind Regards

Abigail Thornton to you

Oct 10, 2015

Hi Merve, don't worry about the confusion. As promised, here is a copy of the scale. For the scoring procedure, please see the journal article printed in Aggressive Behavior (a copy of which is on ResearchGate).

Any questions, please let me know.

Kind Regards

Abi

NVOBS.pdf

[My Orders](#)

[My Library](#)

[My Profile](#)

Welcome mervekocak.psy@gmail.com [Log out](#) | [Help](#)

[My Orders](#) > [Orders](#) > [All Orders](#)

License Details

This Agreement between Merve KOÇAK ("You") and John Wiley and Sons ("John Wiley and Sons") consists of your license details and the terms and conditions provided by John Wiley and Sons and Copyright Clearance Center.

[printable details](#)

License Number	3773220111852
License date	Dec 20, 2015
Licensed Content Publisher	John Wiley and Sons
Licensed Content Publication	Aggressive Behavior
Licensed Content Title	Development and Confirmatory Factor Analysis of the Non-Violent and Violent Offending Behavior Scale (NVOBS)
Licensed Content Author	Abigail J.V. Thornton,Nicola Graham-Kevan,John Archer
Licensed Content Date	Mar 6, 2013
Licensed Content Pages	11
Type of Use	Dissertation/Thesis
Requestor type	University/Academic
Format	Print and electronic
Portion	Figure/table
Number of figures/tables	5
Original Wiley figure/table number(s)	7 in total
Will you be translating?	Yes, including English rights
Number of languages	1
Languages	1
Title of your thesis/dissertaton	Non-violent and violent offending behaviours in young adults
Expected completion date	Jan 2016
Expected size (number of pages)	5
Requestor Location	Merve KOÇAK Ankara University Instiue of forensic sciences Ankara, NT 06590 Turkey Attn: Merve KOCAK EU826007151
Publisher Tax ID	TR
Customer VAT ID	TR
Billing Type	Invoice
Billing address	Merve KOÇAK Ankara University Instiue of forensic sciences Ankara, Turkey 06590 Attn: Merve KOCAK
Total	0.00 USD

[BACK](#)

Copyright © 2017 Copyright Clearance Center, Inc. All Rights Reserved.
[Privacy statement](#) . [Terms and Conditions](#) .

Comments? We would like to hear from you.
E-mail us at customercare@copyright.com

Ek-7 Bilgilendirilmiş Onam Formu 2

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalında, Arş. Gör. Merve KOÇAK tarafından Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı, genç yetişkinlerde görülebilecek suç davranışlarının ailesel ve bireysel faktörlerle ilişkisini incelemektir.

Çalışmaya katılım tamamen **gönüllülük** ve **gizlilik** esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyebilir ya da istediğiniz aşamada da vazgeçebilirsiniz. Katılmayı kabul ederseniz ortalama 20 dk. sürecek birkaç anket dolduracaksınız. ***Vereceğiniz bilgilerde kimlik bilgileriniz yer almayacak ve bilgileriniz üçüncü kişilerle kesinlikle paylaşılmayacaktır.*** Alınan veriler bilimsel amaçlı olarak toplu değerlendirilecektir. Anketlerde kişisel rahatsızlık oluşturabilecek soruların yer aldığı düşünülmektedir. Ancak sorulardan herhangi birinden rahatsızlık hissedecek olursanız istediğiniz anda formu bırakabilir ve araştırmadan çekilebilirsiniz.

Çalışmada, vereceğiniz yanıtlar oldukça önemlidir. Lütfen her bir anket için sayfanın başında verilmiş olan yönergeyi okuyunuz ve gerçek duygu, düşünce ve davranışlarınıza göre mümkün olduğunca boş yanıt bırakmayarak cevaplayınız.

Araştırma ile ilgili daha detaylı bilgi almak isterseniz anket öncesinde veya sonrasında aşağıdaki iletişim adresini kullanabilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN
Ankara Üniversitesi
Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi
Psikoloji Bölümü

Arş. Gör. Merve KOÇAK
Ankara Üniversitesi
Adli Psikoloji Anabilim Dalı
merve.kocak@ankara.edu.tr

EK-8 Sosyo-Demografik Bilgi Formu

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız: .....
  2. Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )
  3. Eğitim Durumunuz:
 İlköğretim Ortaöğretim Lise
 Lisans (devam ediyor) Lisans (mezun)
 Lisansüstü (devam ediyor) Lisansüstü (devam ediyor)
  4. Mesleğiniz: .....
  5. En uzun Süre Yaşadığınız Yerleşim Birimi Hangisidir?
 Metropol (Ankara, İzmir, İstanbul)
 İl İlçe
 Kasaba Köy
  6. Aylık Gelirinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz?
 Düşük Düşük-Orta Orta Orta-yüksek Yüksek
  7. Şu an devam eden romantik bir ilişkiniz var mı?
 Hayır.
 Evet, Kız arkadaşım/erkek arkadaşım var.
 Evet, nişanlıyım.
 Evet, evliyim.
- *Yanıtınız 'Evet' ise birlikteliğiniz ne kadar süredir devam ediyor?
.....
8. Yaşamınızın çoğunu kimlerle geçirdiniz?
 Aile ile birlikte Akraba ile birlikte Yalnız
 Yetiştirme yurtları Arkadaşlarla birlikte Diğer .....
  9. Anne-Baba durumunuz;
 Ayrı Birlikte
 Anne hayatta değil Baba hayatta değil
 Her ikisi de hayatta değil
  10. Annenizin eğitim durumu: Babanızın eğitim durumu:
 Okur-yazar değil Oku-yazar değil
 İlköğretim İlköğretim
 Ortaöğretim Ortaöğretim
 Lise Lise
 Üniversite Üniversite
 Yükseköğrenim Yükseköğrenim
  11. Siz dâhil toplam kaç kardeşsiniz? .....
  12. Siz ailenizin kaçınıcı çocuğunuz? .....

13. Sizce çocukluluğunuzda ailenizin gelir durumu nasıldı?

( ) Düşük ( ) Düşük-Orta ( ) Orta ( ) Orta-yüksek ( ) Yüksek

14. İçinde büyüdüğünüz aile ortamında alkol kötüye kullanımı ya da alkol bağımlılığı öyküsü bulunan birey var mıydı?

( ) Evet ( ) Hayır

15. İçinde büyüdüğünüz aile ortamında madde kullanan birey var mıydı?

( ) Evet ( ) Hayır

16. İçinde büyüdüğünüz aile ortamında herhangi bir suçtan dolayı ceza alan birey var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

17. Hiç intihar girişiminde bulundunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

*Evet ise kaç yaşınızdaydınız? .....

14. Hiç kendinize zarar verme davranışında bulundunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

* Evet ise kaç yaşınızdaydınız? .....

18. Alkol kullanır mısınız?

( ) Evet ( ) Hayır

* Evet ise alkollüyken hiç başınız yasalarla derde girdi mi?

( ) Evet ( ) Hayır

15. Bugüne kadar hiç herhangi bir suçtan dolayı ceza aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

* Evet ise kaç yaşınızdaydınız? .....

Lütfen anlatır anlatır mısınız?

.....
.....
.....

16. Bugüne kadar işlediğiniz ancak mahkeme tarafından yargılanmadığınız bir suç davranışınız oldu mu?

( ) Evet ( ) Hayır

* Evet ise kaç yaşınızdaydınız? .....

Lütfen anlatır anlatır mısınız?

.....
.....
.....

EK-9 Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Aşağıda sizi kısmen tanımlayan (ya da pek tanımlayamayan) bir takım özellikler sunulmaktadır. Örneğin, başkaları ile zaman geçirmekten hoşlanan birisi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Lütfen aşağıda verilen özelliklerin sizi ne oranda yansıttığını ya da yansıtmadığını belirtmek için sizi en iyi tanımlayan rakamı her bir özelliğin yanına yazınız.

- 1 = Hiç katılmıyorum
2 = Biraz katılmıyorum
3 = Ne katılıyorum ne de katılmıyorum (kararsızım)
4 = Biraz katılıyorum
5 = Tamamen Katılıyorum

___ 1. Konuşkan	___ 23. Tembel olma eğiliminde olan
___ 2. Başkalarında hata arayan	___ 24. Duygusal olarak dengeli, kolayca keyfi kaçmayan
___ 3. İşini tam yapan	___ 25. Keşfeden, icat eden
___ 4. Bunalımlı, melankolik	___ 26. Atılgan bir kişiliğe sahip
___ 5. Orijinal, yeni görüşler ortaya koyan	___ 27. Soğuk ve mesafeli olabilen
___ 6. Ketum/vakur	___ 28. Görevi tamamlanıncaya kadar sebat edebilen
___ 7. Yardımsever ve çıkarıcı olmayan	___ 29. Dakikası dakikasına uymayan
___ 8. Biraz umursamaz	___ 30. Sanata ve estetik değerlere önem veren
___ 9. Rahat, stresle kolay baş eden	___ 31. Bazen utangaç, çekingen olan
___ 10. Çok değişik konuları merak eden	___ 32. Hemen hemen herkese karşı saygılı ve nazik olan
___ 11. Enerji dolu	___ 33. İşleri verimli yapan
___ 12. Başkalarıyla sürekli didişen	___ 34. Gergin ortamlarda sakin kalabilen
___ 13. Güvenilir bir çalışan	___ 35. Rutin işleri yapmayı tercih eden
___ 14. Gergin olabilen	___ 36. Sosyal, girişken
___ 15. Maharetli, derin düşünen	___ 37. Bazen başkalarına kaba davranabilen
___ 16. Heyecan yaratabilen	___ 38. Planlar yapan ve bunları takip eden
___ 17. Affedici bir yapıya sahip	___ 39. Kolayca sinirlenen
___ 18. Dağınık olma eğiliminde	___ 40. Düşünmeyi seven, fikirler geliştirebilen
___ 19. Çok endişelenen	___ 41. Sanata ilgisi çok az olan
___ 20. Hayal gücü yüksek	___ 42. Başkalarıyla işbirliği yapmayı seven
___ 21. Sessiz bir yapıda	___ 43. Kolaylıkla dikkati dağılan
___ 22. Genellikle başkalarına güvenen	___ 44. Sanat, müzik ve edebiyatta çok bilgili

Lütfen kontrol ediniz: Bütün ifadelerin önüne bir rakam yazdınız mı?

EK-10 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (18 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır. Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3. Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7. Sevildiğimi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13. Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

- 14.** Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 15.** Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 16.** Çocukluğum mükemmeldi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 17.** Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farketdiği oluyordu.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 18.** Ailemde birisi benden nefret ederdi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 19.** Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 20.** Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 21.** Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 22.** Benim ailem dünyanın en iyisiydi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 23.** Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 24.** Birisi bana cinsel tacizde bulundu.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 25.** Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 26.** İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecektir birisi vardı.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 27.** Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık
- 28.** Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.
1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

EK- 11 Etik Kurul Raporu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 24/12/2015

Toplantı Sayısı : 23

Karar Sayısı : 340

340-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü araştırma görevlilerinden **Merve Koçak**'ın "Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı çalışması ile ilgili 02/12/2015 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü araştırma görevlilerinden **Merve Koçak**'ın "Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı çalışmasının, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
24/12/2015

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

EK- 12 Kurul Kararı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÖNETİM KURULU KARARI

Toplantı Sayısı : 02	Karar Sayısı: 31	Toplantı Tarihi: 11.01.2016
----------------------	------------------	-----------------------------

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 31.12.2015 tarih ve 11107 sayılı yazısı görüşüldü.

Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Adli Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencisi Merve KOÇAK'ın tez projesinin, "*Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*" olarak kabulüne oybirliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR
Dilek BADEM
Enstitü Sekreteri V.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. K. Zafer KARAER
İmza

Üye
Prof. Dr. Gülfem ERSÖZ
İmza

Enstitü Müdür Yardımcısı
Prof. Dr. Fügen AKTAN
İmza

Üye
Prof. Dr. Pelin ÖZKAN
Katılmadı

Enstitü Müdür Yardımcısı
Prof. Dr. Ayfer TEZEL
İmza

Üye
Prof. Dr. Ayhan BAŞTAN
Görevli

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgiler

Adı : Merve
Soyadı : KOÇAK
Doğum yeri ve tarihi : Ankara – 02.06.1990
Uyruğu : T.C.
Medeni durumu : Bekar
Askerlik Durumu : –
İletişim adresi ve telefonu : Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü
Müdürlüğü, Cebeci Tıp Fakültesi Yerleşkesi, 06590 Dikimevi / Ankara
0312 319 27 34
E- Posta Adresi: mervekocak.psy@gmail.com
merve.kocak@ankara.edu.tr

II- Eğitimi

2014 - ..... Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı, Adli Psikoloji Programı (Yüksek
Lisans Eğitimi)
2008 – 2013 Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü (Lisans
Eğitimi)
2004 – 2008 Ankara Ayrancı Lisesi
1996 – 2004 Ahmet Cevdet Paşa İlköğretim Okulu

Yabancı dili

İngilizce (İyi seviyede)

III- Ünvanları

2014 – ..... Araştırma Görevlisi
2013 – 2014 Psikolog

IV- Mesleki Deneyimi

2015 – ..... Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı- Araştırma Görevlisi
2014 – 2015 Çankırı Karatekin Üniversitesi- Araştırma Görevlisi
2013 – 2014 Bolu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü- Psikolog

V- Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

2016 – ..... European Association of Psychology and Law

2015 – ..... Türk Psikologlar Derneği

VI- Bilimsel İlgi Alanları

Yayınlari: (ulusal ya da uluslararası makale, bildiri, poster, kitap ya da kitap bölümü vb.)

Sözel Bildiri

- “The Effect of Moral Disengagement on the Approval of Hate Crime against Syrians Living in Turkey” *Annual conference of the EAPL 2016 “New Challenges in Psychology and Law: Science into Practice” 5-8 Temmuz 2016, Toulouse, Fransa*

Poster Bildiriler

- “Ahlaki Uzaklaşmanın Suriyelilere Yönelik Nefret Suçuna İlişkin Tutumlara Etkisi” *19. Ulusal Psikoloji Kongresi 5-7 Eylül 2016 - İzmir.*
- “Negative Life Events and Aggression: The evaluation in terms of coping styles with stres” *Annual conference of the EAPL 2016 “New Challenges in Psychology and Law: Science into Practice” 5-8 Temmuz 2016 - Toulouse, Fransa.*
- “New Approaches to the Causes of Autism Spectrum Disorders: Can Environmental Pollutions Give Rise to Autism?” *2nd International Congress of Forensic Toxicology 26-30 Mayıs 2016 – Ankara.*

VII- Bilimsel Etkinlikleri

Aldığı burslar

Ödüller

Projeleri

Verdiği konferans ya da seminerler

Katıldığı Katıldığı Kongre ve Sempozyumlar

- 2nd International Congress of Forensic Toxicology (May, 26-30 2016 - Ankara)
- Psikoloji Konferansları: Siyaset Psikolojisi ve Toplumsal Sorunlar (19-20 Şubat 2015- Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi)

- Kış Okulu VI: Benliğin Üç Rengi: Gri, Mavi, Kırmızı (27-28-29 Ocak 2016- Başkent Üniversitesi- Psikoloji Bölümü)
- V.Ulusal Tıp Günleri (17-19 Ekim 2014- Kastamonu)
- VII. Işık Savaşır Klinik Psikoloji Sempozyumu (25-26 Mayıs 2015- Hacettepe Üniversitesi)
- Psikolojik Travmalar Konferansı ve Paneli (28 Nisan 2015- Ufuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü)
- II. Adli Psikoloji Sempozyumu (20-22 Mart 2015- Aydın)
- 1st International Congress and Workshop of Forensic Toxicology (November, 29-30 2014- Ankara)
- XI. Uluslararası Anadolu Adli Bilimler Kongresi (23-25 Ekim 2014- Bayburt)

VIII- Diğer Bilgiler

Eğitim Programı Haricinde Aldığı Kurslar ve Katıldığı Eğitim Seminerleri

- MMPI EĞİTİMİ (14 Aralık 2014- 11 Ocak 2015, Türk Psikologlar Derneği)
- Araştırma Görevlileri İçin Araştırma Yöntemleri Eğitimi (3-19 Haziran 2015, Ankara Üniversitesi)
- ADLİ PSİKOLOJİDE PSİKOLOJİK TESTLERİN YERİ KURSU (13-22 Şubat 2015, Adli Bilimciler Derneği)
- VII. Işık Savaşır Klinik Psikoloji Sempozyumu ‘Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Proje Eğitimi’ çalışma grubu (23 Mayıs 2015)
- Kadın Hizmetlerinde Görevli İdareci ve Meslek Elemanlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı (30.09-04.10.2013, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)
- Sözsüz İletişim -Beden dili (08.11.2012, Elginkan Vakfı Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi)
- CV hazırlama ve Mülakat Teknikleri (07.11.2012, Elginkan Vakfı Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi)

Organizasyonunda katkıda bulunduğu bilimsel toplantılar

Diğer üyelikleri